

T.C
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Psikoloji Anabilim Dalı
Klinik Psikoloji Bilim Dalı

EVLİ OLMAYAN YETİŞKİNLERİN BAĞLANMA
STİLLERİNİN EVLİLİK TUTUMLARI VE EVLİLİK KAYGISI
İLE İLİŞKİSİ

Yüksek Lisans Tezi

Sena Nur YİĞİT

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Hanife YILMAZ ÇENGEL

İstanbul, 2024

TEZ TANITIM FORMU

Yazar Adı Soyadı : Sena Nur YİĞİT

Tezin Dili : Türkçe

Tezin Adı : Evli Olmayan Yetişkinlerin Bağlanma Stillerinin Evlilik Tutumları ve Evlilik Kaygısı ile İlişkisi

Enstitü : İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Anabilim Dalı : Psikoloji

Tezin Türü : Yüksek Lisans

Tezin Tarihi : 10.12.2024

Sayfa Sayısı : 118

Tez Danışmanları : Dr. Öğr. Üyesi Hanife YILMAZ ÇENGEL

Dizin Terimleri : Bağlanma Stilleri, Bağlanma, Evlilik, Evlilik Kaygısı, Evlilik Tutumu

Türkçe Özet : Bu araştırma evli olmayan yetişkinlerin bağlanma stillerinin evlilik tutumları ve evlilik kaygıları ile ilişkisini araştırmayı amaçlayan bir araştırmadır. Birincil bakıcı ile bebek arasında zaman içerisinde gelişen bağın yetişkinlik döneminde kurulan ilişkiler üzerinde etki sahibi olduğu bilinmektedir. Kurulan bağın türüne göre birey kendisini ve başkalarını farklı şekillerde algılayabilmektedir. Bağlanma stillerinin türüne göre yetişkinin kurduğu veya kuracağı ilişkilerin boyutu, sağlamlığı, partnerine güven duygusu, evliliğe yönelik kaygısı ve tutumu değişkenlik gösterebilmektedir. Evli olmayan yetişkinlerin, evlilik kaygılarının ve tutumlarının, bağlanma stilleriyle ve demografik değişkenlerle nasıl bir ilişkisi olduğunu görmek amacıyla bu çalışma gerçekleştirilmiştir.

Dağıtım Listesi : 1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsüne
2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

Sena Nur YİĞİT

T.C
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Psikoloji Anabilim Dalı
Klinik Psikoloji Bilim Dalı

EVLİ OLMAYAN YETİŞKİNLERİN BAĞLANMA
STİLLERİNİN EVLİLİK TUTUMLARI VE EVLİLİK
KAYGISI İLE İLİŞKİSİ

Yüksek Lisans Tezi

Sena Nur YİĞİT

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Hanife YILMAZ ÇENGEL

İstanbul, 2024

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

Sena Nur YİĞİT

10/12/2024

İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Sena Nur YİĞİT'in Evli Olmayan Yetişkinlerin Bağlanma Stillerinin Evlilik Tutumları ve Evlilik Kaygısı ile İlişkisi adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Psikoloji anabilim dalı, Klinik Psikoloji bilim dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Dr. Öğr. Üyesi Hanife YILMAZ ÇENGEL

(Danışman)

İmza

Üye

Doç. Dr. Alişan Burak YAŞAR

İmza

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Fatih BAL

İmza

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

... / ... / 2024

İmzası

Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ

Enstitü Müdürü

ÖZET

Bu araştırma evli olmayan yetişkinlerin bağlanma stillerinin evlilik tutumları ve evlilik kaygıları ile ilişkisini araştırmayı amaçlayan bir araştırmadır. Birincil bakıcı ile bebek arasında zaman içerisinde gelişen bağın yetişkinlik döneminde kurulan ilişkiler üzerinde etkisi olduğu bilinmektedir. Bağlanma stillerinin türüne göre yetişkinin evliliğe yönelik kaygısı ve tutumu değişkenlik gösterebilmektedir. Çalışmanın örneklemi gönüllülük esasıyla online platform üzerinden evli olmayan 18-45 yaş aralığındaki 333 yetişkin bireylerden oluşmuştur. Bu araştırma nicel araştırma yöntemlerinden biri olan ilişkisel tarama modelinden oluşmaktadır. Araştırmanın ölçekleri sosyodemografik form, üç boyutlu bağlanma stilleri ölçeği, evlilik kaygısı ölçeği ve İnönü evlilik tutum ölçeği olmak üzere katılımcılara uygulanmıştır. Veriler IBM SPSS Statistics Standard Concurrent User V 26 (IBM Corp., Armonk, New York, ABD) istatistik paket programlarında değerlendirilmiştir. İki grubun karşılaştırılmasında Bağımsız Örneklem *t* Test, ikiden fazla kategorili değişkenlerin karşılaştırmaları Varyans Analizi (ANOVA) ile yapılmıştır. Varyans analizi sonucunun önemli ise çoklu karşılaştırmalar Bonferroni testi ile yapılmıştır. Sayısal değişkenler arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon katsayısı ile incelenmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre kaçınan bağlanma ve kaygılı kararsız bağlanma boyutu ile evlilik kaygısı toplam skoru arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır. Güvenli bağlanma boyutu ile evlilik kaygısı toplam skoru arasında ise negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır. Evlilik kaygısı ve evlilik tutumu birlikte değerlendirildiğinde kaygılı kararsız ve güvenli bağlanma ile anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Evlilik kaygısı ve evlilik tutumu birlikte değerlendirildiğinde kaçınan bağlanma ile evlilik kaygısı arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılırken evlilik tutumu ile anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna varılmıştır. Evlilik tutumu ile evlilik kaygısı arasında negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin varlığı tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Bağlanma Stilleri, Bağlanma, Evlilik, Evlilik Kaygısı, Evlilik Tutumu

SUMMARY

This study aims to examine the relationship between attachment styles of unmarried adults and their marital attitudes and marital anxiety. It is well-known that the bond developed between an infant and their primary caregiver over time influences relationships established during adulthood. Depending on the type of attachment style, an adult's anxiety and attitude toward marriage may vary. The study sample consisted of 333 unmarried adults aged 18–45, who participated voluntarily through an online platform. This research utilized the correlational survey model, one of the quantitative research methods. The study instruments included a sociodemographic form, the Three-Dimensional Attachment Styles Scale, the Marital Anxiety Scale, and the İnönü Marital Attitude Scale, all of which were administered to participants. Data were analyzed using the IBM SPSS Statistics Standard Concurrent User V 26 software package. The Independent Samples t-test was used to compare two groups, while Analysis of Variance (ANOVA) was employed for comparisons involving variables with more than two categories. For significant results in variance analysis, post hoc comparisons were conducted using the Bonferroni test. Relationships between numerical variables were examined using Pearson correlation coefficients.

According to the research findings, there is a positive and statistically significant relationship between avoidant attachment and anxious-ambivalent attachment dimensions and the total score of marital anxiety. In contrast, a negative and statistically significant relationship exists between the secure attachment dimension and the total score of marital anxiety. When marital anxiety and marital attitudes were evaluated together, significant relationships were found with anxious-ambivalent attachment and secure attachment. Furthermore, when marital anxiety and marital attitudes were analyzed jointly, it was concluded that there is a positive and statistically significant relationship between avoidant attachment and marital anxiety, whereas no significant relationship was found with marital attitudes. A negative, statistically significant relationship was identified between marital attitudes and marital anxiety.

Keywords: Attachment Styles, Attachment, Marriage, Marital Anxiety, Marital Attitudes

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
SUMMARY.....	ii
KISALTMALAR.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	ix
EKLER LİSTESİ.....	x
ÖNSÖZ.....	xi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN GENEL ESASLARI

1.1. Araştırmanın Amacı.....	3
1.2. Araştırmanın Hipotezleri.....	3
1.3. Araştırmanın Önemi.....	4
1.4. Araştırmanın Varsayımları.....	4
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	4
1.6. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	5
1.7. Tanımlar.....	5

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL AÇIKLAMALAR

2.1. Bağlanma Kuramı.....	7
2.1.1. Bağlanma kuramı ve John Bowlby.....	8
2.1.1.1. İçsel çalışan modeller.....	10

2.1.2. Mary Ainsworth ve Yabancı Ortam Deneyi	11
2.1.3. Hazan ve Shaver Üçlü Bağlanma Modeli	13
2.1.4. Bartholomew ve Dörtlü Bağlanma Modeli	14
2.2. Bağlanma Stilleri.....	15
2.2.1. Bebeklik ve çocukluk döneminde bağlanma.....	16
2.2.1.1. Güvenli bağlanma	16
2.2.1.2. Kaygılı bağlanma	17
2.2.1.3. Kaçınan bağlanma	18
2.2.1.4. Dezorganize bağlanma	19
2.2.2. Yetişkinlik döneminde bağlanma.....	20
2.2.2.1. Güvenli bağlanma	21
2.2.2.2. Saplantılı bağlanma	21
2.2.2.3. Kayıtsız bağlanma	22
2.2.2.4. Korkulu bağlanma	22
2.3. Bağlanma Stilleri Evlilik ve Romantik İlişkiler Hakkında Yapılan Çalışmalar..	22
2.4. Evlilik Kavramı.....	27
2.4.1. Evlilikle ilgili kuram ve yaklaşımlar.....	29
2.4.2. Evliliği etkileyen faktörler	32
2.5. Evlilik Kaygısı	34
2.5.1. Evlilik kaygısı hakkında yapılan çalışmalar	37
2.6. Evlilik Tutumu	40
2.6.1. Evlilik tutumu hakkında yapılan çalışmalar.....	42

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM VE TEKNİKLER

3.1. Araştırmanın Modeli	45
3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu.....	45

3.3. Veri Toplama Araçları	46
3.3.1. Sosyodemografik form.....	46
3.3.2. Üç boyutlu bağlanma stilleri ölçeği (ÜBBSÖ)	46
3.3.3. Evlilik kaygısı ölçeği (EKÖ).....	47
3.3.4. İnönü evlilik tutum ölçeği (İETÖ)	47
3.4. Verilerin Analizi	48
3.5. Ölçekler İçin Normallik İncelemesi	48

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

4.1. Çalışmanın Katılımcılarına Ait Sosyodemografik Bulgular	50
4.2. Katılımcılara Uygulanan Evlilik Kaygısı Ölçeği, İnönü Evlilik Tutum Ölçeği, Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin Tanıtıcı İstatistik ve Güvenilirlik Bulguları	51
4.3. Katılımcıların Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeğinin Alt Boyutu Olan Kaçınan Bağlanma Puanlarının Sosyodemografik Özelliklerine Göre Karşılaştırılması.....	52
4.4. Katılımcıların Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeğinin Alt Boyutu Olan Kaygılı Kararsız Bağlanma Puanlarının Sosyodemografik Özelliklerine Göre Karşılaştırılması	54
4.5. Katılımcıların Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeğinin Alt Boyutu Olan Güvenli Bağlanma Puanlarının Sosyodemografik Özelliklerine Göre Karşılaştırılması.....	55
4.6. Katılımcıların Evlilik Kaygısı Puanlarının Sosyodemografik Özelliklerine Göre Karşılaştırılması	57
4.7. Katılımcıların Evlilik Tutum Puanlarının Sosyodemografik Özelliklerine Göre Karşılaştırılması	58
4.8. Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği Alt Boyutlarının Evlilik Kaygısı Ölçeği ve İnönü Evlilik Tutum Ölçeği ile Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi	59

4.9. Evlilik Kaygısı ve Evlilik Tutum Puanlarının Kaçınan Bağlanma Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	60
4.10. Evlilik Kaygısı ve Evlilik Tutum Puanlarının Kaygılı Kararsız Bağlanma Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	61
4.11. Evlilik Kaygısı ve Evlilik Tutum Puanlarının Güvenli Bağlanma Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	61
4.12. Evlilik Kaygısı ile Evlilik Tutum Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi...	62

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA

5.1. Bağlanma Stillerinin Sosyodemografik Özelliklere Göre İncelenmesi	63
5.2. Evlilik Kaygısı Ölçek Puanlarının Sosyodemografik Özelliklere Göre İncelenmesi	65
5.3. İnönü Evlilik Tutum Ölçeği Puanlarının Sosyodemografik Özelliklere Göre İncelenmesi	68
5.4. Katılımcıların Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği, İnönü Evlilik Tutum Ölçeği ve Evlilik Kaygısı Ölçeğinden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkilerinin İncelenmesi	69
5.5. Çalışmanın Sınırlılıkları	72
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	73
KAYNAKÇA.....	77
EKLER.....	95

KISALTMALAR

ÜBBSÖ	:	Üç Boyutlu Bağlanma Stili Ölçeği
EKÖ	:	Evlilik Kaygısı Ölçeği
İETÖ	:	İnönü Evlilik Tutum Ölçeği
<i>N</i>	:	Birim sayısı
<i>X</i>	:	Ortalama
<i>SS</i>	:	Standart sapma
<i>M</i>	:	Medyan
<i>Min</i>	:	Minimum
<i>Max</i>	:	Maksimum
<i>β</i>	:	Regresyon katsayısı
<i>se</i>	:	Standart hata
<i>zβ</i>	:	Standardize edilmiş regresyon katsayısı
<i>GA</i>	:	Güven Aralığı
<i>R²</i>	:	Belirleyicilik Katsayısı

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Bartholomew ve Arkadaşlarının Yetişkin Bağlanma Modeli: Benlik Modeli ve Başkaları Modeli.....	15
Tablo 2. Ölçekler için normallik incelemesi.....	48
Tablo 3. Katılımcıların demografik özelliklerinin tanıtıcı istatistikleri.....	50
Tablo 4. Ölçeklere ilişkin tanıtıcı istatistikler ve güvenilirlik sonuçları.....	51
Tablo 5. Kaçınan bağlanma puanlarının demografik özelliklere göre karşılaştırılması.....	52
Tablo 6. Kaygılı kararsız bağlanma puanlarının demografik özelliklere göre karşılaştırılması.....	54
Tablo 7. Güvenli bağlanma puanlarının demografik özelliklere göre karşılaştırılması.....	55
Tablo 8. Evlilik kaygısı puanlarının demografik özelliklere göre karşılaştırılması....	57
Tablo 9. Evlilik tutum puanlarının demografik özelliklere göre karşılaştırılması....	58
Tablo 10. Bağlanma stilleri ölçeği boyutları ile evlilik kaygısı ve evlilik tutum puanları.....	59
Tablo 11. Kaçınan bağlanma üzerinde evlilik kaygı ve tutum puanlarının etkisinin incelenmesi.....	60
Tablo 12. Kaygılı kararsız bağlanma üzerinde evlilik kaygı ve tutum puanlarının etkisinin incelenmesi.....	61
Tablo 13. Güvenli bağlanma üzerinde evlilik kaygı ve tutum puanlarının etkisinin incelenmesi.....	62
Tablo 14. Evlilik kaygısı ile evlilik tutum puanları arasında ilişkiler.....	62

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Larson'un (2002) Evlilikte Üçgen Modeli	33
--	----

EKLER LİSTESİ

EK-1	Sosyodemografik Form
EK-2	Üç Boyutlu Bağlanma Stili Ölçeği (ÜBBSÖ)
EK-3	Evlilik Kaygısı Ölçeği (EKÖ)
EK-4	İnönü Evlilik Tutum Ölçeği (İETÖ)
EK-5	Etik Kurul İzni

ÖNSÖZ

Tez sürecinde ve hayatımın her anında beni destekleyen, umutlarımı yeşerten, hayatının anlamını bulma yolunda birlikte yürüdüğüm canım aileme çok teşekkür ederim. Her zaman ailesine iyi koşullar sağlamaya çalışan babam Mehmet YİĞİT'e, her düştüğümde ayağa kaldıran annem Hülya EVREN YİĞİT'e, hayata karşı oluşturduğum kuralları esnetmeyi öğreten ablam Ayşe YİĞİT'e ve hayatın güzel yanlarını hatırlatan, varlığıyla huzur bulduğum canım köpeğim KUKİ'ye sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. İyi ki varsınız, iyi ki benimlesiniz.

Bu süreçte kaygılarımı kontrol altına almamda yardımcı olan kuzenim Gökben ANIL'a, yakın arkadaşım Elif UYSAL'a, yüksek lisansın bana kazandırdığı arkadaşlarım Nur KIRGIN'a ve Bahar KOÇAK'a destekleri için minnettarım. Katılımcı sayımı tamamlamamda hatta daha fazla sayıya ulaşmamda desteğini esirgemeyen, psikoloji alanına girmemden bu yana seminerlerini, konuşmalarını ve kitaplarını takip ettiğim değerli hocam Klinik Psikolog Beyhan BUDAK'a çok teşekkür ederim.

Tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Hanife YILMAZ ÇENGEL'in sağladığı destek için teşekkür ederim. Bu alanda akademik başarılarıma vesile olan gerek lisanstaki gerek yüksek lisanstaki değerli hocalarıma teşekkür ederim. Umarım bu tez sayesinde alacağım unvanın verdiği sorumlulukları en güzel ve en başarılı şekilde yerine getirebilirim.

Son olarak bu süreci başarıyla tamamladığım için, her düştüğümde yeniden ayağa kalkıp yola koyulduğum için, hayatın bana sunduğu güzelliklerin farkında olduğum için KENDİME çok teşekkür ederim. Hayat boyu öğrenmeye, gelişmeye ve keşfetmeye...

GİRİŞ

İnsan, biyopsikososyal gelişim içerisinde bulunan bir varlıktır. Çevresiyle devamlı olarak etkileşim içerisinde bulunan insan doğduğu andan itibaren birtakım ihtiyaçlara sahiptir. Bu ihtiyaçlar bebeklik döneminde beslenme, barınma, korunma gibi fiziksel ihtiyaçlarının yanı sıra birincil bakıcının (genelde anne) vermesi gereken sevgi, şefkat, güven, sıcaklık gibi ihtiyaçlarını da karşılaması gerekmektedir. Birincil bakıcı tarafından sağlanan bu ihtiyaçlar bebeğin kurduğu ilk ilişkiyi temellendirir ve bebeğe verilen güven, duygusal destek, ihtiyaç ve beklentilerinin karşılanması durumunda bebekte oluşan olumlu duyguların (sevilmeye ve onaylanmaya layık olma) dünyayı güvenli ve olumlu algılamasında etkilidir (Bowlby, 1998).

Birincil bakıcı (genelde anne) ile bebek arasında oluşan, dünyayı algılayış biçimini belirleyen ‘bağ’ bebeğin hayatı süresince devam ettiği ve yetişkinlik döneminde de bu ‘bağ’ın etkilerinin olduğu belirtilmektedir (Bretherton 1992; akt. Çalışır, 2009). İngiliz psikolog John Bowlby ‘bağlanma’ kavramını ‘*İnsanlar arasındaki kalıcı psikolojik bağlantı*’ olarak tanımlamıştır. Bireylerin sahip olduğu bağlanma biçimleri, ilişkilerine karşı duyduğu olumlu veya olumsuz duyguları öne çıkartmada ve ilişkilerinin esaslarını oluşturan güven, inanç, aşk gibi kavramlara olan bakış açılarını etkilemektedir (Majidova ve İpek, 2020).

Temel bakıcıya bağlanma biçimi yetişkinlik dönemindeki kişilerarası ilişkilerini ve romantik düzeydeki ilişkilerini de etkilemektedir (Şahin, 2018; Gündoğan, 2015). Bu ifadeyi daha önce de Hazan ve Shaver (1987), birincil bakıcı ile bebek arasında oluşan bağlanma stillerinin ileriki yıllarda akran ilişkileri ile romantik ilişkileri direkt veya dolaylı olarak etkilediğini vurgulamıştır. Buradan yola çıkarak bireyin sahip olduğu bağlanma stilinin evlilikteki ilişkisini, evliliğe karşı olan tutumunu ve kaygısını dahi etkilemektedir.

Kültürel yapının farklılaşmasıyla birlikte evlilik kurumunun halihazırda toplumun yapıtaşını oluşturmaktadır (Gül, 2019). Birçok toplumun ortak özelliği olan ailenin temelini oluşturan evlilik, her iki tarafın karşılıklı olarak belirli ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla kurulan kurumsal bir sözleşmedir (Özgüven, 2000). Bu belirli ihtiyaçlar arasında tarafların birbirlerine yükledikleri birçok sorumluluk çerçevesinde

gelişen duygu ve durumları kapsamaktadır. Örneğin, yalnızlık duygusunun giderilmesi, maddiyat açıdan özgür hissedilmesi, cinsel doyuma ulaşılma durumu gibi birçok ihtiyacın giderilme beklentisi olarak açıklayabiliriz (Özabacı, 2019).

Evlenen çift sayısındaki azalma ve her iki cinsiyette de ortalama ilk evlenme yaşının geçen yıllara oranla arttığı sonuçlarına ulaşılmıştır (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 2023). Buradan hareketle evlilik çerçevesinde sahip olunan ve artan sorumluluk kapsamında bireyde kaygının artmasıyla ve evliliğe karşı olan tutumundan hareketle evlilik kararının gecikmesinde etkili olduğuna işaret etmektedir. Evlilikle birlikte sosyal çevredeki değişimler, ilişkideki sorumluluk çerçevesinin değişmesi ile yükselen stres ve kaygı seviyesi evlilik kararının değişimine sebep olmaktadır (Adak, 2016). Evliliğe yönelik kaygının yanı sıra evlilikle ilgili görüşlerin/tutumların da ilişkileri ve evlilik kararını etkileyebilmektedir (Majidova ve İpek, 2020).

Evlilik için verilen kararı etkileyen kaygı ve tutumun temeline baktığımızda erken yaşamda elde edilen deneyimlerin sonucu olarak görülebilir. Dolayısıyla erken yaşamda elde edilen birincil bakıcıyla (genellikle anne) kurulan ilişkinin/bağın çeşidi yetişkinlikteki ilişkimizi etkilemesiyle evliliğe karşı olan tutum ve kaygımızı da belirleyen kaynaklardan biridir (Feeney, 1994; Hazan ve Shaver, 1987). Evliliğe olan kaygı boşanma sonrasında da oluşabileceği gibi evli olmayan bireylerde veya romantik ilişki içerisinde olmayan bireylerde de görülme olasılığı mevcuttur. Dolayısıyla kişinin sahip olduğu bağlanma stilli kaynaklı oluşabilen evlilik kaygısı ile evliliğe olan tutumun evli olmayan bireylerde evlilik kararlarını belirleyen faktörler arasında değerlendirmek mümkündür.

Bağlanma stilleri ile ilgili çalışmalar sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Buna karşın bağlanma stilleri ile evlilik kaygısının ve evlilik tutumunun bir arada olduğu ve aralarındaki ilişkilerin incelenmesine yönelik bir çalışmanın literatürde rastlanmaması sebebiyle bu çalışmanın literatüre katkı sunacağı düşünülmektedir. Son zamanlarda ülkemizde ve tüm dünyada yaşanan pandemik krizlerin, ekonomik krizlerin etkisiyle artan toplumsal kaygı seviyesinin evlilik için gereken ve artan sorumluluğa karşı olan görüşlerde değişikliklerin fark edilebilirliğini ve anlaşılabilirliğini arttırmak amacıyla daha fazla çalışmaya ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN GENEL ESASLARI

Araştırmanın bu bölümünde tez çalışması ile ilgili olarak araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, araştırmanın varsayımları, araştırmanın sınırlılıkları ve tanımlar üzerinde durulmaktadır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı evli olmayan yetişkinlerin bağlanma stillerinin evlilik tutumları ve evlilik kaygısı ile ilişkisinin incelenmesidir. Güncel bir konu olan evlilik kaygısı ile ilgili literatürde çok az sayıda çalışma bulunmaktadır. Bunun yanı sıra birçok çalışmasının olduğu bağlanma stilleri konusunun evlilik kaygısı ve evlilik tutumu ile ilişkilerinin incelenmesi açısından literatürde çalışmaya rastlanmamıştır. Bu sebeple yapılan çalışmanın literatüre olan katkısı önem taşımaktadır.

1.2. Araştırmanın Hipotezleri

Çalışmanın amacı doğrultusunda belirlenen araştırma hipotezleri şunlardır:

H1: Evli olmayan yetişkinlerin bağlanma stilleri (güvenli, kaygılı/kararsız, kaçınan) ile evlilik kaygısı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H2: Evli olmayan yetişkinlerin bağlanma stilleri (güvenli, kaygılı/kararsız, kaçınan) ile evlilik tutumu arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H3: Evli olmayan yetişkinlerin evlilik tutumları ile evlilik kaygısı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H4: Evli olmayan yetişkinlerin evlilik kaygısı düzeyi demografik değişkenlere (yaş, cinsiyet, sosyoekonomik düzey, eğitim düzeyi, medeni durumu) göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

H5: Evli olmayan yetişkinlerin bağlanma stilleri (güvenli, kaygılı/kararsız, kaçınan) demografik değişkenlere (yaş, cinsiyet, sosyoekonomik düzey, eğitim düzeyi, medeni durumu) göre farklılaşmaktadır.

H6: Evli olmayan yetişkinlerin evlilik tutumları demografik değişkenlere (yaş, cinsiyet, sosyoekonomik düzey, eğitim düzeyi, medeni durumu) göre farklılaşmaktadır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Bağlanma stilleri, bireylerin çocukluk dönemlerinde bakım verenlerle kurdukları ilişkiler sonucunda gelişir ve yetişkinlikte romantik ilişkilerde önemli rol oynar. Bu araştırma, bağlanma stillerinin evlilik tutumları ve evlilik kaygısıyla ilişkisini ortaya koymak için literatüre önemli bir katkı sağlayacaktır. Evli olmayan yetişkinlerin evliliğe yönelik tutumları ve evlilikle ilgili kaygıları, evlilik kararlarını ve ilişki dinamiklerini etkileyebilmektedir. Bu çalışmanın sonuçları, bu bireylerin evlilik hakkındaki tutumlarını ve duygularını daha iyi anlamamıza yardımcı olabilmektedir. Evlilik öncesi danışmanlık hizmetleri sunan uzmanlar için, bireylerin bağlanma stillerini ve evlilikle ilgili tutum ve kaygılarını anlamak, daha etkili müdahaleler geliştirmelerine yardımcı olacaktır. Bu, evlilik öncesi süreçte bireylerin ve çiftlerin daha sağlıklı ilişkiler kurmalarına ortam hazırlayacaktır. Bunların yanı sıra literatürde evli olmayan bireylerin bağlanma stillerinin evlilik kaygısı ve evlilik tutumlarıyla ilişkisi daha önce incelenmemesi sebebiyle çalışmanın sonuçları literatüre yeni veriler ekleyerek gelecekteki çalışmalar için temel oluşturacaktır. Bu araştırmanın sonuçları hem bireyler hem de toplumsal düzeyde evlilikle ilgili daha sağlıklı ve bilinçli kararlar alınmasına da katkı sağlayacaktır.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

1. Araştırmanın ilgili örneklemini temsil ettiği varsayılmaktadır.

2. Katılımcıların Demografik Bilgi Formu, Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği, Evlilik Kaygısı Ölçeği ve İnönü Evlilik Tutum Ölçeğinde yer alan soruları bulunduğu/hissettiği sahici durumlarını samimi olarak yansıtacak şekilde cevapladıkları varsayılmaktadır.

3. Araştırmada kullanılan Demografik Bilgi Formu'nun, Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği'nin, Evlilik Kaygısı Ölçeği'nin ve İnönü Evlilik Tutum Ölçeği'nin verileri geçerli ve güvenilir bir şekilde ölçtüğü varsayılmaktadır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırmanın verileri internet aracılığıyla online (çevrimiçi) olarak toplanmıştır.

2. Araştırmada elde edilen bulgular Kişisel Bilgi Formu, Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği, Evlilik Kaygısı Ölçeği ve İnönü Evlilik Tutum Ölçeğinde yer alan sorularla sınırlıdır.

3. Araştırmada elde edilen veriler, katılımcıların ölçeklerde yer alan soruları yönlendirmelere uygun ve samimi olarak cevaplandığı düşünülerek toplanmıştır.

4. Araştırma 18-45 yaş aralığındaki katılımcılardan oluştuğu için 18 yaş altında ve 45 yaş üzerinde bulunan kişiler hakkındaki bilgilerimiz kısıtlı kalacaktır.

1.6. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini 18-45 yaş arasındaki yetişkin bireyler oluşturmaktadır. Araştırma için 448 katılımcıya ulaşılmıştır ancak 115 katılımcının ilişki durumu evli olduğu için bu veriler araştırmaya dahil edilmemiştir. Araştırma için uygun özellikleri taşıyan 333 kişi ile oluşan örneklem analize alınmıştır. Yani, araştırmada incelenmek üzere seçilen ve verilerin toplanacağı küçük grup, 333 kişiden oluşmaktadır. Bu örneklem, evrenin daha küçük bir alt kümesini temsil etmektedir. Araştırma sonuçları, bu 333 kişilik örneklem üzerinden elde edilip daha geniş bir evrene genelleştirilmektedir.

1.7. Tanımlar

Bağlanma: John Bowlby'ye (1982) göre bağlanma, bebeğin bakım verenle kurduğu ilişkinin emniyet duygusunu hissedebildiği, fiziksel ihtiyaçlarının karşılandığı, destek istediği sırada duygusal tatminliğini yaşadığı bir ilişkidir.

Güvenli bağlanma: Güvenli bağlanan birey kendini ve diğerlerini olumlu (değerli ve sevimli) olarak algılamaktadır. Bu bireyler öz güven sahibi, başkalarına bağlı kalmayan, duygusal yakınlık kurmaktan çekinmeyen, özdeğeri ve öz saygısı yüksek kişilerdir (Ainsworth vd., 1978; akt. Karakum, 2020).

Kaçınan bağlanma: Güvensiz bağlanmanın alt boyutu olan kaçınan bağlanmaya sahip bebekler birincil bakıcı tarafından reddedici bir tutuma maruz kalmışlardır. Bu sebeple bağlanma geliştirdiği bakım vereni güvenli bir üs olarak görmemektedir. Bu doğrultuda bebekler ileriki yıllarda sahip oldukları problemlerinin varlığını kabul

etmeyen veya çevresine hiçbir şekilde yansıtmayan, onlardan destek istemeyen bir tutum ve davranış içerisinde bulunmaya eğilimlidirler (Ainsworth vd., 1978).

Kaygılı/kararsız bağlanma: Birincil bakıcıyla arasındaki ilişki incelendiğinde, birincil bakıcının bebeğin ihtiyacı olan fiziksel ve duygusal yakınlığı karşılamadığı; birincil bakıcının ulaşılabilir olması durumunun tutarlı bir şekilde karşılanmadığı görülmektedir. Birincil bakıcının bu şekilde bebeğine çelişkili yaklaşması bebekte bağlanma geliştirdiği bireyi güvenli bir üs olarak görememe durumu geliştirmektedir. Bebeğin bağlanma kurduğu bireyle arasında güvensiz bir ilişki olduğundan dolayı dünyayı ve başkalarını algılarken daha güvensiz olduğu; sosyal becerilerinin güvenli bağlanan bebeklere göre daha az gelişmiş olduğu gözlenmektedir (Ainsworth vd., 1978; Karasu, 2013).

Evlilik: Birçok kültür açısından toplumun yapıtaşı olarak görülen ve toplumu etkileyen bir olgudur. Kültürel olgu olan evlilik biyolojik yönleri olan resmi, duygusal, davranışsal ve sosyal bir sistem olarak tanımlanmaktadır (Tutarel- Kışlak,1999).

Evlilik kaygısı: Evlilik kaygısı, genel kaygıya benzer bir yapıda olan evlilik ile ilgili durum veya planlamalarda ortaya çıkan evliliğe karşı oluşan rahatsız edici bir algı, kaçınma odaklı davranışlar sergileyebilen bir duygu olarak tanımlanır (Çelik ve Erkilet, 2019).

Evlilik tutumu: Bireylerin evliliğe yönelik beklentilerinin, evliliğe yükledikleri anlamlarının ve gelecekteki aile ilişkilerinin beklentilerine göre oluşmasının tümüne denir (Willoughby, 2010).

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL AÇIKLAMALAR

Araştırmanın bu bölümünde yetişkin bireylerde bağlanma stillerinin evlilik tutumları ve evlilik kaygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla kavramsal ve kuramsal bilgilere yer verilmektedir.

2.1. Bağlanma Kuramı

İnsan, topluluk içerisinde kendini var eden ve hayatını bu şekilde devam ettirebilen bir varlıktır. Bu nedenle çevresinde bulunan insanların güven verebilmesiyle birlikte bir arada olma isteği ve duygusal yakınlık paylaşımı içerisinde yer almaktadır. Bu güven ve duygusal yakınlık ihtiyacı insanın dünyaya geldiği ilk andan itibaren bakıma muhtaç olmasıyla birlikte bakım verene yönelir. Duygusal ihtiyaçlarının yanı sıra fiziksel ihtiyaçlarının bakım veren tarafından karşılanması hayatlarını sürdürebilmesi açısından gereklilik taşımaktadır. Burada insan varlığının kendi türüyle bir arada yaşama arzusu ve ihtiyacı sebebiyle meydana gelen ‘bağlanma’ teriminin doğuşunu açıklamaktadır (Soysal vd., 2005; akt. Yıkıcı, 2023).

Bebeklik dönemi, 0-2 yaş aralığı olarak ele alınmaktadır. Bu bebeklik döneminde bebeğin birçok yönden (fiziksel, zihinsel, duygusal) gelişimi diğer dönemlere oranla en hızlıdır. Bu süreçte bebek birçok yönden birincil bakıcıya ihtiyaç duymaktadır ve bu ihtiyaçların gelişim gösterdiği fiziksel, duygusal ve zihinsel yönden giderilmesi gerekmektedir. Birincil bakıcıya ihtiyaç duyan bebek, kendi ihtiyacını karşılamada yetersiz kaldığı için birincil bakıcı ile arasında bir ilişkinin veya bağın olması mutlaklıdır. Burada bahsettiğimiz ‘bağ’ı John Bowlby 1958’de, bebeğe bakım veren kişiye yönelik oluşturulan bağlanma ve bu bağlanmanın ileriki yıllarda başkalarıyla olan ilişkilerine etkileri olarak açıklayan ilk kişidir (Öztürk, Türel, & Oğur, 2020, s. 65). Bowlby 1969’da ise ‘bağlanma’ terimini ilk kez ‘Attachment and Loss’ kitabında kullanmıştır.

Ainsworth (1989), bağlanmayı bebeklik döneminde bebeğin fiziksel ve duygusal gereksinimlerinin birincil bakıcı tarafından giderilmesi ile başlayan etkileşimin, zamanla bebeğin birincil bakıcısını arama ve duygusal yakınlık kurma gereksinimi ile kendini gösterdiği yoğun duygusal bağ olarak tanımlanmaktadır.

1958’de ilk defa ‘bağlanma’ terimini kullanan Bowlby, çalışmalarının başlarında erkek çocukların erken dönemlerde annelerinden ayrılmasının daha sonraki dönemlerde (ergenlik, yetişkinlik) suçluluk oranını arttırdığını belirten sonuçlar bulmuştur. Bowlby’nin daha sonraki çalışmalarında ise bebeğin 3 yaşına kadar yaşadığı anne yokluğunun ileriki zamanlarda çocuklarda hem bedensel hem de psikolojik rahatsızlıkların oluşma potansiyelini arttırdığını savunur (Bowlby, 1988).

İnsan sosyal bir varlıktır ve başkalarıyla iletişim halinde hayatını sürdürmektedir. Dünyaya/başkalarına karşı güven içerisinde olmak istediği için akranlarına, arkadaşlıklarına, partnerine ve güvende hissettiği ortamlara ihtiyaç duymaktadır. Bu doğrultuda ilişkilerin temelinde olan bağlanma meydana gelmektedir. Bebeklik döneminde sadece birincil bakıcıya karşı oluşturan bağlanma ileriki yıllarda başkalarına yönelik olmaktadır. Yani bebeklikte tek yönlü olarak değerlendirilen bağlanma, yetişkinlikte tek yönlü olmaktan çıkıp bağlanma nesnesini seçme konusunda da etkili olmaya başlamıştır (Morsünbül & Çok, 2011).

2.1.1. Bağlanma kuramı ve John Bowlby

Bowlby (1988) yaptığı çalışmalar ve gözlemler sonucu ileri sürdüğü bağlanma kuramının Freud’un psikoanalitik temelli oluşturduğu kuramla birçok ortak noktalarının olduğu görülmektedir (Atasoy, 1996). Bu ortak noktaların olmasının sebebi Bowlby’nin psikoanalitik temelli olmuş olmasıdır. Ancak çalışmalarının ilerlemesiyle psikoanalitik kuramın yetersizliğini fark etti. Yaptığı çalışmada çocukların bakımlarının kurumda sağlanmasına rağmen psikolojik olarak rahatsızlıkların oluşması psikoanalitik kuramın savunduğu ‘çocuklar annelerini onunla açlık güdüsünün doyurulması arasında bir çağrışım kurdukları için severler’ görüşü kuram hakkındaki düşüncelerini şüpheyi düşürdü (Shaver ve Mikolincer 2002; Coates, 2004). Dolayısıyla arayış içerisine giren Bowlby, araştırmalarında yakın ilişkiler kurma temelindeki dinamiklerin oluşmasında bebeklik döneminin başlangıç noktası olduğu sonucuna vardı. Bebeklikte elde edilen bağlanma tarzının yetişkinlik döneminin ilişkisel davranış ve duyguların uyumluluğu halen çalışma konularının başında gelmektedir (Hazan ve Shaver, 1994).

John Bowlby'ye (1982) göre bağlanma, bebeğin bakım verenle kurduğu ilişkinin emniyet duygusunu hissedebildiği, fiziksel ihtiyaçlarının karşılandığı, destek istediği sırada duygusal tatminliğini yaşadığı bir ilişkidir. Burada bağlanmanın sadece fizyolojik ihtiyaçlarının karşılanmasıyla geliştirilmediğini anlamaktayız. Bağlanmanın gelişmesinde fizyolojik ihtiyaçlarının yanı sıra sevgi, şefkat, ilgi ve güven gibi duygusal ihtiyaçlarının ve dünyayı algılamasında emniyet ihtiyacının mevcut olması gerekmektedir.

Bowlby (1969), ortaya koyduğu kuramında davranışların sadece içsel sistemlerin kaynaklık etmediğini ve ebeveynlerin çocuklarına karşı olan eylemleri algılama noktasında dışsal sistemin/ilişkilerin içsel sistem kadar etkili olduğunu savunmuştur (Karen, 1998). Bowlby'ye göre; bebeklik döneminde olumlu duygusal gelişimi sağlayan etkenler yakınlık, destek ve bunların devamlı var olması ile ilişkilidir (Arıkan vd., 2019).

Bowlby, çalışmalarında çocukların ebeveynlerinden ilk defa ayrıldıklarında, üzüntü ve korku gibi olumsuz duygular içeren tepkiler verdiklerini görmekteydi. Ayrıca bunun gibi bir ayrılığın olmasını önlemek ve ihtiyaç duyduğu yakınlık duygusunu yeniden hissetmek için uzun süreli ağlamalar ve ebeveynlerine yönelik dokunma ve bırakmama tepkileriyle karşılaşmıştır (Bowlby, 2012).

Bebek hayata geldiği andan 8-12 haftalık süre içerisinde annenin uyarılarına karşı tepkisel davranışlar gösterir. Bu tepkisel davranışların devamından 6 aylık sürece kadar birincil bakıcı ile arasında duygusal bağ odaklı ilişki oluşmaya başlar. 6-24 aylık süreç içerisinde olan bebekler ise bağlanma teriminin karşılığını tam olarak göstermektedir. Bu dönemdeki bebekler birincil bakıcı ile oluşan bağın gerektirdiği duygusal yakınlık ihtiyacı içerisinde. İhtiyaç duyduğu bu duygusal yakınlık karşılanmadığında bebekte rahatsızlık, sıkıntı, tedirginlik gibi olumsuz durumlar gözlemlenirken, duygusal yakınlık ihtiyacının giderildiği durumlarda ise rahatlama ve huzur gibi olumlu yansımalar gözlemlenmiştir (Bowlby, 1973).

Bağlanma durumunun ihtiyaçlarını (duygusal yakınlık) birincil bakıcı tarafından görmeyen bebekte ayrılma durumuna ilişkin kademeli olarak yanıtlar oluşmaktadır. Bu yanıtlar sırasıyla: Protesto, Umutsuzluk ve Üzüntü, Uzaklaşma şeklindedir. (Bowlby, 1952; akt. Tüzün ve Sayar, 2006).

Protesto: Birincil bakıcıdan ayrılan bebek ilk olarak kaygı, huzursuzluk, stres durumunu deneyimler. Bu durumu belirtmek ve birincil bakıcıyla olan ayrılığı bitirmek amacıyla ağlama davranışına başvurur. Birincil bakıcı dışındaki kişilerden görülen ilgiye ve sakinleştirme çabalarına karşılık sağlam bir dayanıklılık göstererek birincil bakıcıyı ve diğerlerini protesto etmektedir. Bu aşamada birincil bakıcı bebeğin ihtiyacı olan duygusal yakınlık gösterdiğinde bebek huzurlu, kaygısından arınmış ve rahat hissedecektir.

Umutsuzluk ve Üzüntü: Protestoya karşılık halen birincil bakıcı tarafından yanıt alamamış olan bebek, umutsuzluk ve üzüntü aşamasına geçer. Bu aşamada ağlama davranışına devam eden bebek bu sefer ağlama şiddetini azaltır. Bebek bu durumdayken çaresizlik ve üzüntü hisleriyle karşı karşıya kalmaktadır ve birincil bakıcının tekrar kendisiyle bağ kuracağına olan inancı azalmaktadır.

Uzaklaşma: Halen duygusal yakınlık görememiş olan bebek, birincil bakıcının yokluğunu daha fazla hissederek ona karşı öfke duygusunu oluşturur. Birincil bakıcı tekrar yanına geldiğinde ona karşı uzaklaşma ve soğuma davranışı göstererek ilk aşamada protesto ettiği ilgi gösteren çevreye yönelik ise bu aşamada ilgisini göstermektedir (Hazan ve Shaver, 1987).

2.1.1.1. İçsel çalışan modeller

Bebeğin temel ihtiyaçlarını karşılayan birincil bakıcıya yönelik zihinsel ve güdüsel olarak bazı kodlamaları bulunmaktadır. Bu kodlamalar kişinin kendisi ve diğerleri hakkında olumlu kodlamalarına temel oluşturan yapıya Bowlby ‘içsel çalışan modeller’ veya ‘zihinsel temsiller’ olarak kavramsallaştırmaktadır (Bowlby, 1973). Dünyaya/diğerlerine karşı olan içsel çalışan modellerin (zihinsel temsiller), bağlanma stilini geliştirdiği birincil bakıcının ihtiyaç durumunda nerede bulunabileceği, kim olduğu ve durumlara karşı tepkilerinin nasıl olacağına dair beklentiler temel dinamiklerini oluşturmaktadır. Kendisine karşı içsel çalışan modellerini ise birincil bakıcının gözünden kendisinin onaylanıp onaylanmadığına ilişkin dinamikler oluşturmaktadır. Kendisine dair zihinsel temsiller, devamlı, gerçekçi ve pozitif bir kimlik algısının oluşması için değerliken, dünyaya/diğerlerine karşı olan zihinsel temsiller ise devamlı ve doyum sağlayan ilişkilerin oluşmasında büyük bir öneme sahiptir (Diehl ve ark., 1998).

Bireylerin kendilerine ve dünyaya karşı oluşturdıkları içsel çalışan modelleri, yaşamlarını şekillendiren bilgileri seçmedeki dikkatlerini ne yöne yöneltecekleri, gerçekleşen olaylara karşı nasıl yaklaşacakları, hafızalarında neleri barındırıp neleri barındırmayacakları ve yeni tecrübeler edinmek üzerinde bir belirleyiciliğe sahiptirler (Bartholomew, 1990). Örneğin; birey ihtiyaç duyduğu anda destekleyici ve olumlu olan davranışları çevresinden/sevdikleri insanlar tarafından gördüğünde başkalarına ilişkin içsel çalışan modeller ‘başkaları güvenilir’ şeklindeyken kendisine yönelik içsel çalışan modeller ise ‘ben değerliyim’ şeklinde olmaktadır.

Bebeklik döneminde temeli atılan içsel çalışan modeller, bebeklikten itibaren sürekli pekiştirilerek yetişkinlik dönemine taşınarak hayat boyu devam etmektedir. Yetişkinlik dönemine kadar taşınan bu içsel çalışan modeller değişime karşı katılmışlardır. Katılmış içsel çalışan modeller yetişkinlik döneminde kurulan ilişkiler açısından ve sağlıklı kişilik açısından önem arz etmektedir (Yıkıcı, 2023).

İçsel çalışan modellerin kararlı çevresel şartlarda olmasının ve bu durumun zamanla pekişmesiyle temsillerin kararlılığı devamlılık göstermektedir. Buradan yola çıkarak bağlanma ile çevresel koşullar arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalarda kararlı çevresel koşulların varlığının bağlanma stillerinin süregelenliği üzerinde etki sahibi olduğu sonucuna varılmıştır. Bunların yanı sıra değişen çevresel koşulların içsel çalışan modellerin değişme eğilimini harekete geçirdiği ve bununla beraber bağlanma stillerinde yeniden şekillenmenin de olduğu ortaya konulmuştur (Berlin ve ark., 2008; Sroufe, 2000; Bahadır, 2006; Granqvist ve Kirkpatrick, 2004).

2.1.2. Mary Ainsworth ve Yabancı Ortam Deneyi

1950 yılında John Bowlby’nin ekibinde çalışmaya başlayan Mary Ainsworth, bağlanma kuramını ortaya koyan John Bowlby kadar katkısı olan bir Kanadalı psikologdur (Slater, 2007; Yedilioğlu, 2017). Ainsworth, Bowlby’nin görüşlerini dikkate almasının yanında bazı eklemelerin de yapılması gerektiği düşüncesindeydi. Bu sebeple birçok çalışma ortaya koymuştur. Bağlanma kuramının temelini oluşturan kavramları (bireysel farklılıklar, hayat tecrübeleri ve birincil bakıcının ihtiyaç duyulduğunda ulaşılabilir olması) deneylere dayandırarak yeni bir bakış açısı ile keşfetmiştir (Soysal vd., 2005).

Anne bebek bağılılığının gelişimini gözlemlemeye karar veren Ainsworth, Ugandalı bebekler ve annelerinin davranışlarını laboratuvar ortamında gözlemlediği ampirik bir çalışma yürütmeye başlamıştır (Erkan, 2012; akt. Çevik, 2021). ‘Yabancı Ortam Deneyi’ olarak adlandırılan bu ampirik çalışmada, 12-18 aylık bebeklerin anne ile ilişkilerini, anne varlığında bebeğin davranışlarını, anne yokluğunda bebeğin davranışlarını gözlemlemişlerdir (Ainsworth vd., 1978).

Yabancı Ortam Deneyi’nde sekiz aşamadan oluşan üçer dakikalık adımlar şu şekilde gerçekleştirilmiştir:

1.Adım: Anne ve bebek oyuncakların bulunduğu ve davranışların rahatlıkla sergilenebileceği bir odaya alınır.

2.Adım: Anne bebeğini oyuncakların bulunduğu yere götürür ve burada iki dakika boyunca sandalyede bekler. Bu süre zarfında bebek dikkatini oyuncaklara yöneltmediyse anne devreye girer ve bebeğin dikkatini oyuncaklara vermesini sağlar. Bu noktada bir dakika daha bebek gözlemlenir.

3.Adım: Odaya araştırmacı (yabancı) girer ve sadece gözlemci konumunda bulunur. Yabancı bir dakika süresince sandalyede oturur. İkinci dakikada yabancı anne ile iletişim kurmaya başlar. Ancak deneyde bebek yabancıyla iletişim kurmadan anne yabancıyla iletişime geçmemeli. Üçüncü dakikada ise yabancı bebekle iletişim içerisine girmeye çalışır. Aşamanın sonunda anne bebeği ile herhangi bir iletişim kurmadan odadan çıkar.

4.Adım: Annenin odadan çıkmasıyla bebek ve yabancı, odada baş başa kalırlar. Yabancı, bebeğin annesinin yokluğunu fark edene kadar bebekle olan iletişimini azaltır. Fark ettikten sonra da yabancı bebeği sakinleştirme çabasına girer. Bu adımda bebeğin yabancının her aşaması için verilen tepkilere karşılık altı puan üzerinden birer birer azaltılarak puanlama yapılır. Bebekte oluşan korkuya karşılık verilen ağlama, dudak titremesi, suratın buruşması, yabancıyla ilgilenmeme, uzaklaşma tepkileri puanlama çerçevesi içerisindedir.

5.Adım: Bu adımda anne odanın kapısından bebeğin duyabileceği bir sesle konuşmaya başlar sonrasında odaya girer ve yabancı dikkat çekmeden dışarı çıkar. Bu aşamada bebeğin annesinden ayrılmasına karşı nasıl tepki verdiği, annenin sakinleştirme çabasının ne derecede etkili olduğu, bebeğin tekrar oyuncaklara

dikkatinin verip vermemesi gibi noktalar önemlidir. Üç dakikalık bu aşamanın sonunda anne bebekle vedalaşarak tekrar odadan çıkar.

6.Adım: Anne ile ikinci ayrılığını yaşayan bebek odada tek başına kalır. Bu aşamada üç dakika boyunca bebeğin tepkileri gözlemlenir. Bu aşamada bebeğin ikinci ayrılığa nasıl tepki verdiği, odada bulunduğu sürede oyuncaklara olan dikkati, keşfetme süreci önem kazanmıştır.

7.Adım: Yabancı, odaya yaklaşp bebeğin duyabileceği şekilde iletişim kurmaya başlar ve odaya girer. Odaya girdiğinde eğer bebek ağlıyorsa onu sakinleştirmeye çalışır, eğer bebek ağlamıyorsa onunla oyun oynamaya başlar. Ağlayan bebeği sakinleştirdikten sonra oyuncaklara yöneltip sandalyede oturur. Bu aşamada yabancı, odaya girdiğinde bebeğin verdiği tepki, yabancının sakinleştirme çabalarına nasıl yanıt verdiği ve kendini yatıştırabilmesi gözlemlenmiştir.

8.Adım: Yabancı, odadan çıkarken anne tekrar odaya alınır. Anne ilk önce bebeğin vereceği tepkiyi bekler daha sonra tepki vermeye başlayan bebekle iletişim kurmaya çalışır. Bu aşamada anne ile bebek ikinci kez bir araya gelmişlerdir. Anne ve bebeğin arasındaki ilişki incelenerek deney sonlandırılır (Ainsworth ve Bell, 1970).

Deneyde bebeklerin her aşamada tepkileri kaydedilmiştir. Yaklaşık bir yılın sonunda bebeklerin annesi yanındayken, annesi odadan çıktığında ve tekrar odaya geldiğinde verdikleri tepkilerde değişimlerin olduğu gözlenmiştir. Tepkilerdeki değişimin incelenmesiyle Ainsworth ve arkadaşları (1978), birincil bakıcı ile bebek arasındaki bağlanma ilişkisinin türlerinin olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bağlanma türlerini üç gruba ayırmışlardır; güvenli bağlanma, kaygılı/kararsız bağlanma ve kaçınan bağlanma. Bağlanma stilleri bireyde oluşan karakteri, mizacı etkilemektedir ve bunlar da hayat boyu bağlanma stilini pekiştirmektedir. Birey hayatında bu pekiştirmeyi her alanda yaşayabilmektedir ve kurduğu her ilişkisinde sahip olduğu bağlanma stiline izlerini taşımaktadır (Park vd., 2004; Yazıcıoğlu, 2011; Uyar, 2019).

2.1.3. Hazan ve Shaver Üçlü Bağlanma Modeli

Hazan ve Shaver, Ainsworth'un çalışmaları sonucunda ulaşılan bebeklik dönemindeki birincil bakıcıya karşı kurulan güvenli, kaçınan ve kaygılı/kararsız bağlanmanın yetişkinlik evresinde hangi alanlarda ve ne şekilde yansıdığını görme

amacıyla çalışmalar yapmışlardır. Bu amaç doğrultusunda romantik ilişki içerisinde olan iki birey arasındaki bağın bağlanma stillerinin temelinde geliştirildiğini gören Hazan ve Shaver bir ölçek geliştirmişlerdir. Bu ölçekte Ainsworth'un üç bağlanma stilini temel alarak yetişkinlere açıklamalar yapılmış ve en uygun ifadeyi belirtmeleri istenmiştir. Bu çalışmada bireylerin kendilerine ve başkalarına yönelik içsel çalışan modelleri anlamak, aileyle ve romantik ilişki yaşanan bireyle olan ilişkileri anlamak amacıyla bazı ifadeler yer almıştır. Çalışma sonuçlarına baktığımızda, bireylerin erken çocuklukta birincil bakıcılarıyla kurduğu bağlanma stillerinin benzer şekilde yetişkinlik döneminde de romantik ilişki içerisinde olduğu bireylere karşı geliştirdikleri görülmüştür (Temiz, 2020; Çalışır, 2009; Bahadır, 2006).

Bebeklik döneminde oluşan bağlanma stiline temelindeki kendine ve başkalarına karşı gelişen zihinsel temsillerin, bireyin ileriki yaşlarda romantik veya arkadaşlık ilişkilerini nasıl şekillendireceği, ilerleteceği ve sonlandıracağı ile ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır. Birincil bakıcı tarafından bebeğin fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarının karşılandığı bir ilişki/bağ içerisinde olan bireyler, romantik ilişkisi olan bireyle arasındaki ilişki/bağ sağlam ve güvenilir olmaktadır. Diğer taraftan birincil bakıcı tarafından fiziksel ve duygusal ihtiyaçları karşılanmamış bebekler, romantik ilişkilerinde olumsuz duygular, tatminsizlik gibi sorunlar yaşayabilmektedir (Abdullayev, 2019).

Sonuç olarak bebeklik döneminde oluşturulan içsel çalışan modellerin, yetişkinlik dönemindeki ilişkilerine de benzer şekilde yansıdığı görülmektedir. Bu benzerlik dışında bir farklılığın da olduğu savunulmaktadır. Bu farklılık bebeklik döneminde birincil bakıcıya yönelik geliştirilen bağlanmanın temelinde fiziksel ve duygusal yakınlık gereksinimlerinin giderilmesi varken; yetişkinlik dönemindeki bağlanmanın temelinde ise bireyin partneri ile arasındaki karşılıklı ilişki olduğu vurgulanmaktadır (Hazan ve Shaver, 1994).

2.1.4. Bartholomew ve Dörtlü Bağlanma Modeli

Bartholomew ve arkadaşları, Bowlby'nin bağlanma kuramında bulunan kendine ve başkalarına yönelik olan içsel çalışan modelleri ile Hazan ve Shaver'in yetişkinlikteki Üçlü Bağlanma Modelini dikkate alarak yetişkinlikteki bağlanma davranışlarını incelemiştir ve Dörtlü Bağlanma Modelini ortaya koymuşlardır. Bu

model kendini ve diğerlerini olumlu veya olumsuz olarak algılanmasıyla kategorize edilmiştir. Bu kategoriler şu şekildedir; güvenli bağlanma, saplantılı bağlanma, kayıtsız bağlanma ve korkulu bağlanma (Bartholomew ve Horowitz, 1991; Sümer ve Güngör, 1999).

Tablo 1. Bartholomew ve Arkadaşlarının Yetişkin Bağlanma Modeli: Benlik Modeli ve Başkaları Modeli

Başkaları Modeli	Benlik Modeli	
	Olumlu	Olumsuz
Olumlu	Güvenli bağlanma	Saplantılı bağlanma
Olumsuz	Kayıtsız bağlanma	Korkulu bağlanma

Bireyin benlik modelinin olumlu olması kendisini değerli, sevmeye layık ve yeterli bir birey olarak görmesidir. Diğer yandan benlik modelinin olumsuz olarak algılanması ise kendini yetersiz, öz güveni eksik, kendini sevmeye layık görmeyen biri olarak tanımlamaktadır. Benlik modelinin olumsuz olarak algılandığı durumlarda başkalarının düşüncelerine, onaylarına ve sevgilerine çok daha duyarlı olabilmektedir. Başkaları modelinde, bireyin başkalarını olumlu olarak algılaması, bireyin ihtiyaç duyduğunda diğerlerinin ulaşılabilir ve duyarlı olması yönündedir. Başkaları modelinin olumsuz kategorisinde ise başkalarının reddedici, şüphe duyacak nitelikte, güvensiz olarak algılanmasıdır (Sümer, 2006; akt. Temiz, 2020).

2.2. Bağlanma Stilleri

John Bowlby yaptığı çalışmalarla birincil bakıcı ile bebek arasında oluşan bağı tanımlamıştır. Bu bağın çeşitleri olduğunu da savunmuştur. Mary Ainsworth ise Bowlby'nin çalışmalarına deneysel verilerle destek olmuştur. Ainsworth ve arkadaşlarının (1978), Yabancı Ortam Deneyi sonuçları ile literatürde ilk defa 'bağlanma stilleri' terimini kullandıkları görülmektedir. Her bireyin bağlanma türünün farklı olduğunu savunmalarıyla bağlanma türlerini üç gruba ayırmışlardır; güvenli bağlanma, kaygılı/kararsız bağlanma ve kaçınan bağlanma. Daha sonrasında Hazan

ve Shaver (1987), elde edilen hali hazırdaki bağlanma stillerinin yetişkinlik döneminde nasıl şekillendiği ve romantik/arkadaşlık ilişkilerine ne şekilde etkisi olduğunu görmek için birçok çalışmaya başvurmuşlardır. Yetişkinlik dönemindeki bağlanma stillerini keşfetmek isteyen Hazan ve Shaver (1994), bağlanmanın zihinsel temsillerin temelinde açıklamalar yaparak yetişkinler için bir ölçek hazırlamışlardır. Çalışmaların sonucunda da üçlü bağlanmanın yetişkinlik döneminde de etkisinin devam ettiğini görmüşlerdir. Son olarak Bartholomew ve arkadaşları (1991) tüm çalışmaları göz önünde bulundurarak bağlanma stillerini dörde ayırmışlardır; güvenli bağlanma, saplantılı bağlanma, kayıtsız bağlanma ve korkulu bağlanma.

2.2.1. Bebeklik ve çocukluk döneminde bağlanma

Burada Mary Ainsworth'un Yabancı Ortam Deneyi sonucunda ortaya koyduğu bağlanma stillerine değineceğiz. Ainsworth, bebeklik döneminde birincil bakıcı tarafından fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarının karşılanıp karşılanmaması durumunda elde edilen bağlanmaları üç stile ayırmıştır. Bunlar; güvenli bağlanma, kaygılı bağlanma, kaçınan bağlanmadır. Ainsworth ve arkadaşlarının ortaya koyduğu bu üç bağlanma stiline ek olarak Main ve Solomon'un (1990) ileriki yıllarda yaptığı çalışmalar neticesinde bebeklik döneminde görülen dezorganize bağlanma stiline varlığından bahsedilmiştir.

2.2.1.1. Güvenli bağlanma

Mary Ainsworth (1978), gerçekleştirdiği Yabancı Ortam Deneyi'ne göre güvenli bağlanmaya sahip bebekler, anneleriyle birlikte odaya girdiklerinde keşfetme süreçleri sorunsuz gerçekleşmiştir. Daha sonraki aşamada yabancı bireyin ortama girişiyle bebeklerde endişe ve korku duygusu görülmüştür. Annelerinden ilk ayrılış durumunda kısa bir süre için ağlama, yüzünü buruşturma, mırıldanma, üzülme gibi tepkiler verdikleri görülmüştür. Burada üzüntü davranışlarının kısa sürmesindeki etken, bebeklerin birincil bakıcıyla tekrar bir araya geleceği inancı içerisinde olmasıdır. Onları güvenli bir üs olarak görmektedirler. Ancak bu güven ve inanç içerisinde olsalar da yine de onları engelleyecek tarzda (odayı keşfedememe, oyuncaklarla oynayamama, yabancıyla etkileşim içerisinde olamama gibi) olmayan bir huzursuzluk ve gerginlik içerisinde olmuşlardır. Anneleri odaya girdiklerinde ise mutluluk ve huzura kavuşma davranışları içerisinde girmişlerdir. Bu bebeklerin birincil bakıcıyla

kurdukları ilişki olumlu, sağlam ve güvenilir temelde olduğu için bebeğin herhangi bir ayrılık veya birleşmede yaşayacağı durumlarla baş etme kabiliyeti diğer bağlanma stillerine sahip bebeklere göre daha yüksektir. Güven temelli ilişkiye sahip bu bebekler olumsuz duygu içerisinde veya fiziksel ihtiyaç içerisinde olduklarında birincil bakıcıları tarafından ilgi, destek ve ulaşılabilirlik niteliğinde davranışları olacağına ilişkin inanç içerisinde (Anders ve Tucker, 2000).

Birincil bakıcıyla olumlu duygulanım içerisinde olan bu bebeklerin, keşfetme davranışları, merak duyguları ve başkalarıyla ilişki kurma isteğinin olması sebebiyle sosyal ilişki kurma eğiliminin diğer bağlanma stillerine sahip olan bebeklere göre daha gelişmiş olduğunu görmekteyiz. Sosyal ilişki kurma eğiliminin yüksek olması sebebiyle bu bebeklerin yetişkinlik döneminde sahip oldukları romantik ve diğeriyle olan ilişkileri sürdürülebilirlik düzeyinin de yüksek olduğu görülmektedir. Bu sürdürülebilirliğin temelinde kendilerine olan güvenleri, duyularını doğrudan ve olduğu gibi aktarabilme kabiliyetleri yer almaktadır (Morsünbül ve Çok, 2011; Laible vd., 2004).

2.2.1.2. Kaygılı bağlanma

Mary Ainsworth (1978), yaptığı Yabancı Ortam Deneyinde kaygılı bağlanma stiline sahip bebeklerin annelerinin varlığında ve yokluğunda zihinlerinde sürekli annelerinin olduğuna dair davranışlar göstermişlerdir. Güvenli bağlanan bebeklerin aksine ortamı keşfetmekte zorlanma, merak duygusunun daha az olması, yabancı bireyle etkileşim içerisine girmekte zorluk yaşadığı ve oyuncaklarla oynama isteğinin daha az olduğu görülmektedir. Daha sonraki aşamalarda bebeğin birincil bakıcıyla yaşadığı ilk ayrılıkları neticesinde hissettiği üzüntü, huzursuzluk, gerginlik ve kaygı duygularının sonucunda dışavurumundaki ağlama, sızlanma ve bağırma davranışları çok şiddetli bir şekilde gerçekleşmiştir. Bebeğin birincil bakıcıyla ilk birleşmesinde ise bütün sakinleştirme, duygusal yakınlık kurma davranışlarına karşın birincil bakıcıya olan öfkesinin bir türlü dinmediğine, anneleri tarafından sakinleştirilme davranışlarına cevap vermemeye ve anneleriyle yakınlık kurmak istememesine ilişkin gözlemler ortaya konmuştur (Paterson ve Moran, 1988; Kesebir vd., 2011).

Kaygılı/kararsız bağlanan bu bebeklerin birincil bakıcıyla arasındaki ilişki incelendiğinde, birincil bakıcının bebeğin ihtiyacı olan fiziksel ve duygusal yakınlığı,

birincil bakıcının ulaşılabilir olması durumunun tutarlı bir şekilde karşılanmadığını görmektedirler. Birincil bakıcının bu şekilde bebeğine çelişkili yaklaşması bebekte bağlanma geliştirdiği bireyi güvenli bir üs olarak görememe durumu gelişmektedir. Bu çelişkili durum bazı zamanlarda bebeğin fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarının karşılanması olurken bazı zamanlarda da birincil bakıcının ulaşılabilirliği, ilgisi, sıcaklığı ortadan kalkmış durumunda olmaktadır. Bebeğin bağlanma kurduğu bireyle arasında güvensiz bir ilişki olduğundan dolayı dünyayı ve başkalarını algılamak daha güvensiz, sosyal becerilerinin güvenli bağlanan bebeklere göre daha az gelişmiş olarak sonuçlanmaktadır (Ainsworth vd., 1978; Karasu, 2013). Buradan hareketle bu bebeklerin yetişkinlik dönemlerinde kurduğu arkadaşlık/romantik ilişkilerinde güven ve huzur gibi olumlu duyguları tatmasında ve sürdürülebilirlik açısından zorluk yaşamasına sebep olabilmektedir.

Bu tür bağlanmaya sahip bebekler birincil bakıcıyı güvenli bir üs olarak görmemesi açısından karşılanması gereken ihtiyaçlarını belirtmek amacıyla protesto davranışlarında artış görülmektedir. Bu protesto davranışları (bağırma, tehdit, mızızlanma gibi) daha fazla ilgiye, desteğe ve yakınlığa olan ihtiyacı vurgulamaktadır. Bebek ilgi arama davranışı içerisindedir (Özer, 2018). Sürekli bir çaba içerisinde olan bu çocuklar ilgiye, sevmeye ve değer görmeye layık olmadıklarını savunmaktadırlar. Yeterliliklerini, başarılarını, keşfetme davranışlarını ancak birincil bakıcısı onayladığında kendilerini olumlu olarak algılayabilmektedirler. Bu sebeple sosyal açıdan bu çocuklar kararsız, merak duygusu körelmiş ve umutsuz bir tutum içerisindedirler (Howe vd., 1999).

2.2.1.3. Kaçınan bağlanma

Yabancı Ortam Deneyinde kaçınan bağlanma stiline sahip olan bu bebekler odaya girdiklerinde ortamı keşfetmeye başlamışlardır ancak birincil bakıcıyı reddeden bir tavır içerisinde olmuşlardır. Annenin odadan ayrılışında veya tekrar odaya girmesinde herhangi bir protesto davranışları veya yakınlık davranışları göstermemektedir. Annenin odadan ayrılış aşamasında rahatsız olduklarını belirten bir davranış göstermemişlerdir. Tekrar odaya giren annenin bebeğe karşı gösterdiği yakınlık ve sıcak davranışlara karşı bebek uzaklaşmaya, itirmeye ve soğuk davranışlara yer vermiştir. Bebeklerin burada gösterdikleri kaçma davranışlarında

herhangi bir üzülmeye, huzursuzluk, rahatsızlık gibi olumsuz duyguların varlığı görülmemiştir (Ainsworth, 1978; Saral, 2021).

Güvensiz bağlanmanın alt boyutu olan kaçınan bağlanmaya sahip bebekler birincil bakıcı tarafından reddedici bir tutuma maruz kalmışlardır. Bu sebeple bağlanma geliştirdiği bakım vereni güvenli bir üs olarak görmemektedir. Bu doğrultuda bebekler ileriki yıllarda sahip oldukları problemlerinin varlığını kabul etmeyen veya çevresine hiçbir şekilde yansıtmayan, onlardan destek istemeyen bir tutum ve davranış içerisinde bulunurlar. İhtiyaçlarının yeterli bir şekilde karşılanmayacağına inanan bu bireyler yetişkinlik döneminde arkadaşlık/romantik ilişkilerinde yeterli yakınlığı göstermekte ve sürdürülebilirliği sağlamada zorlanacaktır (Ainsworth vd., 1978).

2.2.1.4. Dezorganize bağlanma

Ainsworth ve arkadaşları üç bağlanma stili ortaya koymuştur ancak ilerleyen yıllarda bu bağlanma stillerine ek olarak Main ve Solomon (1990) çalışmaları sonucunda dezorganize bağlanma stiline varlığını dile getirmişlerdir. Dezorganize bağlanma stiline sahip olan bebeklerin annelerinin varlığında herhangi bir fiziksel veya duygusal yakınlık göstermediği ancak yabancı bireyle baş başa kaldıklarında kaygı, huzursuzluk, korku gibi olumsuz duygulanım sergiledikleri ortaya konmuştur (Sümer, 2012). Bu bebekler ağırlıklı olarak birincil bakıcının varlığına ve yokluğuna verdikleri tepkiler, kaygılı ve kaçınan bağlanmaya sahip bebeklerin verdikleri tepkilerin karışımı olarak gözlemlenmiştir (Yıldızhan, 2016).

Dezorganize bağlanma stiline sahip olan bebeklerin birincil bakıcıları ile ilişkisine bakıldığında, birincil bakıcının bebeğe zarar verici, olumsuz tavır ve davranışlarda bulunduğu çelişkili bir ilişki içerisinde oldukları öne sürülmüştür. Bu bebeklerin yönelimlerinde istikrarı ve düzeni sağlayamadıkları bir örüntü içerisinde oldukları görülmüştür. Bu sebeple ileriki yıllarda ilişkilerinde bazen destek ve ilgi arayan bir konumdayken bazen de güvensiz, iten, kaçınmacı bir konumdadırlar (Main ve Solomon, 1990; Yıldızhan, 2016).

2.2.2. Yetişkinlik döneminde bağlanma

Bağlanmanın keşfedildiği zamanlarda ilk olarak bebek ve birincil bakıcı arasındaki ilişkiye odaklanılmıştır ve sonrasında bebek ve anne ile ilgili birçok araştırma gerçekleştirilmiştir. Bebek ve birincil bakıcı arasında oluşan bağı vurgulayan Bowlby, yapılan araştırmalar neticesinde oluşan bağlanmanın bireyin yaşamı boyunca taşıyacağı bir olgu olduğunu ileri sürmüştür. Bowlby bağlanmanın temelini oluşturan içsel çalışan modellerin yaşam boyu deneyimlere, ilişkilere, kararlara yansıyabileceğini öne sürmüştür. Buradan hareketle bebeklikte oluşan bağlanma stillerinin yetişkinlik döneminde de devam ettiğine dair iddialar hakkında birçok araştırma gerçekleştirilmiştir. 1980'lerden itibaren yapılan araştırmalar arasında Hazan ve Shaver'ın çalışmaları dikkat çekmektedir. Ainsworth'un bebeklik dönemine ait olan üç bağlanma stili yetişkinlere yönelik açıklamalarla birlikte değerlendirilerek bir ölçek geliştirmişlerdir. Bu çalışmanın amacı bebeklik döneminde birincil bakıcı ile oluşturulan bağlanma stilinin yetişkinlik dönemindeki ilişkilerinde de aynı bağlanma stilinin özelliklerini taşıyıp taşımadığını incelemektir. Araştırma sonucunda güvene dayalı bağlanma geliştiren bebeklerin yetişkinlik döneminde kurduğu ilişkilerde de güvene dayalı ve sağlam bir yapısının olduğu görülmüştür. Diğer yandan güvensiz ve olumsuz bir ilişki temeline sahip olan bebeklerin yetişkinlik döneminde kurduğu ilişkilerin de güvensiz bağlanma temelli olduğu fark edilmiştir. (Abdullayev, 2019; Çavuşoğlu, 2011; Acar, 2007).

Dikkat çeken diğer bir araştırma ise Bartholomew ve Horowitz tarafından yapılmıştır. Bu araştırma kendilik ve başkalarına karşı olan zihinsel temsilleri sınıflandıran dört bağlanma stilini ortaya koymuştur. Bartholomew ve Horowitz bu dört bağlanma stilini kategorize ederken Bowlby'nin içsel çalışan modellerini temel olarak almıştır. Bu bağlanma stilleri kişinin kendine dair olumlu veya olumsuz algısı ile başkalarına karşı olan olumlu veya olumlu algısına göre kategorize edilmiştir (Hazan ve Shaver, 1987). Kendisini olumlu olarak algılayanlar kendilerini sevmeye layık ve değerli olarak görürken, olumsuz olarak algılayan bireyler ise kendilerini sevilmemeye layık ve değersiz olarak algılamaktadır. Başka bireyleri olumlu kategorisinde değerlendiren bireyler onları güvenli ve değerli olarak görürken olumsuz kategorisinde değerlendiren bireyler onları güvensiz ve değersiz olarak algılamaktadır.

Bu kategoriler güvenli bağlanma, saplantılı bağlanma, kayıtsız bağlanma ve korkulu bağlanma şeklindedir (Bartholomew ve Horowitz, 1991; Sümer ve Güngör, 1999).

2.2.2.1. Güvenli bağlanma

Güvenli bağlanan birey kendini ve diğerlerini olumlu (değerli ve sevilebilir) olarak algılamaktadır. Bu bireyler öz güven sahibi, başkalarına bağlı kalmayan, duygusal yakınlık kurmaktan çekinmeyen, özdeğeri ve öz saygısı yüksek bireylerdir. Güvenli bağlanan bireyler bebeklik döneminde birincil bakıcı ile sağlıklı bir bağlanma geliştirdiklerinden dolayı yetişkinlik döneminde kurduğu ilişkilerde tatmin duygusu ve yakınlık içinde olmaktan endişe etmemektedirler. Diğer bağlanma türleri ise kendine ve/veya diğerlerine karşı oluşan içsel çalışan modellerinde olumsuz algı olduğu için güvensiz bağlanma başlığı altında kategorize edilmektedir (Ainsworth vd., 1978; akt. Karakum, 2020).

2.2.2.2. Saplantılı bağlanma

Saplantılı bağlanma geliştiren bireyler kendilerini olumsuz olarak algılayıp başkalarını olumlu olarak algılayan bireylerdir. Saplantılı bağlanma stiline sahip bireylerin bebeklik dönemini göz önünde bulundurduğumuzda birincil bakıcıları tarafından onlara karşılıksız sevgi gösterme ve onları kabul etme davranışlarının yeterli düzeyde karşılanmadığı görülmektedir (Crain, 1992). Bu bireyler kendilerini yetersiz hisseden, sevmeye layık olmayan, öz saygısı düşük, başkaları onayladığı sürece kendine saygı duyan bir yapıya sahip olmaktadır. Bu sebeple bu bireyler başkalarının onayını ve sevgisini kazanmaya çalışmaktadır. Aynı zamanda ilişkileri konusunda da daha saplantılı (takıntılı) davranışlar göstermeye meyilli olmakla beraber ilişki kurdukları bireylerin onayını alma gayretinde oldukları için partnerlerini rahatsız etme boyutunda yakınlık davranışı sergileyebilmektedir. Dolayısıyla bu bireyler romantik ilişkilerinde bağımlılık geliştirirken partnerlerinde de uzaklaşma davranışı gözlemlenmektedir. Ayrıca ilişkilere aniden başlayıp aniden sonlandırdıkları istikrarsız bir örüntü içerisinde de bulunabilirler (Bartholomew ve Horowitz, 1991; Sümer ve Güngör, 1999; Gültekin ve Arıcıoğlu, 2017).

2.2.2.3. Kayıtsız bağlanma

Kayıtsız bağlanan bireyler kendilerine yönelik içsel çalışan modelleri olumlu algımlarken başkalarına yönelik modelleri olumsuz olarak algılamaktadır. Bu bağlanmaya sahip bireyler kendini seilmeye layık, yeterli, öz saygısı yüksek, bağımsız ve öz güvenli olarak algılamaları nedeniyle kendileri hakkındaki içsel çalışan modellerini baskın olarak tutmaktadırlar. Diğerlerine yönelik içsel çalışan modelleri olumsuz olduğu için başkalarını hayatına entegre etmekten ve ilişki kurmaktan kaçınmaktadırlar. Karşılaştıkları sorunlara çözüm odaklı yaklaşmak yerine kayıtsız kalarak kaçınmacı bir tavır sergilemektedir. Buradaki kaçınma davranışının sebepleri; hayal kırıklığına uğramamak, reddedilmemek ve sahip olduğu hali hazırdaki kendilik inancını sarsmamaktır. İlişki kurmayı değersiz olarak nitelendiren bu bireyler ilişki kurduklarında partnerlerine yaklaşımı soğuk ve mesafeli olurken partnerin terk etme davranışı sergileme ihtimaline karşı da ilişkinin derinleşmemesi yönünde davranışlar sergilemektedir (Bartholomew, 1990; Halat, 2009; Doğantekin, 2020).

2.2.2.4. Korkulu bağlanma

Korkulu bağlanmaya sahip bireyler kendilerine ve diğerlerine karşı içsel çalışan modelleri olumsuz olarak geliştirmişlerdir. Bu bağlanma güvenli bağlanan bireylerin tam tersi niteliğindedir. Burada birey kendini değersiz, yetersiz, öz güvensiz, seilmeye layık olmayan ve öz saygısı düşük olarak değerlendirmektedir. Diğerlerine karşı ise şüpheli ve güvenilmez olarak yaklaşmaktadır. Kaygılı ve kaçınmacı bir yapıya sahip olmalarından dolayı ilişki kurma ihtimalleri çok düşüktür. Kendilerini bu şekilde koruduklarına inanırlar. Yakın ilişki kurmaktan endişelenen ve kaçınan bu bireyler olumsuz durumlarla karşılaştıklarında dahi başkalarına karşı güvensiz ve şüpheli oldukları için onlardan destek istememektedirler. Güvenli bağlanma stiline sahip olan bireylerin tam aksine yaşamlarında karşılaştıkları sorunların üzerini örtme eğilimindedirler (Kışlak ve Çavuşoğlu, 2006; Halat, 2009; Bıkmaz 2015).

2.3. Bağlanma Stilleri Evlilik ve Romantik İlişkiler Hakkında Yapılan Çalışmalar

Bağlanmanın bebek ile birincil bakıcı arasında gelişen bir ilişki olduğu ortaya atıldıktan sonra bunun yetişkinlik dönemindeki ilişki dinamiklerine ne şekilde etki ettiği yeni bir araştırma konusu olmuştur. Geliştirilen bağlanma ile bireylerin romantik

ilişkileri arasındaki etkileşimin var olup olmadığını ve var olan etkileşimin meydana gelme sebeplerini araştıran birçok çalışma mevcuttur. Bu çalışmalar 1987’de Hazan ve Shaver ile başlamıştır ve günümüzde de halen devam etmektedir.

Simpson (1990) flört halindeki 144 çiftle boylamsal bir araştırma yapmıştır. Bu çalışma bireylerin sahip olduğu bağlanma stillerinin romantik ilişkilerine nasıl yansıdığını ölçmektedir. Araştırma sonuçlarında güvenli bağlanmaya sahip bireylerin ilişkilerinden aldığı tatminlik hissinin ve ilişkiye yönelik güven duygusunun diğer bağlanma stillerine sahip bireylere oranla daha yüksek düzeyde olduğu gözlenmektedir. Kaygılı bağlanma stiline sahip olan bireylerin ilişkiye olan güveni, ilişkideki sahiplik duygusu ve ilişkiden alınan doyum düzeyi güvenli bağlanma stiline sahip olan bireylere göre çok daha düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Kaçıngan bağlanmaya sahip olan bireylerin ise partnerlerine olan güveninin, ilişkiye bağlılıklarının ve ilişkilerinden aldıkları doyum hissinin düşük düzeyde olduğu vurgulanmaktadır.

Senchak ve Leonard (1992) yeni evlenmiş çiftlerle çalışma yapmıştır. Bu çalışmaya göre; güvenli bağlanmaya sahip çiftlerin ilişkilerinden aldığı doyum hissi çiftlerin birinde veya her ikisinde güvensiz bağlanmaya sahip olanların ilişkiden aldıkları doyum hislerine oranla daha yüksek düzeydedir. Güvenli bağlanmaya sahip çiftlerin ilişkilerinde birbirlerinden uzaklaşma davranışlarının ve iletişimlerdeki sorunların daha az ortaya çıktığı görülmektedir. Bunların yanı sıra evli çiftlerin sahip olduğu bağlanma stillerinin eş seçimlerine olan etkisinin varlığından da bahsedilmektedir.

Keelan ve arkadaşları (1994) bireylerin sahip olduğu bağlanma stillerinin ilişkilerine olan etkisi hakkında boylamsal bir çalışma yapmıştır. İlişkiden alınan doyum ile ilgili sonuçlar diğer çalışmalarla aynı doğrultuda bulunmuştur. Bu sonuçlar güvenli bağlanmaya sahip bireylerin ilişkiden alınan doyum hissinin güvensiz bağlanmaya sahip bireylere oranla daha yüksek olduğunu vurgulamaktadır. Ek olarak kaçıngan bağlanma stiline sahip bireylerin ilişkilerinden aldığı doyum hissi düzeyinin diğer bağlanma stillerine sahip bireylerin ilişkilerinden aldığı doyum hissi düzeyine göre düşük olduğu belirtilmiştir. Güvensiz bağlanan bireylerin güvenli bağlanan bireylere oranla ilişkilerdeki sürdürülebilirliğinin daha az olduğu tespit edilmiştir.

Davila ve arkadaşları (1999) evli çiftlerle birlikte boylamsal bir çalışma yapmışlardır. Bu çalışmada çiftlerin deneyimlediği ilk yıllarda bağlanma stillerinde değişimin olup olmadığı incelenmiştir. Eşlerin birlikte geçirdikleri süreç içerisinde güvenli bağlanma stiline sürdürüldüğü veya zamanla güvenli bağlanma stiline geliştiği tespit edilmiştir. Bu sonucun nedenleri ise çiftlerin reddedilme potansiyeline yönelik kaygı düzeyinin düşmesi, partnerlerine karşı güven duygusunun oluşması veya gittikçe artması ve sağlanan güven çerçevesinde evlilikteki kararlı ilişkinin oluşmasıdır.

Sümer ve Güngör (1999) yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örneklemini ile değerlendirmesi üzerine çalışma yapmışlardır. Bu çalışmada kendilik modelinin olumlu algılandığı kategorideki bağlanma stillerinin benlik belirginliği ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Kendilik modelinin olumsuz kategorisinde bulunan korkulu ve saplantılı bağlanma stillerinin benlik belirginliği ve benlik saygısı ile negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Yalnızlıktan hoşlanma ile kendilik modelinin olumsuz kategorisinde bulunan saplantılı bağlanma stiline arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Bunlarla birlikte güvenli, korkulu ve kayıtsız bağlanma stillerinin yalnızlıktan hoşlanma ile arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu vurgulanmaktadır.

Balkan (2009) 115 evli çift ile örneklemini oluşturduğu çalışmasında bireylerin ve eşlerinin sahip olduğu bağlanma stillerinin evlilik uyumuna ve çatışmalarına olan etkisini incelemiştir. Analizlerine göre çiftlerin sahip olduğu bağlanma stilleri ile evlilik uyumları arasında anlamlı farklılıkların olduğu görülmektedir. Güvenli bağlanma stiline sahip olan kadınların güvensiz bağlanma stillerine sahip olan kadınlara göre evlilik uyumunun, fikir birliğinin ve çift birlikteliklerinin düzeyleri daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Güvenli bağlanmaya sahip olan çiftlerdeki erkeklerin güvensiz bağlanmaya sahip çiftlere (biri veya her ikisi) oranla daha yüksek düzeyde ilişki doyumu ve fikir birliğine sahip olduğu görülmüştür.

Mikulincer ve Shaver (2007) yetişkinlik dönemindeki bağlanma stillerini araştıran birçok çalışmayı derleyerek bir araştırma ortaya koymuştur. Çalışmanın sonucunda güvenli bağlanmaya sahip bireylerin ilişki (evli veya romantik ilişki) içinde

oldukları partnerlerinin stresli, endişeli ve olumsuz davranışları karşısında destekleyici, sakinleştirici ve anlayış odaklı davranışlar gösterdikleri belirtilmiştir. Güvensiz bağlanmaya sahip bireylerin ise ilişki (evli veya romantik ilişki) içinde oldukları partnerlerinin stresli, endişeli ve olumsuz davranışları karşısında bu durumu yaşanmamış gibi görmezden gelen ve desteği reddeden davranışlar gösterdikleri belirtilmiştir. Buradan hareketle bebeklik döneminde birincil bakıcıya karşı oluşan güvenli/güvensiz bağlanma stillerinin yetişkinlik dönemindeki evlilik ve romantik ilişki bağlamında gelişen ilişkileri de şekillendirebileceği yönünde bir sonuca ulaşılmaktadır.

Uluyol (2014) 260 evli çiftten oluşan bir araştırmasında bireyin partnerine karşı oluşturduğu kişilerarası şemalar, sahip olunan bağlanma stilleri ve problemlerle başa çıkma potansiyelleri ile ilgili incelemeler yapmıştır. Demografik bilgiler kısmında yer alan cinsiyet değişkeninin bağlanma stilleriyle bir ilişkisi olmadığı sonucuna varılmıştır. Güvensiz bağlanmanın kategorisinde bulunan kaygılı ve kaçınan bağlanma stillerinin evlilik uyumu ile arasında negatif yönde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Kadınların evlilik uyumu ile çalışma durumu ve sahip olunan çocuk sayısı arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirtilmektedir.

Koca (2016) 305 evli çift ile bir çalışma gerçekleştirmiştir. Bu çalışmada evli çiftlerin evlilikteki bağlanma stillerinin ve problem çözme becerilerinin sahip olunan duygusal zeka ile ilişkisi incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda evlilikte ortaya çıkan problemleri çözme becerileri ile eşlerin sahip olduğu bağlanma stilleri ile arasında pozitif ilişkinin olduğu belirtilmiştir. Güvenli bağlanma stiline ve evlilikte çıkan problemleri çözme becerilerinin duygusal zeka ile arasında bir ilişki olduğu ortaya konulmuştur.

Güldür (2020) romantik ilişkiler ile romantik kıskançlık ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışma yapmıştır. Bu çalışma 416 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Romantik kıskançlığın romantik ilişki ile arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu ortaya atılmıştır. Aynı zamanda romantik ilişki ile bağlanma stillerinin arasındaki ilişki de anlamlı olarak belirtilmiştir. Güvensiz bağlanma kategorisinde bulunan kaygılı ve kaçınan bağlanma stillerinin romantik ilişki ile arasında yüksek

düzeyde ilişki olduğu sonucuna varılmaktadır. Ek olarak kaçınan bağlanma stili romantik ilişkiyi olumsuz yönde etkilediği vurgulanmaktadır.

Cam (2021) üniversite öğrencileri ile bağlanma stilleri, duygu dışavurumu ve ilişkiden alınan doyumunu incelemiştir. Bu öğrenciler 184 kadın ve 181 erkekten oluşan 365 kişilik bir örneklem oluşturmuştur. Araştırma sonucunda güvenli bağlanma stili ile öfkeyi saldırganca dışavurum arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Aynı zamanda güvenli bağlanma stili ile üzüntü duygusunu erteleme arasında negatif yönde bir ilişki olduğu da vurgulanmaktadır.

Özay (2022) evli bireylerde cinsel doyum ve bağlanma stilleri ile evlilik uyumu arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik 150 evli katılımcıdan oluşan örneklemle bir araştırma yapmıştır. Araştırma ilişkisel tarama modeliyle yapılmıştır. Ayrıca bu üç değişkenin (cinsel doyum, bağlanma stilleri ve evlilik uyumu) demografik değişkenler ile ilişkisini araştıran bir çalışma yapmayı hedeflemiştir. Araştırmanın sonucunda evlilik uyum düzeyinin yaş, evlenme süresi ve çocuk sayısına göre farklılaştığı görülürken cinsel doyum ve bağlanma stilleri ile farklılaşmadığı görülmüştür. Kaygılı-kararsız bağlanmanın evlilik uyumu ile cinsel doyum değişkenleri arasındaki ilişkinin negatif yönde olduğu sonucuna varılmıştır. Bunların yanı sıra evlilik uyumunun ve cinsel doyumun güvenli bağlanma stili ile arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Son olarak bu araştırma evlilik uyumunun kaçınan bağlanma stili ile arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığını ortaya koymaktadır.

Bingöl (2023) 18-35 yaş arasında bulunan yetişkinlerle birlikte bireylerin algıladıkları ebeveyn ilişki tarzlarının ve bağlanma stillerinin romantik ilişkilerde öznel iyi oluşu yordama düzeyinin incelenmesi amacıyla bir çalışma yapmıştır. Bu çalışma 125 erkek ve 225 kadın olmak üzere toplamda 350 katılımcıdan oluşmaktadır. Araştırma sonucunda evli olan katılımcıların ilişkiden aldığı doyumun daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Demografik değişkenlerden biri olan ilişki süresi değişkeni 0-12 ay olan katılımcıların daha sağlıklı bir iletişime sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Katılımcıların algıladığı ebeveyn ilişki tarzlarına bakıldığında annenin babaya karşı ilgisiz olması ve bağlanma stilleri ile romantik ilişkilerde öznel iyi oluş düzeyleri arasında anlamlı bir korelasyon olduğu belirtilmiştir.

2.4. Evlilik Kavramı

Sosyal bir varlık olan insanın sosyal ilişkiler içerisinde olmak istemesi kaçınılmazdır. Bireyin sosyal ilişkiler içerisinde var olması doğumundan itibaren yaşamın sonuna kadar devam eden bir süreçtir. Yetişkinlik döneminde oluşan romantik ilişkiler insan için önemli bir yere sahiptir. Romantik ilişkiler; potansiyel partner ile flört etme, evlilik sürecinde olma, aynı ev içerisinde birlikteliklerini devam ettirme gibi kişilerarası ilişki içerisinde olmak olarak tanımlanmaktadır (Hendrick ve Hendrick, 2006). Yetişkinlik döneminde kurulan romantik ilişkilerin temelinde bebeklik döneminde birincil bakıcıya karşı geliştirilen bağlanmanın izleri vardır (Bowlby, 1973).

Bağlanma kuramında bireyin yıllar içerisinde yakın ilişkiler geliştirmesinde fiziksel yakınlığın bir ön koşul olduğu belirtilmektedir. Bebeklik döneminde bağlanmanın geliştirildiği birincil bakıcıya karşı oluşan yakınlık fiziksel ihtiyaçlar ve emniyet duygusu temelinde gelişmiştir. Yetişkinlik döneminde ise romantik ilişki içerisine girildiğinde yakınlık algısı cinsel paylaşım ile sağlanmaktadır (Hazan ve Shaver, 1987).

Sosyal bir varlık olan insan toplumla bir arada ve uyum içerisinde yaşamak ister. Bu sebeple toplumun yapıtaşını oluşturan ailenin bir parçası olma çabası içerisinde. Aile kavramı anne ve baba, çocuklar ve akrabalar gibi alt birimlerin bir araya gelmesiyle oluşan bir kavramdır. Aile kavramının oluşmasını sağlayan alt birimlerin de oluşmasının ve gelişmesinin başlangıç noktası evlilik olarak kabul edilmektedir (Erdoğan, 2007). İhtiyaç içerisinde olan insan sosyal, psikolojik ve duygusal ihtiyaçlarını kendi kurduğu ilişkiler çerçevesinde gidermeye çalışır. Bu bireyler de toplum açısından kabul görmek ve uyum sağlamak adına yakın ilişki içerisinde olduğu partneri ile evlilik kurarak sürengenliği sağlama eğilimindedirler (Tarhan, 2010). Her birey kendi farklılıklarına göre oluşturduğu beklentilerini ve ihtiyaçlarını karşılayabilmek amacıyla evlilik ilişkisine girme planlarının oluşmasında evlilik öncesi yaşanan bazı sorunlarla karşı karşıya kalabilmektedir (Hünler ve Gençöz, 2003). Evlenen çift sayısında azalma ve her iki cinsiyette de ortalama ilk evlenme yaşının geçen yıllara oranla arttığı sonuçlarına ulaşılmıştır (Türkiye İstatistik Kurumu

[TÜİK], 2023). Bu sonuçlara ulaşılmasının evlilik öncesi yaşanan sorunlar ile ilgili olabileceği ön görülmektedir.

Türk Medeni Kanunu'na göre evlilik, evlenme niyetinde bulunan ve yaşları evlenmeye uygun olan iki farklı cinsiyetteki kişilerin yasalar doğrultusunda karşılıklı iki şahit eşliğinde, özgür iradeleri ile beyan vererek hayatlarını birleşmesini sağlayan resmi bir sözleşmedir. Türk Medeni Kanunu'nun 185. Maddesine göre; evlilik sözleşmesi, bireyler arasında evlilik birliğini kurarak ailenin mutluluğunu, geleceğini ve çocukların bakımını üstlenerek çift halinde iş birliği içinde hareket etmek olarak tanımlanmaktadır. Çiftler kurdukları evlilik çerçevesinde eşlerine karşı sadık olmalı, eşleriyle yardımlaşmalı ve onlarla hayatlarını birlikte sürdürmelidirler (Türk Medeni Kanunu Mevzuatı, 2017).

Birçok farklı kültürün sahip olduğu toplumun yapıtaşı olarak kabul edilen evlilik farklı farklı tanımlara sahip olabilmektedir. Evlilik kurumu birçok yönden insanı etkilemektedir. Romantik ilişkilerin resmileşme sürecinde bireylerin kararları önemli bir yere sahiptir. Bu karar süreci, insanın sahip olduğu birçok dinamik doğrultusunda gerçekleşir. İnsan biyopsikososyal bir varlık olduğundan dolayı bu alandaki ihtiyaçlarını evlilikle karşılayabilmektedir. Biyopsikososyal açıdan insanlar yalnızlık hissinden uzaklaşma, güven içerisinde bulunma, sevmek ve sevilme, aidiyet, destek, beslenme, barınma, cinsellik ve üreme ihtiyacı içerisindedir (Çatal, 2019).

Evliliğin tanımlarına baktığımızda; evlilik, birçok kültür açısından toplumun yapıtaşı olarak görülen ve toplumu etkileyen bir olgudur. Kültürel olgu olan evlilik biyolojik yönleri olan resmi, duygusal, davranışsal ve sosyal bir sistem olarak tanımlanmaktadır (Tutarel- Kışlak,1999). Özgüven (2000)'e göre ise kurulan evlilik kurumu toplum üzerinde düzen etkisi yaratırken bireylerin sahip olduğu kültürlerin yeni doğan nesillere aktarılmasına yardımcı olmaktadır. Bunların yanı sıra eski kuşaklar ile yeni kuşaklar arasında bilgi aktarımının gerçekleşmesine zemin hazırlayan evlilik kurumu devlet tarafından desteklenen ve güvence altına alınan bir yapıdır. Özgüven (1997) bir başka çalışmada evlilik kurumunun bireylerin ihtiyaçlarının karşılanmasında da yardımcı olduğunu belirtmektedir. Bu ihtiyaçlar karşılıklı edinilen güven hissi, destek, korunma, geleceğe yönelik planlar kurma, toplumsal statü edinme, sevmek ve sevilme olarak belirtilmiştir.

Ersanlı (1990)'ya göre evlilik, iki farklı cinsiyetteki bireylerin toplumsal ahlak ve değerler, kuşaklar arası aktarılan gelenek ve kanunlar doğrultusunda yaşamlarını bir arada geçirmek için kurulan toplumsal sözleşmedir. Bu tanıma yakın bir başka tanım ise Gülerce (1996) tarafından yapılmıştır. Gülerce (1996) evliliği iki farklı cinsiyetteki bireylerin aynı alanda bulunup yaşamlarını birleştirerek karşılıklı olarak psikolojik ve biyolojik ilişki doyumlarına olan ihtiyaçlarını tatmin edebilecekleri bir zemin olarak tanımlamıştır.

2.4.1. Evlilikle ilgili kuram ve yaklaşımlar

Kültürden kültüre farklılık gösteren toplumlarda ortak noktalardan birinin evlilik kurumu olduğu bilinmektedir. Bu sebeple bireylerin kurdukları evlilik, evliliği etkileyen faktörler, evlilik öncesi yaşanan duygular ve düşünceler, evliliğe olan yaklaşımlar gibi birçok konu psikoloji alanında rağbet görmüştür ve bu ilgi günümüzde de devam etmektedir. Bu sebeple evlilik üzerine de birçok yaklaşım ortaya konulmuştur.

İnsanla ilgilenen psikoloji dalının evlilik ilişkisi ile ilgilenmesi de kaçınılmaz bir durum olmaktadır. Bazı temel kuramlar dahi evlilik ilişkisi hakkında farklı yaklaşımlar ortaya koymuştur (Batıgün, 2000; akt. Sezer, 2019). İlk olarak Bowlby'nin (1980) Bağlanma Kuramı, bireylerin hayatında yer eden önemli kişilerle kurdukları ilişkilerin temelinde var olan ve doğuştan oluşan duygusal bağın varlığından bahsetmiştir (Demir, 2008). Duygusal bağların ortaya çıkmasını sağlayan 3 temel içgüdü olduğu belirtilmektedir. İlk olarak erken çocukluk döneminde anne figürü tarafından karşılanan korunma ihtiyacı ileriki yıllarda eşten beklenmektedir. Eş tarafından korunma ihtiyacının karşılanmasıyla eşe bağımlılık gelişmektedir. Bu ihtiyacın süreklilik göstermesiyle birlikte oluşan bağlanmanın devamı olarak çevresinde bulunan birey veya bireylere karşı oluşan duygusal bağın, ilişkinin sürdürülmesi ihtiyacından dolayı var olduğu savunulmuştur. İkinci olarak bireyler partnerlerini koruma içgüdüleriyle yaklaşarak onları çocuk figürü olarak görme eğiliminde olabilir. Son olarak, bireylerin cinsel ihtiyacının giderilmesi için ilişkilerini sürdürme isteği ile oluşan bağlanmadır (Demir, 2016).

Evlilik ile ilgili birçok yaklaşım ortaya atılmıştır. İlk olarak psikoanalitik yaklaşıma baktığımızda; evlilik kavramının nesne ilişkileri teorisi üzerine

kurulduğunu görmekteyiz. Her birey kurduğu hayali ilişkisini gerçek ilişkisinde bulmak ister, bu nedenle beklentilerini partnerinde bulmaya çalışır. Partnerlerden beklenen roller gerçekleşmediğinde evlilik hakkında olumsuz duygular ortaya çıkmaktadır. Birey kişisel özelliklerini tamamlayan veya kişisel özelliklerinin zıddına sahip biri ile bir araya gelmek ister. Bu istek bilinçli veya bilinçsiz olarak oluşabilmektedir. Psikoanalitik evlilik yaklaşımı, erken çocuklukta meydana gelen obje ilişkileri ile evlilik ilişkisinin şekillenebileceğini belirtmiştir. Ego nesne ilişkileri açısından evliliğe yönelmektedir. İki birey arasında meydana gelen gerçek etkileşim evlilik ilişkisinde kendini göstermektedir. İyi ve kötü içsel nesnelerin bütünleşme derecesinin bireylerin kurduğu yakın ilişkiden memnuniyet elde etmede ve bu ilişki ortaklığına katılma becerisinde etkileri olduğu görüşündedirler (Meissner, 1978; akt. Sperling ve Berman, 1994).

Sosyal Öğrenme Kuramına göre bireylerin diğer ilişkilerindeki deneyimler neticesinde şu anda yakın ilişki içerisinde olduğu eşi tarafından sağlanan desteği diğer ilişkileriyle karşılaştırarak ilişkiyi sürdürmeye veya bozmaya yönelik davranışlar sergileyebileceklerini ortaya koymuşlardır. Bu kuramda eşlerin algıladıkları desteklerin üzüntülü çiftler ve mutlu çiftler arasında farklılık olduğu öne sürülmüştür (Sperling ve Berman, 1994). Bu kurama göre bireyin ilişkiden aldığı doyum ve ilişkiye bağlılığını açıklamayı amaçlamıştır. Birey ilişkisini sürdürme kararında değişiklikler yaparken deneyimledikleri ilişkileri veya çevresinde gözlemledikleri ilişkileri temel almaktadır (Hovardaoğlu, 1996).

Davranışçı evlilik yaklaşımı 1960'lı yılların sonunda ortaya çıkan evli çiftlerin problemlerine ve çatışmalarını temel alan bir inceleme yapmıştır. Bu incelemeler çiftlerin problemlerine ve çatışmalarına çözüm ararken davranış değişikliği prensiplerini göz önünde bulundurmuşlardır. Davranışçı yaklaşım insan davranışlarının dışarıdan elde edilen ödülü veya cezayı ağrı, acı ve zevk ile belirlediğini vurgulamaktadır. İnsanın dışarıdan elde ettiği edimler dışında çevreden gözlenen başkaları tarafından edinilen edimlerin de davranışların şekillenmesinde kaynaklık ettiği savunulmaktadır. Bireyin kendisi tarafından veya çevreden gözlemlenen edimlerin bilinçaltında depolanmasıyla koşullanmış olan öğrenmenin gerçekleştiği ifade edilmektedir (Uzunoğlu, 2006).

Christensen ve ark. (1995)'e göre davranışçı yaklaşım çerçevesinde evlilik uyumunu değiştirebileceği faktörlerin varlığından söz etmişlerdir. Evliliğin ilk zamanlarında eşlerin ödül veya ceza olarak algıladıkları edimler zaman içerisinde alışma evresinden geçmektedir. Bu sebeple evlilikte gerçekleştirilen davranışların güncel tutulması ve alışma sürecine girmeden ilişkinin sürdürülebilmesi önem teşkil etmektedir. Bireyler birbirlerinin davranışlarını pekiştirmesiyle olumsuz davranışların yerine olumlu davranışların oluşturulması doğrultusunda kuramın savunduğu gibi evlilik ilişkisinde edinilen ödül ve ceza sayesinde problemler ve çatışmalar önlenabilir (Velidedeoğlu Kavuncu, 2006).

Davranışçı evlilik yaklaşımının temellendirdiği üç ilke vardır. İlk olarak çiftlerin öğrenilmiş olan davranışların uyumsuzluğu ailelerine yansması ile sağlıklı bir aile ortamının gelişmesine yol açmasıdır. İkinci olarak geçmişte sorun çıkaran davranışlar yerine yeni oluşan ve uyumsuzluk yaratan davranışlarla ilgilenilmesinin önemli olmasıdır. Üçüncüsü ise sağlıklı iletişime dayanan bir temeldir ve bu temel sorun oluşturan davranışın sahibi ile aile üyelerinin iletişime geçmesi veya eşlerin problemi çözmek adına görüşme sağlamasıdır. Bu çerçevede olumlu davranışların varlığı ile evlilikte ve ailede olumlu etkilerin görülmesi muhtemeldir (Gladding, 2002; akt. Çelik, 2006).

Bilişsel davranışçı yaklaşım, davranışçı yaklaşımın devamı niteliğindedir. Buradaki evlilik yaklaşımında eşlerin sahip olduğu temel inançlar ve ara inançlar temelinde oluşturulan otomatik düşünceler, durumları ve davranışları yorumlamada yardımcı etkenlerdir. Bu yaklaşımda akılcı olmayan otomatik düşünceler eşler arasında problemler yaratmakta olup akılcı olmayan otomatik düşüncelerin yerine akılcı olan işlevsel otomatik düşüncelerin var olması duygu ve davranışlarda olumlu değişikliklerin meydana geleceği ve bu değişikliklerin evlilik ilişkisine olumlu yansıtacağı öne sürülmüştür (Kartol, 2013).

Bilişsel süreçlerin evlilik ilişkisinde bireyin kendisini, eşini ve evliliğe yönelik atıf, inanç ve beklentilerinin önemli bir katkı sağladığı düşünülmektedir. Bu atıf, inanç ve beklentiler evlilik içerisinde oluşan davranışların temelini oluşturmaktadır. Bunlardan kaynaklanan problemler bilişsel davranışçı yaklaşımın temel yöntemlerinden olan Problem Çözme Yaklaşımı'na göre doğru bir şekilde

belirlenebilmesi büyük önem göstermektedir. Bu problemlerin tanımlanması ve çözülmesi evlilik ilişkisi için önem teşkil etmektedir (Sperling ve Berman, 1994; Arslan, 2005).

2.4.2. Evliliği etkileyen faktörler

Gelişim psikolojisi ve psikoanaliz alanlarıyla ilgilenen Amerikalı psikolog Erik Erikson psikososyal gelişim kuramında bireyin yaşamının ölüme kadar olan sürecini sekiz evreye ayırır. Her bir evre insanın gelişimi için önem taşır. Bu evreler bireyin kazanması gereken görev ve ödevlerden oluşur. Bir sonraki evreyi başarıyla tamamlayabilmesi önceki evreleri başarıyla geçmesiyle ilgilidir. Bireylerin önceki ya da bulunduğu evrede yapması ve kazanması gereken görevleri ve ödevleri başarısızlıkla sonuçlanırsa diğer evreler de bu başarısızlıktan etkilenmektedir. Bireyin hayatında yaşadığı önemli dönemlerden biri olan ergenlik döneminde yeni ve katkısı büyük olan bir evreye girilmektedir. Bu evre ‘kimlik kazanımı karşısında kimlik karmaşası’ olarak adlandırılmaktadır. Bu dönemde ergen bireyler kimlik oluşumlarını başarıyla tamamladıktan sonra gereken olgunluğa ulaşmış olduğu görülmektedir. Daha sonrasındaki evre olan ‘yakınlığa karşı yalıtılmışlık’ evresine geçiş yaparlar. Bu dönemdeki bireyler sosyal ilişkilerini ve yakın ilişkilerini kurmada önemli adımlar atarlar. Dostluk, arkadaşlık ve romantik ilişki içerisinde olmayı öğrenirler (Çam vd., 2017).

Yakınlığa karşı yalıtılmışlık evresinde kurulan sosyal ve yakın ilişkiler içerisinde olan bireyin bir sonraki evreye başarıyla geçmesi için bu evreyi sağlıklı bir şekilde tamamlaması gerekmektedir. Yakın ilişki içerisinde olan bireyler bu romantik ilişkilerini toplumun değerli olarak gördüğü evlilik statüsüne taşımak isteyebilir. Bireylerin toplum tarafından kabul görmesi ve yer edinebilmesi açısından evlilik statüsünde olmak önemli bir katkı sağlayacaktır. Bu statüye ulaşmak için kişi birçok faktörden etkilenmektedir. Evlilik ilişkisi öncesinde edinilen ilişki çıkarımları, çevreden gözlemlenen ilişkiler ve durumlar, bulunulan aile, yetiştirilen bağlamanın evlilik hakkındaki yaklaşımları, kültür, bireylerin kişilikleri gibi birçok faktörün evlilik kavramını etkilediği düşünülmektedir.

Evlilik statüsünün, evlilik ilişkisi içerisinde olan bireylere mutluluk sağlaması, bireylerin edindikleri tecrübelerden elde ettikleri beklentilerinin karşılanması,

hedeflere ulaşılması eşlerin birbirlerine gösterdikleri yakınlıkla ilişkili olduğu belirtilmektedir (Büyükşahin & Hovardaoğlu, 2004). Evlilik ilişkisi her iki bireyin de mutluluk sağladığı ve beklentilerin karşılandığı bir durum olması gerekmektedir. Eşlerin sağladığı mutluluk duygusu evliliğin sürdürülebilmesi açısından önem gösterirken eşlerin biyolojik ve psikolojik sağlığını, kariyerindeki başarıyı, maddi durumunu ve sosyal ilişkilerinin kalitesini etkilemektedir.

Larson (2002) tarafından oluşturulan evliliği etkileyen faktörler ‘Evlilikte Üçgen Modeli’ adı altında üç kategoride ortaya koymuştur. Bunlar şu şekilde açıklanmaktadır:

Şekil 1. Larson'un (2002) Evlilikte Üçgen Modeli

Kişisel Özellikler: Olumlu özellikler; esnek olma, duygularını ifade edebilme becerisi, öz güven sahibi olma, yüksek benlik saygısıdır. Olumsuz özellikler ise içe dönük olma, çekingenlik, dürtüsellik, fazla olma, duygusal olarak ani iniş çıkışların olması, ruhsal rahatsızlıkların var olması, yüksek kaygı, şikayetçi bir tavır içerisinde olma, utangaçlık, farkındalık düzeyinin düşük olması, asabi ve saldırgan davranış içerisinde olmaktır.

Çift Özellikleri: Birbirlerine destek olma, problem çözme odaklı olma, yakınlık hissini sağlayabilmek, uzlaşabilmek, sağlıklı iletişim kurabilme becerisi olumlu özelliklerdir. Olumsuz özellikler ise rahatsız edici ilişki biçimlerine sahip olma, çatışma odaklı olma, hissedilen desteğin yeterli olarak sağlanamamasıdır.

Çevresel Faktörler: Sağlıklı olarak aileden ayrışma, gözlemledikleri evlilik ilişkileri, ailenin ilişki dinamikleri, dostluklar ve arkadaşlık ilişkileri, sahip olunan sorumluluklar, ebeveynlik stresi, ekonomik durum, eşlerin yakın akrabalarının

yarattığı gerilim, evliliğin getirdiği sorumluluklar, eşlerin sağlık durumlarıdır (Akt. Akar, 2005).

2.5. Evlilik Kaygısı

Kaygı kavramı Freud'dan itibaren psikolojik alanda birçok tanıma sahiptir. Olabilecek tehditlere, geleceğe, rahatsızlık verici ve tekrarlayıcı düşüncelere karşı oluşan bir duygu olarak tanımlanmaktadır (Kircanski vd., 2018). Bu duygu hem insanın yaşamını sürdürmesini sağlayacak önemli bir etkiye sahiptir hem de sorun çözme odaklı bir girişim özelliğini de tetiklemektedir (Capobianco vd., 2018; Samtani & Moulds, 2017). Kaygı, her bireyde var olması gereken, bireye engel oluşturmayacak düzeyde (bireyden bireye bu düzey değişkenlik gösterir) motive eden, hedefe ulaştıran ve hayata karşı koruma kalkanı oluşturan bir duygudur (Cüceloğlu, 2016). Kaygı duygusu genellikle korku duygusu ile karıştırılmaktadır. Hakan Türkçapar'ın deyimiyle kaygı korkunun ikiz kardeşidir. Aralarındaki farka baktığımızda; kaygı, geleceğe yönelik, ihtimaller içerisinde oluşan soyut bir duyguyken korku ise yaşanan duruma karşı o anda gelişen ve kaynağı belirli olan somut bir kavramdır (Topses, 2006; Şahin, 2019).

Spielberger (1972) göre kaygı bireylerin stres yaratan bir durumla karşılaştıklarında o anda yaşadıkları hüznün, algılamada zorluk, rahatsız duygulanım ve gerginlik gibi olumsuz duygu ve davranışlarda bulunmasıdır. Bireyin hayatını tehlikelerden uzak tutan kaygı duygusu bireyin davranışlarını, tutumlarını, durum ve olaylara bakış açısını, duyumlarını büyük oranda etkileyen bir olgudur. Aynı zamanda bireyin kişiliğinin oluşumunu da etkileyen bir kavramdır (Köknel, 1985).

Değişen kültürler ile birlikte halen aile ve evlilik kavramı toplumların temel birimidir. Bireylerin evlilik kararı almasıyla birlikte değişen koşullar karşısında kaygı duygusunun ortaya çıkması muhtemel bir durumdur. Evlilikle birlikte gelen birçok sorumluluk, sosyal çevrenin genişlemesi/değişmesi, yeni ilişkilere dahil olma durumları bireylerde rahatsızlık verici gerginlik ve kaygı duygularını ortaya çıkarabilmektedir (Adak, 2016; Gül, 2019). Bu değişen koşulları ve ön görülen sorumlulukları fark eden bireyler birtakım duygusal çelişkiler içerisine girebilirler. Bu tür rahatsızlık verici kaygıların oluşması evlilik sonrasında yaşanabileceği gibi evlilik öncesi de yaşanabilmektedir. Bahsettiğimiz rahatsızlık verici kaygı durumu evli

olmayan yetişkinlerde de gözlenebilmektedir. Bunun sebebi olarak bireylerin çevresinde gözlemledikleri evlilik yaşantıları olmaktadır (Beyoğlu & Abdullah, 2013; Bardakçı, 2021; Shams 2018).

Evlilik kaygısı evli olmayan yetişkinlerde genel kaygıya benzer bir yapıda olan, evlilik ile ilgili durum veya planlamalarda ortaya çıkan, evliliğe karşı oluşan rahatsız edici bir duygudur. Bu duygu aynı zamanda bireylere kaçınma odaklı davranışlar sergileyebilmektedir. Diğer yandan bireylerin evlilik kararı sürecinde yaşadıkları belirsizliklerin oluşturduğu bir biliş olarak da tanımlandığı bilinmektedir (Çelik ve Erkilet, 2019; Carleton, 2012).

Evlilik kaygısının oluşum nedenlerini araştıran birçok çalışmanın sonuçlarında kültürden kültüre ve bireyden bireye değişen evlilik tutumları, farklı aile yapıları, evliliğin gerektirdiği sorumluluklarla baş edebilecek maddi duruma sahip olamama, bireyin özgürlüğünün kısıtlanması ihtimali, terk edilme deneyimlerinden doğan endişe, cinsellikle ilgili doğru olduğu düşünülen yanlış bilgilerin varlığı gibi nedenlerden söz edilmiştir (Çelik ve Erkilet, 2019; Özteke Kozan vd., 2019; Ünal ve Avcı, 2019). Evlilik kaygısını oluşturan nedenlerin bireyden bireye farklılık göstermesi doğrultusunda kaygının düzeyinde de farklılıklar göstermesi olağan bir durumdur. Bu evlilik kaygısı düzeyinin değişken olmasında demografik değişkenler (yaş, cinsiyet, gelir düzeyi vb.) ve benimsenen kültürler önemli etkenler arasındadır (Yüksel, 2006). Bireysel farklılıkların arasında bulunan bir diğer kavram da evlilik olgunluğudur. Evlilik olgunluğu; bireyler karar alırken isteklerinin ve beklentilerinin farkında olma, gerçekçi bir bakış açısına sahip olma, sağlıklı bir şekilde kararlarına yön verebilme kabiliyetinde olma ve verdikleri kararların sonuçlarıyla baş edebilme düzeyinde olma olarak tanımlanmaktadır. Evlilik kararının sağlıklı bir şekilde alınması sorumluluklarının farkında olarak fiziksel, duygusal, maddi ve toplumsal koşulların sağlanmasıyla gerçekleşmektedir (Cüceloğlu, 2015). Bireylerin evlilik olgunluğuna ulaşması evliliğin getireceği problemlere karşı hazırlıklı olabileceklerini göstermektedir (Çizmecioğlu, 2020).

Evlilik kararını verirken bireylerin gözden geçirebileceği bir durum olan doğru kişiyi eş olarak seçme konusu kaygı yaratan durumlardan biri olabilir. Bireyler eş seçerken ailenin geleneklerini veya kendi deneyimlerini göz önünde bulundurabilir.

Burada birey gelenekçi bir yapıda olarak ailenin uygun gördüğü biriyle birlikte olmayı veya kendisinin deneyimleri sonucunda duygusal yoğunluğun olduğu ilişkiyi seçebileceği konusu bireyleri ikileme düşürebilir (Tutarel ve Kışlak, 1999). Bu ikilem doğrultusunda bireylerde evlilik kaygısının oluşması muhtemel bir durumdur.

Bireylerin evleneceği kişiyi seçme durumunda bireyin yetiştirildiği aile, ailesinin sahip olduğu evlilik tutumları, ailenin bulunduğu toplum ve kültürün bakış açıları, bireylerin ailesiyle arasındaki ilişki, birincil bakıcı ile aralarında oluşturdukları bağlanma şekli, bireylerin ve ebeveynlerin sahip oldukları eğitim düzeyleri, bireylerin öz güvenleri ve psikolojik dayanıklılıkları önemli bir etkiye sahiptir (Payat, 2021). Evliliğin temel amacı olan mutluluğa ulaşmak için çiftlerin oluşturabilecekleri ortak yaşamı ön görülebilir düzeye getirmesi evlilik kararlarında önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Ülkemizde son zamanlarda yapılan boşanma ile ilgili araştırmaların elde ettiği sonuçlara baktığımızda; boşanma oranlarının giderek artması bireylerin evlilik kurumuna dair düşünce ve inançlarını etkilediği belirtilmiştir. Muench ve Landrum (1994) yaptığı araştırmanın sonucuna göre boşanmış ebeveynlerin çocukları gelecekte kurabilecekleri evlilik kurumu için kaygı içerisinde olduklarını belirtmektedir. Ayrıca çocukların ebeveynlerin evlilikleri hakkında sahip oldukları olumsuz düşünceleri evlilik kurumuna karşı fikirlerini de etkilemektedir (Akt. Kestir, 2021).

Evlilik öncesinde yaşanan romantik ilişkilerinde duygusal yoğunluğu yüksek olan çiftlerin evlilik kararlarından sonra duygusal yoğunluklarında bir azalma yaşanabilir. Duygusal yoğunluğun yaşandığı zamanlarda bireylerin sahip olduğu ve karşı tarafın beklentisine uymayan özellikleri veya davranışları görmemek olası bir durumdur. Duygusal yoğunluğun azaldığı zamanlarda ise bu beklentileri karşılamayan özellik ve davranışlar fark edilebilir ve ilişki içerisinde sorunlara yol açabilir. Bu sorunlar sağlıklı bir iletişim içerisinde ele alınmazsa veya alındığı takdirde sorun çözme odaklı olunmazsa var olan ilişkinin sarsılması muhtemeldir. Buradan hareketle beklentilerin ve mutluluk duygusunun karşılanacağı düşünülen evliliğin çiftler için hayal kırıklığı yaşattığı görülebilir. Bu rahatsız edici olumsuz düşünceler içerisinde olan bireylerde olumsuz duyguların da oluşması ve bunu evlilik kavramına aktarması sonucunda olumsuz evlilik bakışına sahip olabilirler. Evlilik kaygısı oluşturan

olumsuz düşüncelere sahip olan bireyler evlilik kararını vermede zorluk yaşayacağı için kendilerini tam olarak hazır hissetmedikleri belirtilmiştir (Özgüven, 2000).

2.5.1. Evlilik kaygısı hakkında yapılan çalışmalar

Evlilik kaygısı kavramı son yıllarda gündeme gelen yeni bir kavram olmakla birlikte ülkemizde sınırlı sayıda araştırma yapılmıştır. Evlilik ile ilgili diğer kavramlar üzerinde birçok çalışma yapılmıştır. Bunlara evlilik tutumu, evlilik beklentileri, çift uyumu, evlilik olgunluğu, evlilik doyumu ve evlilik hoşnutsuzluğu olarak örnek verebiliriz (Bayoğlu ve Atli, 2014; Öz Soysal vd., 2016; Çelik, 2006; Çelik, 2013; Yavuz, 1995; Yıldız, 2017; Derebaşı, 2004).

Evlilik kaygısı kavramını değerlendirmek için ülkemizde geliştirilen çalışma evli olmayan bireyler ile yapılmıştır. Çelik ve Erkilet (2019) evli olmayan 135 erkek ve 264 kadın bireyin çalışmaya katılımı sonucunda geçerliliğe ve güvenilirliğe sahip ‘Evlilik Kaygısı Ölçeği’ni elde etmişlerdir. Çalışma sonucunda ‘Evlilik Kaygısı Ölçeği’ araştırmalarda kullanılmak üzere literatüre kazandırılmıştır.

Sezer (2019)’in yaptığı çalışmaya baktığımızda; 17-38 yaş aralığında bulunan 223 kadın ve 167 erkek olmak üzere toplam 390 üniversite öğrencisinden oluşan bir veri toplamıştır. Bu araştırma evli olmayan bireylerde evlilik kaygısı ile romantik ilişkilerde meydana gelen akılcı olmayan inançlar ve oluşan umutsuzluk değişkeni ile aralarındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmıştır. Çalışma sonucuna göre evlilik kaygısı ile umutsuzluk ve romantik ilişkilerde inançlar envanterinin alt boyutları olan cinsiyet farklılıkları ve farklı düşünmek arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir. Ek olarak evlilik kaygısı ile evliliğe ilişkin mutluluk beklentisi düzeyi arasında ise negatif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir. Ayrıca evlilik kaygısı değişkeninin düzeyi cinsiyete ve romantik ilişkinin durumuna göre anlamlı olarak farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Kadınların ve romantik ilişkisi olmayan bireylerin evliliğe yönelik kaygı düzeylerinin erkeklere ve diğer romantik ilişki durumlarına göre daha yüksek bir düzeyde oldukları görülmüştür.

Kestir (2021) evlilik kaygısının beden algısı, cinsel benlik şeması ve ana-babaya bağlanma stilleri ile ilişkisini incelemeyi hedeflemiştir. Örneklem 18-40 yaş aralığındaki evli olmayan bireylerden oluşmuştur. Çalışma sonuçları beden algısı, cinsel benlik şeması ve ana-babaya bağlanma stilleri evlilik kaygısını anlamlı bir

şekilde yordadığını vurgulamaktadır. Bağımsız değişkenler arasında bulunan ana-babaya bağlanma stillerinin evlilik kaygısı ile anlamlılık düzeyleri yüksek çıkmıştır. Ek olarak demografik bilgiler kısmında bulunan cinsiyet, yaş, ilişki türü, algılanan anne baba tutumu ve boşanma değişkenlerine göre evliliğe yönelik oluşan kaygının anlamlı olarak farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Güler (2021), evli olmayan bireylerin evlilik kaygısı ile evliliğe yükledikleri anlam ve evlilik beklentileri arasındaki ilişkinin incelemesi amacıyla 18-25 yaş aralığında bulunan 322 kadın ve 132 erkek olmak üzere 454 katılımcı ile bir araştırma yürütmüştür. Araştırmada elde edilen sonuçlara baktığımızda; evlilik kaygısı, evliliğe yüklenen anlam ve evlilik beklentileri arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılan bireylerin evlilik kaygısı düzeylerinin cinsiyet ve yaş değişkenleri ile arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Evlilik kaygısı düzeyleri ile bireylerin sahip olduğu ilişki durumu arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna varılmaktadır.

Payat (2021) genç yetişkinlik çağındaki bekar bireylerde mutluluk korkusu ile evlilik kaygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi üzerine bir araştırma gerçekleştirmiştir. Araştırma için toplanan veriler rastgele seçilmiş 207 kadın 93 erkekten oluşan 300 genç yetişkin katılımcıdan oluşmaktadır. Araştırmanın sonuçlarına baktığımızda genç yetişkinlerdeki evlilik kaygısı değişkeninin mutluluk korkusu ile arasında düşük düzeyde pozitif yönde bir ilişki olduğu bulunmuştur. Evlilik kaygısı ile mutluluk korkusu değişkenlerinin arasındaki ilişkinin cinsiyet ve ekonomik düzey değişkenlerine göre anlamlı bir fark göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca evlilik kaygısı ile mutluluk korkusu arasındaki ilişkinin yaş, ilişki durumu ve ilişkilerle ilgili kötü bir anı olup olmaması değişkenlerine göre anlamlı bir fark gösterdiği belirtilmektedir.

Öz (2022) evli olmayan bireylerin evlilik kaygısı düzeyleri ile evliliğe yüklenen anlam, toplumsal cinsiyet rolleri tutumu ve psikolojik esneklik düzeyleri arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla 217 kadın ve 134 erkek ile toplam 351 bekar yetişkin ile bir çalışma yürütmüştür. Araştırma sonuçlarına baktığımızda evliliğe yüklenen pozitif anlam ile negatif anlam puanlarının evlilik kaygısı düzeylerini yordadığı görülmüştür. Cinsiyet değişkenine göre evlilik kaygısının, psikolojik esnekliğin ve toplumsal

cinsiyet rolleri tutum düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmüştür. Bireylerin sahip olduğu ilişki durumunun ve anne-baba birlikteliğinin evlilik kaygısı düzeyleri ile anlamlı bir şekilde farklılaştığı sonucuna varılmıştır. Aktif olarak romantik ilişkiye sahip olan bireyler ile ebeveyni sağ ve birlikte olan bireylerin evlilik kaygısı düzeyleri anlamlı olarak diğer gruplara göre daha düşüktür.

Onay (2023) yetişkin bireylerdeki evlilik kaygısı ve ilişkideki karar verme becerilerinin bağlanma stilleri ile ilişkisi inceleyen bir çalışma yürütmüştür. Bu çalışmaya 17-25 yaş aralığındaki 208 kadın ve 192 erkek ile toplamda 400 katılımcı katılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına baktığımızda evlilik kaygısı değişkeninin kaygılı/kararsız bağlanma ve kaçınan bağlanma ile anlamlı olarak pozitif yönde bir ilişkisi bulunmaktadır. Romantik ilişkisi olmayan katılımcıların evlilik kaygısı düzeyinin romantik ilişkisi olanlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Algılanan anne-baba tutumunun otoriter olduğu katılımcıların algılanan anne-baba tutumunun ilgisiz olduğu katılımcılara göre güvenli bağlanma puanları daha yüksek çıkmıştır. Bakım vereninin koruyucu tutuma sahip olduğu katılımcıların bakım vereni otoriter ve ilgisiz tutum sergileyenlere göre güvenli bağlanma puanlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yılmaz (2023) evlilik kaygısını bilişsel çarpıtmalar ve benlik saygısı açısından incelemek amacıyla bir araştırma yapmıştır. Bu araştırmanın örneklemini 531 kadın ve 78 erkek ile toplamda 609 katılımcıdan oluşmaktadır. Bilişsel çarpıtmaların evlilik kaygısı üzerinde etkileri olduğu düşünülerek hipotezler oluşturulmuştur. Yapılan analiz sonuçlarına göre; bireylerin sahip olduğu bilişsel çarpıtmaları arttıkça evlilik kaygı düzeylerinin arttığı görülürken benlik saygısı düzeyinin azaldığı görülmektedir. Katılımcıların benlik saygısı düzeyi arttıkça evlilik kaygısı düzeyinin azaldığı sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte evlilik kaygısının demografik değişkenler içerisindeki cinsiyet, yaş, gelir düzeyi ve eğitim durumuna göre farklılaşmadığı sonucunu elde ederken romantik ilişki durumunun evlilik kaygısını yordadığı sonucuna varılmıştır.

Arslan (2024) yetişkinlerdeki benlik ayrımlaşmasının evlilik kaygısı, evlilik doyumu ve yaşam doyumuyla olan ilişkisini araştırmak amacıyla 25-64 yaş aralığındaki 253 kadın ve 158 erkek ile toplamda 411 katılımcıdan oluşan bir araştırma

yapmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara baktığımızda bireylerin benlik ayrımlaşma düzeyi cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterirken medeni duruma (evli ve bekar) göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Diğer bir sonuç ise bekar yetişkinlerin benlik ayrımlaşma düzeyi arttıkça evlilik kaygı düzeylerinde bir azalma olduğu görülmüştür.

2.6. Evlilik Tutumu

Mutlu bir evlilik sürdürmeyi amaçlayan birçok insan evlilik kavramına karşı oluşturduğu duygu, düşünce ve davranışlarını belirleyen bir tutuma sahiptir (Conger ve Conger, 2002; Tunç, 2019). Son yıllarda boşanma oranlarının giderek artması bireylerin evlilik kurumuna dair düşüncelerini ve inançlarını etkilemektedir. Bireylerin tutumları kendi yaşantılarından deneyimledikleri ve çevresinden gözlemledikleri ile oluşmaktadır. Evlilik tutumu bireyin büyüdüğü ailenin kültüründen, ebeveynlerin sahip olduğu evlilik ilişkisinden ve ebeveynlerin birliktelik (ayrı veya evli) durumlarından etkilenmektedir (Arnett, 2000; Larson vd, 1998; Öz Soysal vd., 2016; Blagojevic, 1989).

Blagojevic'e göre (1989) bireylerin evlilik hakkındaki olumlu tutumları evliliğe karşı olumlu inanç ve düşünceleri içerirken evlilik hakkındaki olumsuz tutumları ise evliliğe karşı olumsuz inanç ve düşünceleri içermektedir. Evlilik tutumlarının oluşmasında temel oluşturan aile kültürünün çocukluk dönemindeki etkisi oldukça büyüktür. Aile içerisindeki ilişkiler çocukların kuracağı ilişkiler hakkındaki eğilimlerini oluşturmaktadır. Aile içerisindeki olumsuz ilişkiler (doyumsuz, işlevselliği olmayan gibi) evlilik tutumlarına olumsuz yansısıyla birlikte bu bireylerin evlilik kurumundan ve ilişkisinden kaçınmasına sebep olabilmektedir. İlişkileri daha sağlıklı, işlevsel ve doyum sağlayan bir aile yapısına sahip olan bireylerin evlilik hakkındaki tutumları daha olumlu yönde gelişmektedir (Bowen, 1978; akt. Memani, 2003).

Anne-baba birliktelik durumunun evlilik tutumuna yansımalarını inceleyen bazı araştırmalar boşanmanın çocuklar üzerinde akademik, psikolojik ve sosyal zayıflığa yol açarak evliliğe karşı oluşan tutumların daha az olumlu olduğunu savunmaktadır. Bazı araştırmalar ise ebeveynlerin birliktelik durumlarının çocukların evlilik tutumunu etkilemeyen bir faktör olduğunu öne sürmektedir (Lewis, 2006; Amato ve DeBoer,

2001; Conger vd., 2000; Jacquet ve Sura, 2001). Ebeveynleri boşanmış aile yapısına sahip bireylerin evli ebeveyn aile yapısına sahip bireylere göre boşanma olasılığının daha fazla olduğunu savunan araştırma sonuçları bulunmaktadır (Amato, 2003). Sprecher ve arkadaşlarının (1998) yaptığı araştırmanın sonuçlarına baktığımızda ise bireylerin büyüdüğü aile yapıları (boşanmış veya evli) ile evlilik hakkında oluşturulan inançları etkilemedikleri yönündedir.

Evlilik tutumunu etkileyen birçok faktör vardır. Bunlara; cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, anne-baba birliktelik durumu olarak örnek verebiliriz. Yapılan araştırmalara göre cinsiyet faktörünün evlilik tutumu üzerinde etkisinin olduğunu ve olmadığını gösteren sonuçlar bulunmaktadır. Bazı araştırmalarda erkeklerin kadınlara göre evlilik tutum düzeylerinin daha olumlu olduğu sonucuna ulaşılırken bazı araştırmalarda ise kadınların evlilik tutumuna yaklaşımları erkeklere oranla daha fazla olumlu olduğuna ulaşılmıştır (Sungur vd.,2017; Akbaş vd., 2019; Sönmez, 2022; Shurts ve Myers, 2012; De Coninck vd., 2020). Tunç (2019), Yıldırım ve Parlar (2020) ve Büyükgöz (2021) evlilik tutumları üzerine yapmış olduğu araştırmalar sonucunda evlilik tutumunun cinsiyete göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Bireyler evlilik hakkındaki oluşturduğu tutumlar olumlu olduğu takdirde kurdukları evlilik ilişkisini daha olumlu, destekleyici ve mutluluk kaynağı olarak algılamaktadır (Smith, 2017). Bir araştırmada evlilik hakkındaki olumlu tutuma sahip bireylerin evlilikte daha sağlıklı bir iletişim kurduğunu, şikâyet etme davranışlarının daha az olduğunu ve karşısındakine daha olumlu yanıtlar verdiğini vurgulamaktadır (Gunzburg, 2018).

Evlilik tutumunu etkileyen sosyoekonomik düzeye baktığımızda evlilik tutumuyla ilişkili olduğu sonuçlar bulunmaktadır. Sosyoekonomik düzeyi düşük olan ebeveynin çocuklarının ileriki yıllarda evliliğe dair geliştirdikleri tutumları olumsuz yönde gelişebilmektedir. Maddi durumun evliliği etkileyen bir faktör olması sonucunda yaşanan olumsuz durumların evlilik hakkında oluşan tutumları etkilemesi muhtemeldir (Gilman vd., 2003). Ek olarak ebeveynlerin ve çiftlerin sahip olduğu eğitim düzeyleri de geliştirilen evlilik tutumunun olumlu veya olumsuz olmasını sağlamaktadır. Çiftlerin sahip olduğu eğitim düzeylerinin yüksek olması eşler arasındaki sağlıklı iletişimin kurulmasını sağlamaktadır. Bunun yanı sıra eşler arasında

oluşan problemlerin sağlıklı bir iletişimle ele alınması ve problem çözme odaklı olunması evlilik tutumunu daha olumlu yönde geliştirmektedir. Maddi güçlüklerin yaşanması olumsuz durumlara ve strese yol açarken bireylerin evlilik tutumunun da olumsuz gelişmesini sağlamaktadır. Ekonomik güçlüklerin yaşanması çiftler arasında çatışmaların çıkmasına sebep olabilir. Bu çatışmalar da ilişkiye olumsuz yansımaktadır. Sosyoekonomik düzeyin düşük olup ebeveynlerin arasında çatışmaların yaşandığı bir aile içerisinde büyüyen çocukların geliştirdikleri evlilik tutumlarının olumsuz yönde olduğu sonucuna varılmıştır (Lach, 1999).

Bu verilere dayanarak evlilik kararı alan bireylerin evlenmeden önce sahip olduğu tutumların ölçülmesinin yapılacak olan evliliğin gidişatı hakkında ön bilgilendirme sunacağı düşünülmektedir. Ayrıca evlilik tutumlarının ölçülmesi sonucunda konuyla ilgili bilgilerinin de artması çiftler için olumlu sonuçlar ortaya çıkaracaktır.

2.6.1. Evlilik tutumu hakkında yapılan çalışmalar

Evlilik tutumu değişkeni ile ebeveynlerin birliktelik durumu (evli veya boşanmış) arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar mevcuttur. Alqashan ve Alkadri'nin (2010) yapmış oldukları çalışma sonuçlarına göre ebeveynleri birlikte olmayan bireylerin ebeveynleri birlikte olan bireylere oranla evlilik tutumlarının daha olumsuz olduğu tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeni ele alındığında ise kadınların erkeklere göre sahip oldukları evlilik tutumları daha olumlu eğilime sahip olmaktadır. Miles ve Servaty-Seib (2010) ebeveynlerin birliktelik durumu ile evlilik tutumu arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla 18-24 yaş aralığında bulunan 310 bekar bireye ulaşmıştır. Alqashan ve Alkadri'nin (2010) yapmış olduğu çalışma sonuçlarına benzer şekilde ebeveynleri boşanmış olan bireylerin birlikte olan bireylere göre oluşturdukları evlilik tutumlarının daha olumsuz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Evliliğe karşı olumsuz tutuma sahip bireylerin evlilikten kaçınma davranışlarına ve düşüncelerine sahip olduğu görülmektedir. Bener ve Günay (2013) tarafından yapılan araştırmada evliliğe ve aileye ilişkin tutumlara yönelik bilgi edinme amacıyla 931 üniversite öğrencisine ulaşılmıştır. Yaptıkları araştırma sonucunda evlilik ve aileye ilişkin tutum ile cinsiyet değişkeni arasındaki ilişkiye ilişkin sonuçlar elde etmişlerdir. Bu sonuçlara göre kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre aile ve evlilik yaklaşımlarının daha gelenekselci

olduğu görülmüştür. Bulunulan toplum kültürünün ve cinsiyetin evlilik tutumu üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Bunların yanı sıra cinsiyet ile evliliğe ilişkin tutum arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılan bir başka çalışmaya göre kadın bireylerin erkek bireylere oranla evlilik tutumlarının daha olumlu olması yönündeki görüşleri desteklemeyen veriler elde edilmiştir. Bu çalışma Amerika Birleşik Devletleri'nde üniversite öğrencisi olarak bulunan 135 birey ile yapılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre cinsiyetin evlilik tutumu değişkeni üzerinde bir etkisi olmadığı görülmektedir (Servaty ve Weber, 2011).

Majidova ve İpek (2020) bağlanma stilleri ile evlilik tutumu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Ayrıca bu araştırma bağlanma stiline cinsiyet, yaş, aylık gelir ve ebeveyn medeni durumu gibi değişkenler arasındaki ilişkiyi de incelemiştir. Araştırma İstanbul Aydın Üniversitesi'nde öğrenci olarak bulunan 18-25 yaş aralığındaki 113'ü kadın ve 87'si erkek olmak üzere 200 katılımcıdan oluşan bir örnekleme ulaşmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre güvenli ve saplantılı bağlanma stiline sahip olan bireylerin evlilik tutumu ile arasında pozitif bir ilişkiye sahip olduğu görülmüştür. Kayıtsız bağlanma stili ile evlilik tutumu arasında düşük düzeyde negatif yönde bir ilişkinin bulunduğu sonucuna varılmaktadır.

Campbell ve arkadaşlarının (2005) yaptığı bir araştırmaya göre bireylerin bağlanma stillerinin ilişki doyumu, evlilik beklentisi ve evlilik tutumlarıyla ilişkileri olduğu sonucuna varılmıştır. Çalışma sonuçlarına göre kayıtsız bağlanmaya sahip bireyler romantik ilişkiler kurma ve evlilik hakkında belirsizlikler yaşarken güvenli bağlanmaya sahip bireylerin evlilik hakkındaki tutumlarının daha kararlı olduğu yönündedir.

Karabacak ve Çiftçi (2016) romantik ilişkilerinde akılcı olmayan inançları ile evlilik tutumu arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla 744 üniversite öğrencisine ulaşmıştır. Araştırma sonuçlarına göre evlilik tutumu değişkeninin aşırı beklentiler, sosyal zaman kullanımı, zihin okuma ve fiziksel yakınlık alt boyutlarıyla arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılmaktadır. Romantik ilişkiye sahip öğrenci katılımcıların romantik ilişkiye sahip olmayanlara göre evlilik tutumları daha olumlu yönde eğilim göstermektedir. Ayrıca katılımcılardan 4. sınıf öğrencisi olanlar

ile 2. sınıf öğrencisi olanların evlilik tutumlarını karşılaştırdıklarında, 4. sınıfta olan öğrenci katılımcıların evlilik tutumlarının daha olumlu olduğu görülmektedir.

Arslan (2019) evlilik tutumu ile kişiler arası tarz ve affetme arasındaki ilişkinin incelenmesini amaçlayan bir çalışma yürütmüştür. Bu çalışmanın örneklemi 423 kadın ve 188 erkek ile toplamda 611 öğretmen adayı ile oluşturulmuştur. Araştırma sonuçlarına baktığımızda öğretmen adaylarının bulundukları bölüme göre evlilik tutumları farklılık göstermektedir. Bu katılımcıların sahip olduğu kişiler arası tarzı pozitif eğilimliyse evlilik tutumlarının da pozitif yönelimli oldukları görülmüştür. Affetme düzeylerinin yüksek olduğu durumlarda evlilik tutumunun da yüksek olduğu sonucuna varılmaktadır. Cinsiyet ile evlilik tutumu arasındaki ilişkiye baktıklarında ise herhangi bir farklılık bulunmamaktadır.

Gençlerin aşk stilleri ile sahip oldukları evlilik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesini amaçlayan bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışma 440 üniversite öğrencisiyle yürütülmüştür. Çalışmanın sonuçlarına baktığımızda; mantıklı aşk, tutkulu aşk, sahiplenici aşk, arkadaşça aşk ve özgeci aşk stillerinin evlilik tutumu değişkenini pozitif yönde etkilediği belirtilmektedir. Bununla birlikte evlilik tutumunun cinsiyet faktörüne göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Yıldırım ve Parlar, 2020).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM VE TEKNİKLER

Çalışmanın bu kısmında araştırmanın türü, araştırmanın evreni ve örnekleme, veri toplama araçları ve verilerin analizlerine ilişkin bilgiler bulunmaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Evli Olmayan Yetişkinlerin Bağlanma Stillerinin Evlilik Tutumları ve Evlilik Kaygısı ile İlişkisi adlı araştırma modeli nicel araştırma yöntemlerinden biri olan ilişkisel tarama modelinden oluşmaktadır. İlişkisel tarama modeli, iki ya da daha fazla değişkene ilişkin verilerin toplanması ve bu değişkenlerin birbirleriyle arasındaki değişimi anlamaya çalışıp değişimin ne aşama da olduğunu inceleyen bir araştırma modelidir (Karasar, 2010).

3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Çalışmanın evreni 18-45 yaş aralığındaki evli olmayan yetişkin kadın ve erkeklerden oluşmaktadır. Araştırmada örneklem büyüklüğünü belirlemek için çalışmada yer alacak kişi sayısını hesaplamak için G*Power 3.1.9.4 yazılımı kullanılmıştır. Majidova ve İpek (2019) yaptığı çalışmada bağlanma stili ile evliliğe yönelik tutum arasındaki ilişkiyi incelenmiştir. Çalışmada en düşük anlamlı ilişki güvenli bağlanma stili ile evlilik tutumu arasındaydı. Bu iki ölçüm arasında pozitif yönlü düşük düzey istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur. Bunun sonucunda hesaplanan ($|p|=0,165$) etki büyüklüğü için %80 istatistiksel güç seviyesi ve %5 anlamlılık düzeyi ile örneklemde 223 gözlem olması gerektiği belirlenmiştir (Cohen,1977). Çalışmadan ayrılma gibi örneklem kaybı göz önüne alındığında en az 250 kişiyle çalışmak yeterli olacağı sonucuna varılmıştır. Araştırma esnasında karşılaşılabilecek hatalar düşünülerek analize 333 yetişkin bireyin verileri alınmıştır.

Araştırmanın örnekleme İstanbul ve Ankara illeri başta olmak üzere Türkiye’de ikamet eden yetişkinlerden oluşmaktadır. Yapılan araştırmanın çalışma grubu gönüllülük esası ile oluşturulmuştur. Veriler Google Formlar üzerinden online olarak toplanmıştır. Kadın ve erkeklerden oluşan 18-45 yaş aralığında bulunan 447 yetişkin bireye ulaşılmıştır. 447 birey içerisinde araştırmaya uygun olan örneklem için medeni

durumu ‘evli’ olan bireylerin verileri analize alınmamıştır. Analiz evli olmayan 333 birey üzerinden yapılmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada online platform üzerinden katılan bireylere Sosyodemografik Form, Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği, Evlilik Kaygısı Ölçeği ve İnönü Evlilik Tutum Ölçeği uygulanmıştır.

3.3.1. Sosyodemografik form

Sosyodemografik Form (EK-1), bu çalışmayı hazırlayan kişi tarafından hazırlanmıştır. Sosyodemografik Form cinsiyet, yaş, medeni durumu, eğitim durumu vb. hususlara ilişkin sorular içermektedir.

3.3.2. Üç boyutlu bağlanma stilleri ölçeği (ÜBBSÖ)

Erzen tarafından 2016 yılında güvenli, kaçınan ve kaygılı-kararsız bağlanma stillerini değerlendirmeyi amaçlayan Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği geliştirilmiştir. Bu ölçek 18 maddeden oluşup 3 farklı alt boyuta sahiptir. Bu alt boyutlar güvenli bağlanma, kaçınan bağlanma ve kaygılı-kararsız bağlanmadır. Bu alt boyutlar ve madde numaraları şu şekildedir:

1. Güvenli bağlanma stili (5 madde): e4, e7, e10, e13, e16
2. Kaçınan bağlanma stili (7 madde): e1, e3, e5, e9, e12, e15, e18
3. Kaygılı-kararsız bağlanma stili (6 madde): e2, e6, e8, e11, e14, e17

18 maddeden oluşan bu ölçek 5’li Likert şeklinde olup 1- Kesinlikle Katılmıyorum 5-Kesinlikle Katılıyorum olarak tercih seçeneklerini bulundurmaktadır. Ölçeğin güvenirlik ve geçerlilik analizleri yapılmıştır. Güvenirlik analizi sonucunda güvenli, kaçınan ve kaygılı-kararsız bağlanma stilleri için Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları sırasıyla .69, .80, ve .71 olarak hesaplanmıştır. Yapılan araştırmada ise ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .63 olarak bulunmuştur. Yapılan tüm analizler neticesinde Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği güvenilir ve geçerli bir ölçme aracı olarak görülmüştür.

3.3.3. Evlilik kaygısı ölçeği (EKÖ)

Evlilik gerçekleşmeden önce yetişkinlerde oluşan evlilik kaygısını ölçmek amacıyla Çelik ve Erkilet 2019 yılında 13 maddeden oluşan tek faktörlü bir ölçek geliştirmişlerdir. Ölçek 4'lü Likert şeklinde olup 0- Kesinlikle Katılmıyorum, 3- Tamamen Katılıyorum olarak tercih seçeneklerini bulundurmaktadır. Oluşturulan maddelerde ters madde bulunmamaktadır. Bu ölçekte alınan puanların yükseklik seviyesine göre evlilik kaygısında da yükseklik olduğu anlamına gelmektedir. Ölçeğin güvenirlik düzeyi Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı test tekrar test ile madde analizi de düzeltilmiş madde-toplam korelasyonu hesaplanarak incelenmiştir. Yapılan analiz sonucu ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .93 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca korelasyon analizi ile elde edilen test tekrar test sonucu ölçeğin tutarlılık/kararlılık katsayısının .79 olduğu görülmüştür. Ölçeğin geçerliğini belirlemek için sırayla kapsam geçerliği, yapı geçerliği ve ölçüt geçerliği teknikleri kullanılmıştır. Yapılan tüm analiz sonuçları ile 13 maddelik tek faktörlü bir ölçek elde edilmiştir. Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik analizlerinde sonra evlilik kaygısını ölçmek için geçerli bir ölçme aracı olduğu belirtilmiştir (Çelik ve Erkilet, 2019).

3.3.4. İnönü evlilik tutum ölçeği (İETÖ)

Bayoğlu ve Atılı tarafından 2014 yılında genç yetişkin bireylerin evlilik tutumlarını belirlemek amacıyla İnönü Evlilik Tutum Ölçeği geliştirilmiştir. Bu ölçek tek boyutlu olarak 21 maddeden oluşmuştur. Ölçek 5'li Likert şeklinde olup 1- Hiç katılmıyorum, 5- Kesinlikle katılıyorum olarak tercih seçeneklerini bulundurmaktadır. Ölçek sonucunda elde edilen puanın yüksekliği evliliğe dair oluşan olumlu tutumu belirtirken elde edilen puanın düşüklüğü ise evliliğe dair oluşan olumsuz tutumu belirtmektedir. Yapılan güvenirlik analizi için, Cronbach alfa, test-tekrar test ve testi yarılama analizleri neticesinde elde edilen güvenirlik değerleri .87 ve .90 arasında hesaplanmıştır. Ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek amacıyla yapılan doğrulayıcı ve açımlayıcı faktör analizleri neticesinde ise ölçeğin toplam varyansın %36'sını açıklayan tek faktörlü bir yapısının olduğu sonucuna varılmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Veriler IBM SPSS Statistics Standard Concurrent User V 26 (IBM Corp., Armonk, New York, ABD) istatistik paket programlarında değerlendirildi. Verilerin normallik testi yapılmıştır. Ölçekler ve boyutları için güvenilirlik Cronbach's Alpha katsayısı ile incelendi. 0,60 üzerinde Cronbach's Alpha katsayısına sahip ölçekler güvenilir kabul edildi. İki grubun karşılaştırılmasında Bağımsız Örneklem *t* Test, ikiden fazla kategorili değişkenlerin karşılaştırmaları Varyans Analizi (ANOVA) ile yapıldı. Varyans analizi sonucunun önemli ise çoklu karşılaştırmalar Bonferroni testi ile yapıldı. Sayısal değişkenler arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon katsayısı ile incelendi. Evlilik kaygısı ve evlilik tutum puanlarının bağlanma stilleri ölçeği boyut puanları üzerine etkisi doğrusal regresyon analizi ile değerlendirildi. Artıklar (residuals) arasında otokorelasyon olup olmadığı Durbin-Watson değeri ve artıkların normalliği Q-Q grafikleri ile kontrol edildi. $p < 0,05$ düzeyi istatistik olarak anlamlı kabul edilmiştir.

3.5. Ölçekler İçin Normallik İncelemesi

Veriler IBM SPSS Statistics Standard Concurrent User V 26 (IBM Corp., Armonk, New York, ABD) istatistik paket programlarında değerlendirildi. Tanımlayıcı istatistikler birim sayısı (*n*), yüzde (%), ortalama (*X*), standart sapma (*SS*), medyan (*M*) ve minimum (*min*), maksimum (*max*) değerleri olarak verildi. Ölçekler ve boyutları için güvenilirlik Cronbach's Alpha katsayısı ile incelendi. 0,60 üzerinde Cronbach's Alpha katsayısına sahip ölçekler güvenilir kabul edildi.

Karar aşamasında mutlak çarpıklık (Skewness) değeri $\pm 2,0$ 'nin altında ve basıklık (Kurtosis) değeri 7,0'nin altında ise verilerin normal dağıldığı yönünde kararı verilir (Kim, 2013). Buna göre çalışmada kullanılan değişkenlerin çarpıklık ve basıklık değerleri Tablo 2'de verilmiş olup verilerin normal dağılıma uygun olduğu bulunmuştur.

Tablo 2. Ölçekler için normallik incelemesi ($N=333$)

	Çarpıklık	Basıklık
Kaçınan Bağlanma	0,384	-0,265
Kaygılı-Kararsız Bağlanma	0,001	-0,701

Güvenli Bağlanma	-0,487	0,397
Evlilik Kaygısı Ölçeği	0,313	-0,843
İnönü Evlilik Tutum Ölçeği	-0,236	-0,229

İki grubun karşılaştırılmasında Bağımsız Örneklem *t* Test, ikiden fazla kategorili değişkenlerin karşılaştırmaları Varyans Analizi (ANOVA) ile yapıldı. Varyans analizi sonucunun önemli ise çoklu karşılaştırmalar Bonferroni testi ile yapıldı. Sayısal değişkenler arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon katsayısı ile incelendi.

Evlilik kaygısı ve evlilik tutum puanlarının bağlanma stilleri ölçeği boyut puanları üzerine etkisi doğrusal regresyon analizi ile değerlendirildi. Artıklar (residuals) arasında otokorelasyon olup olmadığı Durbin-Watson değeri ve artıkların normalliği Q-Q grafikleri ile kontrol edildi. $p < 0,05$ düzeyi istatistik olarak anlamlı kabul edilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

4.1. Çalışmanın Katılımcılarına Ait Sosyodemografik Bulgular

Bu çalışmaya 333 evli olmayan kadın ve erkek yetişkin bireyler katılım sağlamıştır. Katılımcıların sosyodemografik özelliklerine dair bulgular Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3. Katılımcıların demografik özelliklerinin tanıttıcı istatistikleri (N=333).

	İstatistikler
Cinsiyet, n (%)	
Erkek	173 (%52,0)
Kadın	160 (%48,0)
Yaş, n (%)	
18-25 yaş arası	117 (%35,1)
26-35 yaş arası	160 (%48,1)
36-45 yaş arası	56 (%16,8)
Eğitim Durumu, n (%)	
Lise ve altı	75 (%22,5)
Lisans	183 (%55,0)
Lisansüstü	75 (%22,5)
Gelir Düzeyi, n (%)	
Düşük	71 (%21,3)
Orta	224 (%67,3)
Yüksek	38 (%11,4)
Medeni Durum, n (%)	
Bekâr	293 (%88,0)
Boşanmış/Ayrı	40 (%12,0)
Bakım verenin tutumu, n (%)	
Demokratik	99 (%29,7)
İlgisiz	50 (%15,1)
Koruyucu/İstekçi	106 (%31,8)
Otoriter	78 (%23,4)

Tanıtıcı istatistikler ortalama (X), standart sapma (SS), Medyan (M), minimum (min), maksimum (max), sayı (n), yüzdelik (%) değer olarak verilmiştir.

Tablo 3'e göre çalışmada toplam 333 kişi yer almıştır. Katılımcıların 173 (%52) tanesi erkek, 160 (%48) tanesi kadındır.

18 ile 25 yaş arası 117 (%22,5) kişi, 26 ile 35 yaş arası 160 (%48) kişi ve 36 ile 45 yaş arası 56 (%16,8) kişi vardır.

Lise ve altı seviyede eğitim almış 75 (%22,5) kişi, lisans mezunu 183 (%55) kişi, lisansüstü eğitim almış 75 (%22,5) kişi vardır.

Gelir düzeyi düşük olan 71 (%21,3) kişi, orta olan 224 (%67,3) kişi ve yüksek olan 38 (%11,4) kişi vardır.

Bekâr olan 293 (%88) kişi, boşanmış olan 40 (%12) kişi vardır. Büyüdüğü ailedeki bakım veren kişinin tutumu demokratik olan 99 (%29,7) kişi, ilgisiz olan 50 (%15) kişi, koruyucu veya istekçi olan 106 (%31,8) kişi, otoriter olan 78 (%23,4) kişi vardır.

4.2. Katılımcılara Uygulanan Evlilik Kaygısı Ölçeği, İnönü Evlilik Tutum Ölçeği, Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin Tanıtıcı İstatistik ve Güvenilirlik Bulguları

Katılımcılara uygulanan evlilik kaygısı ölçeği, inönü evlilik tutum ölçeği, üç boyutlu bağlanma stilleri ölçeği ve alt boyutlarına ilişkin tanıtıcı istatistik ve güvenilirlik bulguları Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Ölçeklere ilişkin tanıtıcı istatistikler ve güvenilirlik sonuçları ($N=333$).

	İstatistikler	Madde Sayısı	Cronbach Alpha
Kaçınan Bağlanma			
$X \pm SS$	15,84 $\pm$ 5,32	7	0,762
$M (min-max)$	16 (7-34)		
Kaygılı-Kararsız Bağlanma			
$X \pm SS$	17,34 $\pm$ 5,72	6	0,814
$M (min-max)$	17 (6-30)		
Güvenli Bağlanma			
$X \pm SS$	18,78 $\pm$ 3,27	5	0,622

<i>M (min-max)</i>	19 (6-25)		
Evlilik Kaygısı Ölçeği			
<i>X ± SS</i>	16,13 ± 10,96	13	0,949
<i>M (min-max)</i>	15 (0-39)		
İnönü Evlilik Tutum Ölçeği			
<i>X ± SS</i>	71,33 ± 17,83	21	0,938
<i>M (min-max)</i>	72 (21-105)		

Tanıtıcı istatistikler ortalama (*X*), standart sapma (*SS*), Medyan (*M*), minimum (*min*), maksimum (*max*) değer olarak verilmiştir.

Tablo 4 incelendiğinde bağlanma stilleri ölçeği üç boyuttan oluşmaktaydı. Kaçınan bağlanma boyut ortalaması $15,84 \pm 5,32$ puan iken 7 sorudan oluşmaktaydı. Boyutun Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı 0,762 olarak bulundu. Kaygılı kararsız bağlanma boyut ortalaması $17,34 \pm 5,72$ puan iken 6 sorudan oluşmaktaydı. Boyutun Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı 0,814 olarak bulundu. Güvenli bağlanma boyut ortalaması $18,78 \pm 3,27$ puan iken 5 sorudan oluşmaktaydı. Boyutun Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı 0,622 olarak bulundu.

Bağlanma stilleri ölçeği tek boyuttan oluşmaktaydı. Ölçek toplam skor ortalaması $16,13 \pm 10,96$ puan iken 13 sorudan oluşmaktaydı. Boyutun Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı 0,949 olarak bulundu.

İnönü evlilik tutum ölçeği tek boyuttan oluşmaktaydı. Ölçek toplam skor ortalaması $71,33 \pm 17,83$ puan iken 21 sorudan oluşmaktaydı. Boyutun Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı 0,938 olarak bulundu.

4.3. Katılımcıların Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeğinin Alt Boyutu Olan Kaçınan Bağlanma Puanlarının Sosyodemografik Özelliklerine Göre Karşılaştırılması

Katılımcıların kaçınan bağlanma puanlarının sosyodemografik özelliklerine göre karşılaştırılması Tablo 5'te gösterilmektedir.

Tablo 5. Kaçınan bağlanma puanlarının demografik özelliklere göre karşılaştırılması (*N*=333).

	<i>X ± SS</i>	Test (<i>p</i>)	Post Hoc
Cinsiyet		$t=1,737$ $p=0,083$	-

Erkek	16,33 ± 5,46		
Kadın	15,32 ± 5,14		
Yaş			
18-25 yaş arası	16,36 ± 5,95	F=0,848 p=0,429	-
26-35 yaş arası	15,58 ± 5,03		
36-45 yaş arası	15,52 ± 4,73		
Eğitim Durumu			
Lise ve altı	17,00 ± 5,55	F=2,427 p=0,090	-
Lisans	15,61 ± 5,30		
Lisansüstü	15,25 ± 5,04		
Gelir Düzeyi			
Düşük	16,08 ± 4,55	F=0,142 p=0,868	-
Orta	15,82 ± 5,47		
Yüksek	15,53 ± 5,84		
Medeni Durum			
Bekâr	15,90 ± 5,42	t=0,499 p=0,618	-
Boşanmış/Ayrı	15,45 ± 4,52		
Bakım verenin tutumu			
Demokratik	15,03 ± 5,48	F=2,381 p=0,069	-
İlgisiz	16,18 ± 4,83		
Koruyucu/İstekçi	15,54 ± 5,14		
Otoriter	17,08 ± 5,51		

Bağımsız Örneklem *t* Test (*z*); ANOVA (*F*); Tanıtıcı istatistikler *ortalama* (*X*), *standart sapma* (*SS*) değer olarak verilmiştir. Koyu olarak belirlenen bölümler istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < 0,05$).

Tablo 5 incelendiğinde cinsiyet, yaş, eğitim durumu, gelir düzeyi, medeni durum ve bakım verenin tutumuna göre kaçınan bağlanma boyut ortalaması istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p > 0,05$).

4.4. Katılımcıların Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeğinin Alt Boyutu Olan Kaygılı Kararsız Bağlanma Puanlarının Sosyodemografik Özelliklerine Göre Karşılaştırılması

Katılımcıların üç boyutlu bağlanma stilleri ölçeğinin alt boyutu olan kaygılı kararsız bağlanma puanlarının sosyodemografik özelliklerine göre karşılaştırılması Tablo 6’da gösterilmektedir.

Tablo 6. Kaygılı kararsız bağlanma puanlarının demografik özelliklere göre karşılaştırılması (N=333).

	$X \pm SS$	Test (p)	Post Hoc
Cinsiyet			
Erkek	17,68 $\pm$ 5,65	t=1,128 p=0,260	-
Kadın	16,97 $\pm$ 5,80		
Yaş			
18-25 yaş arası	18,03 $\pm$ 5,77	F=1,474 p=0,231	-
26-35 yaş arası	17,08 $\pm$ 5,75		
36-45 yaş arası	16,63 $\pm$ 5,51		
Eğitim Durumu			
Lise ve altı ^a	19,79 $\pm$ 5,35	F=9,499 p<0,001	a>(b=c)
Lisans ^b	16,75 $\pm$ 5,59		
Lisansüstü ^c	16,31 $\pm$ 5,78		
Gelir Düzeyi			
Düşük ^a	19,45 $\pm$ 5,65	F=6,360 p=0,002	a>(b=c)
Orta ^b	16,75 $\pm$ 5,56		
Yüksek ^c	16,82 $\pm$ 6,02		
Medeni Durum			
Bekâr	17,26 $\pm$ 5,79	t=-0,693 p=0,489	-
Boşanmış/Ayrı	17,93 $\pm$ 5,21		
Bakım verenin tutumu			
Demokratik ^a	15,48 $\pm$ 5,16	F=7,311 p<0,001	a<(b=c=d)

İlgisiz ^b	19,66 ± 5,88
Koruyucu/İstekçi ^c	17,27 ± 5,77
Otoriter ^d	18,28 ± 5,57

Bağımsız Örneklem *t* Test (*z*); ANOVA (*F*); Tanıtıcı istatistikler *ortalama* (*X*), *standart sapma* (*SS*) değer olarak verilmiştir. Koyu olarak belirlenen bölümler istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,05$).

Tablo 6 incelendiğinde cinsiyete, yaş ve medeni duruma göre kaygılı kararsız bağlanma boyut ortalaması istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemekteydi ($p>0,05$).

Lise ve daha düşük düzeyde eğitim almış kişilerin kaygılı kararsız bağlanma boyut ortalaması diğer eğitim düzeyindeki kişilerden istatistiksel olarak yüksektir ($F=9,499$ $p<0,001$).

Gelir düzeyi düşük olan kişilerin kaygılı kararsız bağlanma boyut ortalaması diğer gelir düzeyindeki kişilerden istatistiksel olarak yüksektir ($F=6,360$ $p=0,002$).

Bakım verenin tutumu demokratik olan kişilerin kaygılı kararsız bağlanma boyut ortalaması diğer tutuma sahip kişilerden istatistiksel olarak düşüktür ($F=7,311$ $p<0,001$).

4.5. Katılımcıların Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeğinin Alt Boyutu Olan Güvenli Bağlanma Puanlarının Sosyodemografik Özelliklerine Göre Karşılaştırılması

Katılımcıların üç boyutlu bağlanma stilleri ölçeğinin alt boyutu olan güvenli bağlanma puanlarının sosyodemografik özelliklerine göre karşılaştırılması Tablo 7’de gösterilmektedir.

Tablo 7. Güvenli bağlanma puanlarının demografik özelliklere göre karşılaştırılması ($N=333$).

	$X \pm SS$	Test (p)	Post Hoc
Cinsiyet			
Erkek ^a	18,29 ± 3,25	t=-2,904 p=0,004	a<b
Kadın ^b	19,32 ± 3,21		
Yaş			
18-25 yaş arası	19,16 ± 3,10	$F=1,364$ $p=0,257$	-
26-35 yaş arası	18,51 ± 3,37		

36-45 yaş arası	18,79 ± 3,30		
Eğitim Durumu			
Lise ve altı	18,73 ± 3,48	F=0,025 p=0,976	-
Lisans	18,82 ± 3,33		
Lisansüstü	18,75 ± 2,92		
Gelir Düzeyi			
Düşük ^a	17,92 ± 3,64	F=3,671 p=0,027	a<(b=c)
Orta ^b	18,94 ± 3,13		
Yüksek ^c	19,47 ± 3,12		
Medeni Durum			
Bekâr	18,80 ± 3,28	t=0,173 p=0,863	-
Boşanmış/Ayrı	18,70 ± 3,25		
Bakım verenin tutumu			
Demokratik ^a	20,25 ± 2,81	F=13,423 p<0,001	a>(b=c=d)
İlgisiz ^b	17,08 ± 3,89		
Koruyucu/İstekçi ^c	18,64 ± 3,16		
Otoriter ^d	18,21 ± 2,79		

Bağımsız Örneklem *t* Test (*z*); ANOVA (*F*); Tanıtıcı istatistikler ortalama (*X*), standart sapma (*SS*) değer olarak verilmiştir. Koyu olarak belirlenen bölümler istatistiksel olarak anlamlıdır (*p*<0,05).

Tablo 7 incelendiğinde yaş, eğitim durumu ve medeni durumuna göre güvenli bağlanma boyut ortalaması istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (*p*>0,05).

Erkeklerin güvenli bağlanma boyut ortalaması kadınlardan istatistiksel olarak düşüktür (*t*=-2,904 *p*=0,004).

Gelir düzeyi düşük olan kişilerin güvenli bağlanma boyut ortalaması diğer gelir düzeyindeki kişilerden istatistiksel olarak düşüktür (*F*=3,671 *p*=0,027).

Bakım verenin tutumu demokratik olan kişilerin güvenli bağlanma boyut ortalaması diğer tutuma sahip kişilerden istatistiksel olarak yüksektir (*F*=13,423 *p*<0,001).

4.6. Katılımcıların Evlilik Kaygısı Puanlarının Sosyodemografik Özelliklerine Göre Karşılaştırılması

Katılımcıların evlilik kaygısı puanlarının sosyodemografik özelliklerine göre karşılaştırılması Tablo 8’de gösterilmektedir.

Tablo 8. Evlilik kaygısı puanlarının demografik özelliklere göre karşılaştırılması (N=333).

	$X \pm SS$	Test (p)	Post Hoc
Cinsiyet			
Erkek	16,21 $\pm$ 10,84	$t=0,147$ $p=0,884$	-
Kadın	16,04 $\pm$ 11,12		
Yaş			
18-25 yaş arası	15,44 $\pm$ 10,85	$F=0,357$ $p=0,700$	-
26-35 yaş arası	16,55 $\pm$ 11,14		
36-45 yaş arası	16,36 $\pm$ 10,77		
Eğitim Durumu			
Lise ve altı	15,80 $\pm$ 10,93	$F=0,202$ $p=0,817$	-
Lisans	15,98 $\pm$ 10,92		
Lisansüstü	16,83 $\pm$ 11,19		
Gelir Düzeyi			
Düşük	17,65 $\pm$ 11,79	$F=1,136$ $p=0,322$	-
Orta	15,51 $\pm$ 10,45		
Yüksek	16,92 $\pm$ 12,18		
Medeni Durum			
Bekâr	15,80 $\pm$ 10,88	$t=-1,508$ $p=0,132$	-
Boşanmış/Ayrı	18,58 $\pm$ 11,32		
Bakım verenin tutumu			
Demokratik ^a	12,85 $\pm$ 9,91	$F=8,008$ $p<0,001$	a<b
İlgisiz ^b	21,12 $\pm$ 10,65		
Koruyucu/İstekçi ^c	15,32 $\pm$ 10,61		
Otoriter ^d	18,19 $\pm$ 11,48		

Bağımsız Örneklem t Test (z); ANOVA (F); Tanıtıcı istatistikler ortalama (X), standart sapma (SS) değer olarak verilmiştir. Koyu olarak belirlenen bölümler istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,05$).

Tablo 8 incelendiğinde cinsiyet, yaş, eğitim durumu, gelir düzeyi ve medeni duruma göre evlilik kaygısı toplam skor ortalaması istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Bakım verenin tutumu demokratik olan kişilerin evlilik kaygısı toplam skor ortalaması ilgisiz olan kişilerden istatistiksel olarak düşüktür ($F=8,008$ $p<0,001$).

4.7. Katılımcıların Evlilik Tutum Puanlarının Sosyodemografik Özelliklerine Göre Karşılaştırılması

Katılımcıların evlilik tutum puanlarının sosyodemografik özelliklerine göre karşılaştırılması Tablo 9’da gösterilmektedir.

Tablo 9. Evlilik tutum puanlarının demografik özelliklere göre karşılaştırılması ($N=333$).

	$X \pm SS$	Test (p)
Cinsiyet		
Erkek ^a	74,11 $\pm$ 17,88	t=2,997 p=0,003
Kadın ^b	68,32 $\pm$ 17,33	
Yaş		
18-25 yaş arası	72,87 $\pm$ 18,46	F=1,376 p=0,254
26-35 yaş arası	71,34 $\pm$ 17,27	
36-45 yaş arası	68,07 $\pm$ 17,93	
Eğitim Durumu		
Lise ve altı	73,49 $\pm$ 19,14	F=1,101 p=0,334
Lisans	71,32 $\pm$ 17,66	
Lisansüstü	69,17 $\pm$ 16,83	
Gelir Düzeyi		
Düşük	72,97 $\pm$ 17,23	F=0,437 p=0,647
Orta	70,73 $\pm$ 18,40	
Yüksek	71,76 $\pm$ 15,60	
Medeni Durum		
Bekâr ^b	71,86 $\pm$ 18,05	t=1,478 p=0,140
Boşanmış/Ayrı ^c	67,43 $\pm$ 15,74	
Bakım verenin tutumu		F=2,487 p=0,060

Demokratik	74,79 ± 16,90
İlgisiz	67,94 ± 16,40
Koruyucu/İstekçi	71,68 ± 17,67
Otoriter	68,63 ± 19,48

Bağımsız Örneklem *t* Test (*z*); ANOVA (*F*); Tanıtıcı istatistikler *ortalama* (*X*), *standart sapma* (*SS*) değer olarak verilmiştir. Koyu olarak belirlenen bölümler istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,05$).

Tablo 9 incelendiğinde yaş, eğitim durumu, gelir düzeyi medeni durum ve bakım verenin tutumuna göre evlilik tutum toplam skor ortalaması istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Erkeklerin evlilik tutum toplam skor ortalaması kadınlardan istatistiksel olarak yüksektir ($t=2,997$ $p=0,003$).

4.8. Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği Alt Boyutlarının Evlilik Kaygısı Ölçeği ve İnönü Evlilik Tutum Ölçeği ile Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi

Üç boyutlu bağlanma stilleri ölçeği alt boyutlarının evlilik kaygısı ve evlilik tutum puanları arasındaki ilişkilerin incelenmesi Tablo 10'da gösterilmektedir.

Tablo 10. Bağlanma stilleri ölçeği boyutları ile evlilik kaygısı ve evlilik tutum puanları arasında ilişkiler ($N=333$).

	Evlilik Kaygısı Ölçeği	İnönü Evlilik Tutum Ölçeği
Kaçınan Bağlanma	$r=0,192$ $p<0,001$	$r=-0,072$ $p=0,191$
Kaygılı-Kararsız Bağlanma	$r=0,452$ $p<0,001$	$r=-0,083$ $p=0,131$
Güvenli Bağlanma	$r=-0,310$ $p<0,001$	$r=0,303$ $p<0,001$

Pearson korelasyon katsayısı (*r*), Koyu olarak belirlenen bölümler istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,05$).

Tablo 10 incelendiğinde kaçınan bağlanma boyutu ile evlilik kaygısı toplam skoru arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı ilişki vardır ($p<0,05$). Kaçınan bağlanma boyutu ile evlilik tutum toplam skoru arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki yoktur ($p>0,05$).

Korelasyon analizi sonucunda 0,25 altındaki anlamlılığa sahip evlilik tutum ölçümleri modele dahil edilmiştir. Çoklu regresyon analizinde *p* değeri 0,25 altındaki değerler karıştırıcı değişken olarak modele dahil edilebilir (Yay vd., 2007).

Kaygılı kararsız bağlanma boyutu ile evlilik kaygısı toplam skoru arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı ilişki vardı ($p<0,05$). Kaygılı kararsız bağlanma boyutu ile evlilik tutum toplam skoru arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki yoktur ($p>0,05$).

Güvenli bağlanma boyutu ile evlilik kaygısı toplam skoru arasında negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı ilişki vardı ($p<0,05$). Güvenli bağlanma boyutu ile evlilik tutum toplam skoru arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı ilişki vardır ($p<0,05$).

4.9. Evlilik Kaygısı ve Evlilik Tutum Puanlarının Kaçınan Bağlanma Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Evlilik kaygısı ve evlilik tutum puanlarının kaçınan bağlanma puanları arasındaki ilişkinin incelenmesi Tablo 11’de yer almaktadır.

Tablo 11. Kaçınan bağlanma üzerinde evlilik kaygı ve tutum puanlarının etkisinin incelenmesi ($N=333$).

	β	se	$z\beta$	t	p	β için %95 GA	
						Alt	Üst
Model 1: Kaçınan Bağlanma							
Sabit	13,394	1,680		7,975	0,000	10,090	16,698
Evlilik Kaygısı Ölçeği	0,102	0,031	0,211	3,342	0,001	0,042	0,163
İnönü Evlilik Tutum Ölçeği	0,011	0,019	0,037	0,593	0,553	-0,026	0,048

Model Anlamlılığı: $F=6,470$; $p=0,002$; $R^2=0,038$

β : Regresyon katsayısı, se : Standart hata, $z\beta$: Standardize edilmiş regresyon katsayısı, GA : Güven Aralığı, R^2 : Belirleyicilik Katsayısı, Koyu olarak belirlenen bölümler istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,05$).

Tablo 11’de evlilik kaygısı ve evlilik tutum puanlarının kaçınan bağlanma puanlarına etkisinin doğrusal regresyon analizi ile değerlendirilmesi yer almaktadır. Kurulan modeller istatistiksel olarak önemlidir ($F=6,470$; $p=0,002$). Modele göre evlilik kaygısı puanındaki bir birimlik artış kaçınan bağlanma puanlarını 0,102 birim arttırmaktadır.

Evlilik tutum puanları model için önemli olsa da kaçınan bağlanma üzerindeki etkisi için elde edilen regresyon katsayısı istatistiksel olarak anlamlı değildir. Kurulan

modele göre evlilik kaygısı ve evlilik tutum puanlarının kaçınan bağlanma puanlarındaki değişimi %3,8 düzeyinde açıklamaktadır.

4.10. Evlilik Kaygısı ve Evlilik Tutum Puanlarının Kaygılı Kararsız Bağlanma Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Evlilik kaygısı ve evlilik tutum puanlarının kaygılı kararsız bağlanma puanları arasındaki ilişkinin incelenmesi Tablo 12’de yer almaktadır.

Tablo 12. Kaygılı kararsız bağlanma üzerinde evlilik kaygı ve tutum puanlarının etkisinin incelenmesi ($N=333$).

	β	se	$z\beta$	t	p	β için %95 GA	
						Alt	$Üst$
Model 2: Kaygılı kararsız bağlanma							
Sabit	7,886	1,610		4,898	0,000	4,719	11,053
Evlilik Kaygısı Ölçeği	0,292	0,029	0,559	9,942	0,000	0,234	0,350
İnönü Evlilik Tutum Ölçeği	0,066	0,018	0,207	3,679	0,000	0,031	0,102

Model Anlamlılığı: $F=50,901$; $p<0,001$; $R^2=0,236$

β : Regresyon katsayısı, se : Standart hata, $z\beta$: Standardize edilmiş regresyon katsayısı, GA : Güven Aralığı, R^2 : Belirleyicilik Katsayısı, Koyu olarak belirlenen bölümler istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,05$).

Tablo 12’de evlilik kaygısı ve evlilik tutum puanlarının kaygılı kararsız bağlanma puanlarına etkisinin doğrusal regresyon analizi ile değerlendirilmesi yer almaktadır. Kurulan modeller istatistiksel olarak önemlidir ($F=50,901$; $p<0,001$). Modele göre evlilik kaygısı puanındaki bir birimlik artış kaygılı kararsız bağlanma puanlarını 0,292 birim arttırmaktadır.

Evlilik tutum puanındaki bir birimlik artış kaygılı kararsız bağlanma puanlarını 0,066 birim arttırmaktadır. Kurulan modele göre evlilik kaygısı ve evlilik tutum puanlarının kaygılı kararsız bağlanma puanlarındaki değişimi %23,6 düzeyinde açıklamaktadır.

4.11. Evlilik Kaygısı ve Evlilik Tutum Puanlarının Güvenli Bağlanma Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Evlilik kaygısı ve evlilik tutum puanlarının güvenli bağlanma puanları arasındaki ilişkinin incelenmesi Tablo 13’te yer almaktadır.

Tablo 13. Güvenli bağlanma üzerinde evlilik kaygı ve tutum puanlarının etkisinin incelenmesi (N=333).

	β	se	$z\beta$	t	p	β için %95 GA	
						Alt	Üst
Model 3: Güvenli bağlanma							
Sabit	17,252	0,985		17,519	0,000	15,315	19,190
Evlilik Kaygısı Ölçeği	-0,063	0,018	-0,210	-3,479	0,001	-0,098	-0,027
İnönü Evlilik Tutum Ölçeği	0,036	0,011	0,194	3,224	0,001	0,014	0,057

Model Anlamlılığı: $F=23,315$; $p<0,001$; $R^2=0,124$

β : Regresyon katsayısı, se: Standart hata, $z\beta$: Standardize edilmiş regresyon katsayısı, GA: Güven Aralığı, R^2 : Belirleyicilik Katsayısı, Koyu olarak belirlenen bölümler istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,05$).

Tablo 13'te evlilik kaygısı ve evlilik tutum puanlarının güvenli bağlanma puanlarına etkisinin doğrusal regresyon analizi ile değerlendirilmesi yer almaktadır. Kurulan modeller istatistiksel olarak önemlidir ($F=23,315$; $p<0,001$). Modele göre evlilik kaygısı puanındaki bir birimlik artış güvenli bağlanma puanlarını 0,063 birim düşürmektedir.

Evlilik tutum puanındaki bir birimlik artış güvenli bağlanma puanlarını 0,036 birim arttırmaktadır. Kurulan modele göre evlilik kaygısı ve evlilik tutum puanlarının güvenli bağlanma puanlarındaki değişimi %12,4 düzeyinde açıklamaktadır.

4.12. Evlilik Kaygısı ile Evlilik Tutum Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Evlilik kaygısı ile evlilik tutum puanları arasındaki ilişkinin incelenmesi Tablo 14'te yer almaktadır.

Tablo 14. Evlilik kaygısı ile evlilik tutum puanları arasında ilişkiler (N=333).

	İnönü Evlilik Tutum Ölçeği
Evlilik Kaygısı Ölçeği	$r=-0,518$ $p<0,001$

Pearson korelasyon katsayısı (r), Koyu olarak belirlenen bölümler istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,05$).

Tablo 14 incelendiğinde evlilik tutumu toplam skoru ile evlilik kaygısı toplam skoru arasında negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($p<0,05$).

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA

Bu çalışmada evli olmayan yetişkinlerin bağlanma stillerinin evlilik tutumları ve evlilik kaygıları ile ilişkisi incelenmiştir. Bu bölümde ise yapılan çalışma sonuçları daha önce incelenen araştırma sonuçlarıyla birlikte değerlendirilerek anlatılacaktır.

5.1. Bağlanma Stillerinin Sosyodemografik Özelliklere Göre İncelenmesi

Araştırmanın sonuçlarına göre güvenli bağlanma ile yaş, eğitim durumu ve medeni durum değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir ancak cinsiyet, gelir düzeyi ve bakım verenin tutumu değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir. Kadınlar erkeklere oranla daha fazla güvenli bağlanmaya sahipken kaygılı-kararsız ve kaçınan bağlanma stillerinin cinsiyet değişkeni ile arasında bir ilişki olmadığı görülmektedir. Çıtak ve Başar'ın (2023) çalışmasının sonuçlarına göre; güvenli, kaçınan, kaygılı bağlanma stillerinin cinsiyete göre farklılaştığı belirtilmiştir. Erkeklerin daha fazla kaçınan bağlanma stili sergilerken kadınların ise güvenli ve kaygılı bağlanma stillerini daha fazla sergilediği görülmüştür. Gürdağlı (2024) araştırma sonucuna göre kadın ve erkeklerin bağlanma stilleri puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği sonucunu elde etmiştir. Özay'ın (2022) yaptığı çalışma sonucuna göre kadınların güvenli bağlanma düzeylerinin erkeklere oranla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Özay (2022) güvenli bağlanma ile yaş ve eğitim durumu değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık bulamamasıyla bu araştırma sonucunu destekler niteliktedir.

Gelir düzeyi düşük olan bireylerin güvenli bağlanma puanlarının diğer gelir düzeyindeki bireylerden (orta ve yüksek) daha düşük olduğu görülmektedir. Gürdağlı'nın (2024) yaptığı araştırma orta düzeydeki gelire sahip bireylerin düşük ve yüksek düzeydeki gelire sahip bireylere oranla güvenli bağlanma puanlarının daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Gürdağlı'nın (2024) çalışmasının bu sonucunu Fraley ve Shaver (2000) desteklemektedir. Karakoça ve Ozkanb (2017) çalışma sonuçlarına göre gelir düzeylerinin (düşük, orta ve yüksek) bağlanma stilleri ile arasında anlamlı bir farklılık olmadığını belirtmişlerdir. Çalışma sonuçlarına göre gelir düzeyi ile bağlanma

stilleri arasındaki ilişkiler değişkenlik göstermektedir. Bu durumu daha açıklayıcı yapacak araştırmaların artması gerektiğinin bir göstergesi olarak yorumlanmaktadır.

Kaçınan bağlanma ile cinsiyet, yaş, eğitim durumu, gelir düzeyi, medeni durum ve bakım verenin tutumu değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Özay'ın (2022) yaptığı çalışma sonucuna göre cinsiyet, yaş ve eğitim durumu ile kaçınan bağlanma stili arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Onay (2023) yaptığı araştırma sonucuna göre kaçınan bağlanma stili ile bakım verenin tutum değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşarak bu araştırmanın sonucunu desteklemektedir.

Kaygılı-kararsız bağlanma ile cinsiyet, yaş ve medeni durum değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Kaygılı-kararsız bağlanma ile eğitim durumu, gelir düzeyi ve bakım verenin tutumu değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür. Eğitim durumu değişkeni gruplarına baktığımızda; lise ve altı düzeyindeki bireylerin lisans ve lisansüstü grubundaki bireylere oranla kaygılı-kararsız bağlanma stili puanları daha yüksektir. Özay'ın (2022) yaptığı çalışma sonucuna göre cinsiyet ve yaş ile kaygılı-kararsız bağlanma stili arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Kaygılı-kararsız bağlanma stili ile eğitim durumu değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Özay, 2022). Bu sonuçlar bu araştırma sonucunu destekler niteliktedir.

Bakım verenin tutumu ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkiye baktığımızda; kaçınan bağlanma ile bakım verenin tutumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yokken kaygılı-kararsız bağlanma ve güvenli bağlanma arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bakım verenin tutumu demokratik olan katılımcıların kaygılı-kararsız bağlanma puanları diğer tutumlara (ilgisiz, koruyucu/istekçi ve otoriter) sahip katılımcılara göre daha düşük olduğu bulunmuştur. Bakım verenin tutumu demokratik olan katılımcıların güvenli bağlanma puanları diğer tutumlara (ilgisiz, koruyucu/istekçi ve otoriter) sahip katılımcılara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Yapılan araştırmalara baktığımızda; Güroğlu (2002) ebeveyn tutumlarının bağlanma stilleri ile ilişkili olduğunu savunurken bakım verenin tutumu otoriter olan bireylerin güvensiz bağlanma puanlarının yüksek olduğunu belirtmiştir. Onay (2023) yaptığı araştırma sonucuna göre bakım verenin tutumu ile bağlanma

stilleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Bakım verenin tutumu demokratik olan bireylerin bakım vereni otoriter, ilgisiz ve koruyucu tutum sergileyen bireylere oranla sahip oldukları güvenli bağlanma puanları daha yüksek çıkmıştır. Ayrıca kaçınan bağlanma stili ile bakım verenin tutum değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olmadığı da tespit edilmiştir. Bu sonuçlar araştırmanın sonuçlarını destekler niteliktedir. Kaya ve Öz (2020), Nunes ve Mota (2017) tarafından yapılan çalışma sonuçları da bu araştırmanın sonucunu desteklemektedir.

Çocuğun isteklerine, duygularına ve davranışlarına karşı bakım verenin sergilediği tutum çocukla bakım veren arasında oluşan bağın şekillenmesini sağladığı söylenebilmektedir. Şekillenen bağlanma stilinin ise kuracağı ilişkiler üzerinde etkili olabileceği için bakım verenin tutumu ilişkileri etkileyen faktörler arasında bulunması gerektiği söylenebilir.

Bağlanma stillerinin demografik özelliklerle ilişkilerine baktığımızda literatürde değişken sonuçların var olduğu görülmektedir. Bu araştırmanın sonucunu destekleyen çalışma sonuçlarının var olmasının yanı sıra desteklemeyen çalışma sonuçları da bulunmaktadır. Bu sonuçların değişkenlik göstermesi uygulanan ölçek değişkenliğine ve örneklemin farklılığına ilişkin olduğu düşünülmektedir. Buradan hareketle bağlanma stilleri ile yapılacak olan araştırmaların literatürdeki boşlukları doldurmaya yönelik olması önerilmektedir.

5.2. Evlilik Kaygısı Ölçek Puanlarının Sosyodemografik Özelliklere Göre İncelenmesi

Araştırma sonucunda evlilik kaygısı puanları cinsiyete göre farklılaşmamaktadır. Çıtak ve Başar'ın (2023) çalışmasının sonuçlarına göre evlilik kaygısı cinsiyete göre farklılaşmaktadır. Kadınların erkeklere oranla daha yüksek evlilik kaygısı yaşadığı söylenmektedir. Bu çalışmada evlilik kaygısı sadece ebeveyn tutumuyla ilişkili bulunurken Çıtak ve Başar'ın (2023) çalışmasında evlilik kaygısı ile yaş, ekonomik gelir, eğitim durumu ve anne baba tutumunun anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Molla'nın (2024) sağlık çalışanları ile yaptığı araştırma sonucuna göre evlilik kaygısının cinsiyete göre farklılaştığı sonucu elde edilmiştir. Molla (2024) kadınların erkeklere oranla daha fazla evlilik kaygısı yaşadığını belirtmiştir. Diğer bir çalışma sonucuna göre, kadınların evlilik kaygısı erkeklere

oranla daha fazla olduğu görülmüştür (Sezer, 2019). Yıldız (2019) yaptığı çalışma sonucunda evlilik kurumunun getirdiği sorumluluklar arasında sayılan maddi durumun yeterliliğinin erkekler üzerinde daha fazla etki yaratması nedeniyle evlilik kaygılarının kadınlara oranla daha fazla olduğu söylenmiştir. Literatürde araştırmanın sonucunu desteklemeyen çalışmalar bulunurken sonucu destekleyen çalışmalar da bulunmaktadır. Örneğin Kestir (2021) yaptığı araştırma sonucuna göre romantik ilişkisi olan bireylerin evlilik kaygısının cinsiyete göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Güler (2021) yapmış olduğu çalışma sonucuna göre evlilik kaygısının cinsiyet değişkeni ile arasında anlamlı bir farklılık olmadığını ortaya koymuştur. Bu durum da araştırmanın sonucunu destekler niteliktedir. Bu farklılıkların araştırmanın örneklemini ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Araştırmadaki bağlanma stillerinin cinsiyet ile ilişkisine baktığımızda kadınların daha fazla güvenli bağlanmaya sahip olması ve diğer bağlanma stillerinin (kaçınan ve kaygılı-kararsız) cinsiyet ile anlamlı farklılık göstermemesi cinsiyet ile evlilik kaygısının anlamlı olarak farklılaşmadığı sonucu ile bağlantılı olduğu söylenebilir.

Araştırma sonucuna göre evlilik kaygısı ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Literatüre baktığımızda istatistiksel sonucu destekleyen araştırma sonuçları mevcuttur. Molla (2024) yaptığı çalışma sonucunda evlilik kaygısı ile yaş değişkeni ile arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Kestir (2021) tarafından yapılan çalışma sonucuna göre romantik ilişkisi olan bireylerin evlilik kaygısı 32 yaş üzerindeki bireylerde diğer yaş gruplarına oranla daha fazla olduğunun belirtilmesiyle birlikte romantik ilişkisi olmayan bireylerin ise yaş değişkeninin evlilik kaygısı üzerinde etkisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Evli olmayan bireylerin evlilik kaygısı yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği birçok araştırmada sonuçlanmıştır (Çıtak & Başar, 2023; Güler, 2021; Sezer, 2019). Diğer taraftan evlilik kaygısının yaşa göre farklılaştığı belirtilmiştir; ancak araştırmanın örneklemini evli bireylerden oluşmaktadır (Fidanoğlu, 2006). Buradan hareketle evlilik kaygısı ile yaş değişkeni arasındaki ilişkinin farklılaşıp farklılaşmaması örneklemin medeni durumuna göre şekillenmektedir. Araştırmanın evli olmayan yetişkinler üzerine olması sınırlılıklarından bir tanesidir ve burada bizi sınırlandırmaktadır. Araştırmada yaş değişkeninin 18-45 yaş aralığında tutulması ve 3 grup olarak (18-25, 26-35 ve 36-45) katılımcıların eşit sayıda dağılması da

araştırmaya başka bir sınırlılık getirerek evlilik kaygısı ile yaş değişkeni arasındaki ilişkiyi etkilediği düşünülmektedir. Ayrıca araştırmanın örnekleminde medeni durum değişkeni 2 gruptan oluşmaktadır. Bu gruplar %88'i bekar ve %12'si boşanmış/ayrı bireylerdir. Oranların eşit veya yakın dağılım göstermemesi evlilik kaygısı üzerindeki etkiyi değiştirebileceği düşünülmektedir. Evlilik kaygısını etkileyebilecek değişkenleri belirlemek adına yapılacak olan araştırmaların örneklemi özelleştirilerek çeşitli araştırmaların yapılmasına ihtiyaç duyulduğu söylenebilir.

Evli olmayan yetişkinlerin mezun oldukları eğitim düzeyi ve gelir düzeyinin evlilik kaygısı üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonucu destekleyen birçok araştırma mevcuttur (Payat, 2022; Çıtak & Başar, 2023). Bir başka araştırmada evli bireylerin gelir ve eğitim düzeylerinin evlilik kaygıları üzerinde etki sahibi olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Süzer & Yıldız, 2005). Burada araştırmanın evli olmayan yetişkinler üzerine olması ve gelir düzeyi değişkeninin gruplar arası katılım dağılımının (%21,3 düşük, %67,3 orta ve %11,4 yüksek) eşit veya yakın olmaması araştırmaya sınırlılık getirmektedir.

Yapılan araştırmanın sonucuna göre evlilik kaygısı ile bakım verenin tutum değişkeni ile arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Bakım verenin tutumu demokratik olan bireylerin sahip olduğu evlilik kaygısı düzeyinin bakım verenin tutumu ilgisiz olan bireylerin sahip olduğu evlilik kaygısı düzeyine göre istatistiksel olarak düşük olduğu sonucuna varılmıştır. Bu sonuca göre ailelerin çocuklarının beklentilerine, isteklerine ve duygularına karşı sergiledikleri tutumun ileriki yıllarda evliliğe yönelik kaygının belirleyicisi olduğunu söyleyebiliriz. Evlilik kaygısı ile yapılmış çalışmalara baktığımızda; Onay (2023) tarafından yapılan araştırmaya göre evlilik kaygısı ile bakım verenin tutum değişkeni ile arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Kestir (2021) tarafından yapılan araştırmanın sonucuna göre romantik ilişkisi olmayan bireylerde evlilik kaygısı ile algılanan anne-baba tutumu arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. İlgisiz anne-baba tutumuyla yetişen bireylerin evlilik kaygısı demokratik anne-baba tutumuyla yetişen bireylerin sahip oldukları evlilik kaygısına göre daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Bu araştırmanın sonucunu desteklemektedir. Romantik ilişki içerisinde olmak ve evlilik ilişkisi içerisinde olmak durumlarının evlilik kaygısı üzerinde etki yarattığını söylemek mümkündür. Çünkü Kestir'in (2021) çalışmasında romantik ilişkisi olmayan

bireylerin evlilik kaygısı ile bakım verenin tutumu arasındaki ilişki anlamlı iken ilişkisi olan bireylerin evlilik kaygısı ile bakım verenin tutumu arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Bu çalışma da evli olmayan bireylerle yapılmıştır ve Kestir'in (2021) ilişkisi olmayan grubu ile benzer sonuçlar elde edilmiştir. Evli ve evli olmayan bireylerin evlilik kaygısının bakım verenin tutumu üzerine daha kapsamlı çalışmaların yapılması evlilik kaygısının anlaşılabilirliğini arttıracakı düşünölmektedir.

5.3. İnönü Evlilik Tutum Ölçeği Puanlarının Sosyodemografik Özelliklere Göre İncelenmesi

İstatistiksel sonuçlara göre bu araştırmada evlilik tutumunun cinsiyet ile anlamlı bir ilişkisi olduğuna ulaşılmıştır. Erkek katılımcıların ortalama evlilik tutum puanları kadınlara oranla daha yüksek olduğü görölmektedir. Araştırmaya katılan katılımcıların evliliğe karşı tutumları olumlu olurken erkek katılımcıların evliliğe karşı tutumları kadın katılımcılara oranla daha fazla olumlu olduğü sonucuna varılmaktadır. Yapılan diğör araştırmalara baktığımızda; Hacıoğlu (2023) tarafından yapılan çalışma sonucuna göre evli veya boşanmış yetişkin bireylerin evlilik tutum düzeylerinin cinsiyet değışkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı sonucu öne sürölmüştür. Sönmez (2022) erkek katılımcıların evlilik tutum puan ortalamasının kadın katılımcılara oranla daha yüksek olduğü sonucuna ulaşmıştır. Araştırma sonucunu destekleyen ve desteklemeyen birçok araştırma literatürde mevcuttur.

Toplumumuzun sahip olduğü kültürü ele aldığımızda kadınların evlilikle birlikte birçok yeni sorumluluklara sahip olduğü görölür. Aynı şekilde erkeklere de yeni sorumluluklar yüklenmektedir; ancak modernleşen dünyada kadınların toplumdaki statülerinin arttığını görmekteyiz. Kadınların daha fazla çalışma alanlarında rol almasıyla evliliğe karşı olan sorumlulukların artması evlilik tutumunu etkilediğini söyleyebiliriz. Erkeklerin kadınlara oranla daha olumlu bir evlilik tutumuna sahip olması evlilikteki sorumlulukların karı koca arasında eşit bir şekilde paylaşılması sonucunda kadına yüklenen sorumluluğun fazla olması ile ilişkili olduğü düşünölmektedir (Amato vd., 2007).

Evlilik tutumunun yaş, eğitim durumu, gelir düzeyi, medeni durum ve bakım verenin tutumu ile anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan diğör çalışmalara baktığımızda Hacıoğlu (2023) tarafından yapılan çalışma sonucuna

göre evli veya boşanmış yetişkin bireylerin evlilik tutum düzeylerinin yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda Hacıoğlu (2023) tarafından yapılan çalışma sonucuna göre evli veya boşanmış yetişkin bireylerin evlilik tutum düzeylerinin eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılırken evli veya boşanmış yetişkin bireylerin evlilik tutum düzeylerinin medeni duruma göre anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Akyazı ve diğerleri (2022) araştırma sonucunda evlilik tutumunun yaş değişkeni ile negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu belirtmişlerdir. Literatürde evlilik tutumu ile yaş değişkeni arasındaki ilişkiye yönelik farklı araştırma sonuçları mevcuttur. Bu farklılığın örneklemin yaş aralığına bağlı olduğu söylenebilir. Bu çalışmada 18-45 yaş aralığında bulunan katılımcılar incelenmiştir. Bu katılımcıların %88'i (293 birey) bekar iken, %12'si (40 birey) boşanmış/ayrı grubundadır. Katılımcıların büyük bir kısmının bekar olması ve daha önce boşanmayla sonuçlanan bir evliliğin bulunmaması evlilik tutumunu etkileyebileceği düşünülmektedir.

5.4. Katılımcıların Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği, İnönü Evlilik Tutum Ölçeği ve Evlilik Kaygısı Ölçeğinden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Araştırmada elde edilen bağlanma stilleri puanları ile evlilik kaygısı puanına baktığımızda kaçınan bağlanma stili ile evlilik kaygısı toplam skoru arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kaygılı kararsız bağlanma stili ile evlilik kaygısı toplam skoru arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Güvenli bağlanma stili ile evlilik kaygısı toplam skoru arasında negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Çıtak ve Başar'ın (2023) çalışmasının sonuçlarına göre; evlilik kaygısı ile kaygılı bağlanma stili arasında pozitif yönde orta düzeyde, evlilik kaygısı ile kaçınan bağlanma arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu gözlenmiştir. Evlilik kaygısı ile güvenli bağlanma stili arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu da şu anlama gelmektedir; kaygılı bağlanan bireyler kaçınan bağlanan bireylere göre daha fazla evlilik kaygısı yaşarken güvenli bağlananlar güvenli bağlanma düzeyi arttıkça evlilik kaygısı azalmaktadır. Tüm bu sonuçların mevcut araştırma sonuçları ile uyumlu olduğu görülmektedir. Literatür sonuçlarına

baktığımızda; kaçınan bağlanma stiline sahip bireylerin diğerlerini güvenilmez olarak algılaması, sosyal ilişki/etkileşim içerisinde oldukları bireyleri bir tehdit olarak algılaması ve romantik ilişki içerisinde partnerine yönelik kıskançlık duygusunun yüksek olması nedeniyle oluşan davranışları ve tutumları sonucunda yaşanan ilişkinin yıpratıcı olması muhtemeldir. Kaygılı bağlanma stiline sahip bireylerin ise kendilerini sevilmez olarak algıladıkları için romantik ilişkilerine yansıyan tutumları sarsıcı olabilmektedir (Hazan & Shaver, 1987; Manning vd., 2017; Ravitz vd., 2010). Kaygılı ve kaçınan bağlanma stillerine sahip bireylerin evlilik öncesinde kurdukları ilişkilerinde evliliğe dair kaygıların oluşması literatür ile desteklenmektedir (Butzer & Campbell, 2008; Kestir, 2021). Bowlby'nin 2012 yılında yaptığı çalışma sonucuna göre birincil bakıcı ile geliştirilen bağlanma stiline ilişkin ilişkileri etkileyebileceğini belirtmesi bu araştırmanın sonucunu destekler niteliktedir.

Araştırma sonucuna göre güvenli bağlanma stiline evlilik kaygısı ile arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Güvenli bağlanan bireyler kendilerini ve diğerlerini olumlu (değerli ve sevebilir) olarak algılamaları, ilişkilerini sürdürmekte daha sağlıklı adımlar atmaları, güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin kaygılı bağlanma stiline sahip bireylere oranla daha az kaçınma davranışı sergilemeleri ve güvenli bağlanan bireylerin kendilerini kabul edilebilir olarak gördüklerinden dolayı kurdukları ilişkilerin uyum düzeyinin yüksekliği araştırma sonucunu açıklamaktadır (Ainsworth vd., 1978; Zvele, 2007; Eng vd., 2001; Bretherton & Munholland, 1999). Araştırma sonucunu açıklayan bu bilgiler evli olmayan bireylerin evlilik öncesinde yaşayabilecekleri evlilik kaygısını azaltabileceğini göstermektedir.

Bağlanma stillerinin evlilik tutumuna olan etkisi sahip olunan evlilik kaygısı ile birlikte değerlendirildiğinde değişken sonuçlar gösterebilmektedir. Araştırma sonuçlarına göre İnönü evlilik tutum ölçeği ile güvenli bağlanma arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur (Tablo 10); ancak istatistiksel olarak karıştırıcı değişkenler modele dahil edilerek tablo 12'deki sonuçlar elde edilir. Tablo 12'de kaygılı-kararsız bağlanma stili ile evlilik tutumu ve evlilik kaygısı birlikte değerlendirildiğinde kaygılı-kararsız bağlanma stili ile evlilik tutumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Evlilik tutumu ile güvenli bağlanma arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Güvenli bağlanmaya sahip bireylerin evlilik tutumu diğer bağlanma stillerine oranla daha olumludur. Güvenli bağlanan bireylerin ilişkilere bakış açısının daha olumlu olması ve iletişimlerinin daha sağlıklı olması bu bağlantıya sebep oluşturacak niteliktedirler. Kaçınan bağlanma stili ile evlilik tutumu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir.

Ünger'in (2024) erken yetişkinlik döneminde bulunan bireylerle yaptığı araştırma sonucuna göre güvenli bağlanma stiline sahip olanların evlilik tutumlarının daha olumlu yönde olduğu bulunmuştur. Kaygılı-kararsız bağlanma stili ile evlilik tutumu arasında negatif ancak düşük düzeyde ilişki olduğu bulunmuştur ve kaygılı-kararsız bağlanma stili evlilik tutumuna olan etkisinin çok zayıf olduğu da belirtilmiştir. Kaçınan bağlanma stili ile evlilik tutumu arasında pozitif bir ilişki bulunurken bu ilişkinin zayıf olmasıyla kaçınan bağlanmanın evlilik tutumuna olan etkisinin çok az olduğu vurgulanmıştır. Majidova ve İpek'in (2020) yaptığı çalışma sonucunda güvenli bağlanma ile evlilik tutumu arasında istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Çağlayan ve İpek'in (2019) çiftler ile birlikte yaptığı çalışma sonucunda da güvenli bağlanma stiline sahip çiftlerin kayıtsız bağlanma stiline sahip çiftlere oranla evlilik uyum düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

Bağlanma stilleri ile evlilik tutumu arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmanın oldukça sınırlı olması tartışmayı kısıtlamıştır. Bu araştırma ise literatürdeki boşluğu tamamlayıcı nitelikte olmaktadır. Ayrıca 18-45 yaş aralığındaki katılımcıların evliliğe yönelik algıları ve tutumları hakkında veri sağlayabilmektedir.

Araştırmanın sonuçlarına göre evlilik tutumu ile evlilik kaygısı arasında istatistiksel olarak negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bireylerin evlilik tutumunun daha olumlu olması evlilik kaygısının daha az olmasına sebep olmaktadır. Sönmez (2022) tarafından evlenmemiş genç bireylerle yapılan çalışma sonucunda evlilik tutumu ile evlilik kaygısı arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmanın sonucunu destekler niteliktedir. Bireylerin büyüdüğü aile ortamında veya çevresinde tanıklık ettiği şiddetin ve adaletli olmayan toplumsal cinsiyet rollerinin getirdiği beklentilerin

bireylerin evliliğe yönelik tutumunu olumsuz yönde etkileyebileceği belirtilmiştir (Meyer ve Paul, 2011; Renefot, 2006; akt. Sönmez, 2022).

5.5. Çalışmanın Sınırlılıkları

1. Araştırmanın verileri internet aracılığıyla online (çevrimiçi) olarak toplanmıştır.

2. Araştırmada elde edilen bulgular Kişisel Bilgi Formu, Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği, Evlilik Kaygısı Ölçeği ve İnönü Evlilik Tutum Ölçeği'nde yer alan sorularla sınırlıdır.

3. Araştırmada elde edilen veriler katılımcıların ölçeklerde yer alan soruları yönlendirmelere uygun ve samimi olarak cevaplandığı düşünülerek toplanmıştır.

4. Araştırma 18-45 yaş aralığındaki katılımcılardan oluştuğu için 18 yaş altında ve 45 yaş üzerinde bulunan kişiler hakkındaki bilgilerimiz kısıtlı kalacaktır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışma evli olmayan yetişkinlerin bağlanma stillerinin evlilik tutumları ve evlilik kaygısı ile ilişkisini incelemeyi amaçlamıştır. Bireylerin bağlanma stilleri ÜBBSÖ, evlilik tutumları İETÖ ve evlilik kaygısı EKÖ ile ölçülmüştür. Sosyodemografik değişkenler ile ölçekler arasındaki ilişki incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar ile ilgili çalışmalar karşılaştırılıp tartışılmıştır. Çalışmanın elde ettiği sonuçlar şu şekildedir;

- Kaçınan bağlanma stili ile sosyodemografik değişken (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, medeni durum, gelir düzeyi ve bakım verenin tutumu) arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.
- Kaygılı kararsız bağlanma stili ile cinsiyet, yaş ve medeni durum değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.
- Lise ve daha düşük düzeyde eğitim almış kişilerin kaygılı kararsız bağlanma boyut ortalaması diğer eğitim düzeyindeki kişilerden (lisans ve lisansüstü) istatistiksel olarak daha yüksek bulunmuştur.
- Gelir düzeyi düşük olan katılımcıların kaygılı kararsız bağlanma boyut ortalaması diğer gelir düzeyindeki (orta ve yüksek) katılımcılardan istatistiksel olarak yüksektir.
- Bakım verenin tutumu demokratik olan kişilerin kaygılı kararsız bağlanma boyut ortalaması diğer tutuma sahip kişilerden istatistiksel olarak düşüktür.
- Güvenli bağlanma boyut ortalaması yaş, eğitim durumu ve medeni duruma göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir.
- Erkeklerin güvenli bağlanma boyut ortalaması kadınlardan istatistiksel olarak düşük olduğu sonucuna varılmıştır.
- Gelir düzeyi düşük olan kişilerin güvenli bağlanma boyut ortalaması diğer gelir düzeyindeki kişilerden istatistiksel olarak düşüktür.
- Bakım verenin tutumu demokratik olan kişilerin güvenli bağlanma boyut ortalaması diğer tutuma sahip kişilerden istatistiksel olarak yüksektir.
- Evlilik kaygısı ile bakım verenin tutumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanırken diğer sosyodemografik değişkenler (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, gelir düzeyi ve medeni durum) ile anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

- Bakım verenin tutumu demokratik olan kişilerin evlilik kaygısı toplam skor ortalaması bakım verenin tutumu ilgisiz olan kişilerden istatistiksel olarak düşüktür.
- Evlilik tutumu ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunurken yaş, eğitim durumu, gelir düzeyi medeni durum ve bakım verenin tutumu ile anlamlı farklılık göstermemektedir.
- Erkeklerin evlilik tutum toplam skor ortalaması kadınlardan istatistiksel olarak yüksektir.
- Kaçınan bağlanma stili ile evlilik kaygısı toplam skoru arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur.
- Kaygılı kararsız bağlanma stili ile evlilik kaygısı toplam skoru arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur.
- Güvenli bağlanma stili ile evlilik kaygısı toplam skoru arasında negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur.
- Kaçınan bağlanma boyutu ile evlilik tutum toplam skoru arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki yoktur.
- Kaygılı kararsız bağlanma boyutu ile evlilik tutum toplam skoru arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki yoktur.
- Güvenli bağlanma boyutu ile evlilik tutum toplam skoru arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı ilişki vardır.
- Evlilik tutumu evlilik kaygısı ile bir arada değerlendirildiğinde kaygılı kararsız bağlanma stili ile evlilik tutumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır.
- Evlilik tutumu toplam skoru ile evlilik kaygısı toplam skoru arasında negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Çalışmanın amacı doğrultusunda belirlenen araştırma hipotezlerinin çalışma sonundaki kabul görme durumu şu şekildedir;

‘**H1:** Evli olmayan yetişkinlerin bağlanma stilleri (güvenli, kaygılı/kararsız, kaçınan) ile evlilik kaygısı arasında anlamlı bir ilişki vardır.’ hipotezi kabul edilmiştir.

‘**H2:** Evli olmayan yetişkinlerin bağlanma stilleri (güvenli, kaygılı/kararsız, kaçınan) ile evlilik tutumu arasında anlamlı bir ilişki vardır.’ hipotezi tam olarak

reddedilmemiştir. Güvenli bağlanma ile evlilik tutumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Kaçınan bağlanma stili ile evlilik tutumu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna varılmıştır.

‘**H3:** Evli olmayan yetişkinlerin evlilik tutumları ile evlilik kaygısı arasında anlamlı bir ilişki vardır.’ hipotezi kabul edilmiştir.

‘**H4:** Evli olmayan yetişkinlerin evlilik kaygısı düzeyi demografik değişkenlere (yaş, cinsiyet, sosyoekonomik düzey, eğitim düzeyi, medeni durumu ve bakım verenin tutumu) göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.’ hipotezi tam olarak kabul edilmemiştir. Evlilik kaygısı sadece bakım verenin tutumu ile anlamlı bir şekilde farklılaşmıştır.

‘**H5:** Evli olmayan yetişkinlerin bağlanma stilleri (güvenli, kaygılı/kararsız, kaçınan) demografik değişkenlere (yaş, cinsiyet, sosyoekonomik düzey, eğitim düzeyi, medeni durumu ve bakım verenin tutumu) göre farklılaşmaktadır.’ hipotezi tam anlamıyla kabul edilmemiştir. Kaygılı kararsız bağlanma ile demografik değişkenler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

‘**H6:** Evli olmayan yetişkinlerin evlilik tutumları demografik değişkenlere (yaş, cinsiyet, sosyoekonomik düzey, eğitim düzeyi, medeni durumu ve bakım verenin tutumu) göre farklılaşmaktadır.’ hipotezi tam olarak doğrulanmamıştır. Evlilik tutumu yalnızca cinsiyet değişkeni ile anlamlı bir ilişki göstermiştir. Evlilik tutumu diğer değişkenler ile anlamlı olarak farklılaşmamıştır.

Öneriler

Yapılan araştırma ile evli olmayan yetişkinlerin bağlanma stillerinin evlilik tutumları ve evliliğe yönelik kaygıları arasındaki ilişkiyi araştırmak hedeflenmiştir. Verilecek önerilerin bu konu hakkında araştırma yapmak isteyenlere veya bu konularla ilgilenen klinisyenlere yardımda bulunabileceği düşünülmüştür. Öneriler şu şekilde maddeler haline getirilmiştir;

- Araştırmada demografik değişkenlere göre (yaş, eğitim durumu, gelir düzeyi, medeni durum ve bakım verenin tutumuna göre) dengeli bir dağılımın olmadığı görülmektedir. İleride yapılacak olan araştırmalarda demografik değişkenlerin katılımcı sayısının dengeli olmasını sağlayarak elde edilen sonuçların genellenebilmesi önerilmektedir.

- Evlilik kaygısı ile bakım verenin tutumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. İlgisiz ebeveyn tutumuna sahip bireylerin demokratik ebeveyn tutumuna sahip bireylere oranla evlilik kaygısı puanları daha yüksektir. Buradan hareketle evlilik kaygısı üzerine yapılacak olan araştırmalarla ilgisiz ve demokratik ebeveyn tutumuna sahip bireylerle bire bir görüşmeler sağlayarak ebeveyn tutumunun etkileri incelenebilir.
- Evlilik kaygısı üzerine yapılan çalışmaların ülkemizde kısıtlı olması literatürde bir boşluk yaratmaktadır. Bu çalışmaların artması önerilmektedir.
- Araştırma sonuçlarında bakım verenin tutumu ile evlilik kaygısı arasında ilişkinin olduğu görülmüştür. Bu sebeple özellikle aile danışmanlığı veren uzmanlar bakım verenin tutumunun çocukların gelecekteki evlilik kararlarında etken olabileceğinin farkında olarak çalışmalarına yön vermeleri önerilmektedir.
- Bireylerin evlilik öncesinde yaşadığı evlilik kaygısı ilişkilerindeki kararlar üzerinde etkili olmasına sebep olabilir. Özellikle evlilik üzerine çalışan araştırmacıların evli, bekar, boşanmış, ilişkisi olan veya olmayan gibi gruplarla çalışması evlilik kaygısının anlaşılmasına yardımcı olacaktır.
- Çift terapileri yürüten klinisyenler bu çalışma sonuçlarından faydalanarak bireylerin sahip olduğu bağlanma stili ile birtakım veriler elde edebilir ve çalışmalarına yön verebilir.
- Bağlanma stilleri araştırma konularında sıkça yer almaktadır; ancak evlilik tutumu ve evlilik kaygısı değişkenlerinin birlikte incelendiği araştırmalar oldukça sınırlıdır. Bu sebeple araştırmacılara literatürdeki boşluğu tamamlama niteliğinde yeni araştırmalar yapılması önerilmektedir.
- Güvenli bağlanma ile evlilik tutumu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olması, çocuk sahibi olmak isteyenlere yönelik ebeveyn ile çocuk arasındaki bağın neleri etkileyebileceği yönünde seminerler ve eğitimler verilmesi hem birey hem de toplum açısından önemli bir yere sahip olacaktır.
- Evlilik tutumu ile evlilik kaygısı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırma sayısı sınırlı olması nedeniyle bu konuda literatürdeki boşluğu doldurmaya yönelik çalışmaların arttırılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Abdullayev, K. (2019). *Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ve stresle başa çıkma biçimleri ile depresyon düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*, (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Acar, E. (2007). *İşletme yönetiminde duygusal zekânın yeri ve önemi üzerine bir araştırma*, (Yüksek Lisans Tezi), Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.

Adak, N. (2016). Evlilik veya evlilik dışı birlikte yaşama: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *Sosyoloji Dergisi*, Armağan Sayısı, 23-40.

Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., Wall, S. (1978). *Patterns Of Attachment: A Psychological Study Of The Strange Situation*. Hillsdale, Nj: Erlbaum.

Ainsworth, M., Bell, S.M. (1970). Attachment, Exploration and Separation: Illustrated by The Behavior of One-Year-Olds In A Strange Situation. *Child Development*, 41,49-67.

Akar, H., (2005). *Psikiyatrik yardım talebi olanlar ile yardım talebi olmayan ve boşanma aşamasında olan çiftlerde çift uyumu ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin karşılaştırılması*, (Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi). Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İstanbul.

Akbaş, M., Gökyıldız Sürücü, Ş., Onat Köroğlu, C., & Öztürk, M. (2019). Üniversite öğrencilerinin evlilik tutumlarını etkileyen faktörler. *Çukurova Medical Journal*, 44(1), 93-100.

Akyazı, K. G., Çıtak, Ş. & Tosun, C. (2022). Evlilik tutumunun bir yordayıcısı olarak evlilik rol beklentileri. *ODÜ Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 12(2), 931-948. Doi: 10.48146/odusobiad.1107960

Alqashan, H. ve Alkadri, H. (2010). Attitudes of Kuwaiti young adults toward marriage and divorce: A comparative study between young adults from intact and divorced families. *Advances in SocialWork*. 11(1), 33-47. DOI:10.18060/255.

Amato, P. (2003). Reconciling divergent perspectives: Judith Wallerstein, quantitative family rese- arch and children of divorce. *Family Relations*, 52, 332-339.

Amato, P. R., Booth, A., Johnson, D. R., & Rogers, S. J. (2007). *Alone together: How marriage in America is changing*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.

Amato, P. R., ve DeBoer, D. D. (2001). The transmissions of marital instability across generations: Relationship skills or commitment to marriage? *Journal of Marriage and the Family*, 63, 1038-1051.

Anders, S. L., & Tucker, J. S. (2000). Adult attachment style, interpersonal communication competence, and social support. *Personal Relationships*, 7(4), 379-389.

Arıkan, G., Çorapçı, F., Sümer, N., & Kumru, A. (2019). Güvenli Çember Ebeveynlik Eğitim Programı ile Anne-Çocuk Arasındaki Bağlanma İlişkisinin Güçlendirilmesi.

Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55(5), 469-480. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.5.469>.

Arslan, C. (2005). *Kişilerarası çatışma çözme ve problem çözme yaklaşımlarının yükleme karmaşıklığı açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.

Arslan, E. (2024). *Yetişkinlerdeki benlik ayrışmasının evlilik kaygısı, evlilik doyumu ve yaşam doyumuyla olan ilişkisi*, Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Arslan, S. (2019). *Öğretmen adaylarında kişiler arası tarz, affetme ve evlilik tutumu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi.

Atasoy Z (1996) 6 Aylık Bebeklerde Bağlanma. Tıpta Uzmanlık Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı.

Bahadır, Ş. (2006). *Romantik ilişkilerde bağlanma stilleri, çatışma çözme stratejileri ve olumsuz duygudurumunu düzenleme arasındaki ilişki*, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Balkan, İ. K. (2009). *Bağlanma stillerinin evlilik ilişkisi üzerindeki etkisi*, (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Bartholomew, K. (1990). Avoidance of intimacy: An attachment perspective. *Journal of Social and Personal Relationships*, 7(2), 147-178.

Bayoğlu, F., & Atlı, A. (2014). İnönü Evlilik Tutum Ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik analizleri. *Ege Eğitim Dergisi*, 15(2), 397-415.

Bener, Ö., & Günay, G. (2013). Gençlerin evlilik ve aile yaşamına ilişkin tutumları. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 1-16.

Berlin, L.J., Cassidy, J. ve Appleyard, K. (2008). The influence of early attachment on other relationships, J. Cassidy ve P.R. Shaver (eds.) *Handbook of attachment: theory, research, and clinical applications*, içinde (s. 333-347). New-York: Guilford Press.

Beyoğlu, F. ve Abdullah İ. (2013). İnönü Evlilik Tutum Ölçeği; Geçerlilik ve güvenirlik analizleri. *Ege Eğitim Dergisi*, 15, 397-415. <https://doi.org/10.12984/eed.79063>.

Bıkmaz, S. (2015). *Liseli ergenlerde bağlanma stilleri, kendilik algısı ve kişilerarası ilişkilerin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi, İstanbul.

Bingöl, Ç. (2023). *Genç Yetişkinlerin Algıladıkları Ebeveyn İlişkileri Tarzlarının ve Bağlanma Stillerinin Romantik İlişkilerdeki Öznel İyi Oluş Düzeylerini Yordamadaki Rolünün İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Başkent Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Blagojevic, M. (1989). The attitudes of young people towards marriage: From the change of substance to the change of form. *Marriage & Family Review*. 14(1-2), 217– 238.

Bowlby J (1988) *A Secure Base: Clinical Applications of Attachment Theory*. London, Routledge.

Bowlby, E. J. M. (1998). *Attachment and Loss: vol. 2: Separation: Anger and Anxiety*: Pimlico.

Bowlby, J. (1973). Attachment and loss, vol. II: Separation anxiety and anger. USA: Basic Books.

Bowlby, J. (1982). Attachment and loss: retrospect and prospect, American Journal of Orthopsychiatry, 52(4), 578-751.

Bowlby, J., & Bowlby, R. (2012). *The making and breaking of affectional bonds*. Routledge.

Bretherton, I., & Munholland, K. A. (1999). Internal working models in Attachment Relationships: A construct revised. In J. Cassidy, & P. R. Shaver (Ed.), *Handbook of attachment: Theory, Research, and clinical applications* (pp. 89-111). The Guilford Press.

Butzer, B., & Campbell, L. (2008). Adult attachment, sexual satisfaction, and relationship satisfaction: A study of married couples. *Personal Relationships*, 15(1), 141-154. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2007.00189.x>

Büyükgöz, M. U. (2021). *Bazı sosyo-demografik değişkenlere göre sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin evlilik tutumlarının incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Kto Karatay Üniversitesi.

Büyüksahin, A. ve Hovardaoğlu, S. (2004). *Çiftlerin aşka ilişkin tutumlarının Lee'nin çok boyutlu aşk biçimleri kapsamında incelenmesi*. Türk Psikoloji Dergisi, 19 (54), 59- 72.

Cam, Ü. S. (2021). *Romantik ilişkilerde bağlanma stilleri, duygu dışavurumu ve ilişki doyumu arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi SBE.

Campbell L, Simpson J, Boldry J, Kashy D.A. Perceptions of conflict and support in romantic relationships: The role of attachment anxiety. *Journal of Personality and Social Psychology*; 2005, 88: 510–531.

Capobianco, L., Morris, J. A. ve Wells, A. (2018). Worry and rumination: do they prolong physiological and affective recovery from stress? *Anxiety, Stress and Coping*, 31(3), 291–303. <https://doi.org/10.1080/10615806.2018.1438723>.

Carleton, R. N. (2012). The intolerance of uncertainty construct in the context of anxiety disorders: Theoretical and practical perspectives. *Expert Review of Neurotherapeutics*, 12(8), 937-947. <https://doi.org/10.1586/ern.12.82>.

Christensen, A., Jacobson, N.S. ve Babcock, J.C. (1995). Integrative behavioral couple therapy. In N.S. Jacobson ve A.S. Gurman (Eds.), *Clinical handbook of couple therapy*. New York: London The Guilford Pres.

Coates SW (2004) John Bowlby and Margaret S. Mahler: their lives and theories. *J Am Psychoanal Assoc*, 52(2):571-601.

Cohen, J., “Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences (Revised ed.)”, 1977.

Conger, R. D. ve Conger, K. J. (2002). *Resilience in Midwestern families: Selected findings from the first decade of a prospective, longitudinal study. Journal of Marriage and Family*, 64, 361–373.

Conger, R., Cui, M., Bryant, C, ve Elder, G. (2000). Competence in early adult romantic relationships: A developmental perspective on family influences. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79, 224-237.

Crain, W. (1992). *Theories Of Development: Concepts and Applications*, Usa: Prentice. 35-45

Cüceloğlu, D. (2015). *Evlenmeden önce*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Cüceloğlu, D. (2016). *İnsan ve Davranışı: Psikolojinin Temel Kavramları* (28.

Çalışır, M. (2009). Yetişkin bağlanma kuramı ve duygulanım düzenleme stratejilerinin depresyonla ilişkisi. *Psikiyatride güncel yaklaşımlar*, 1(3), 240-255.

Çalışır, M. (2009). Yetişkin bağlanma kuramı ve duygulanım düzenleme stratejilerinin depresyonla ilişkisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1, 240-255.

Çam, M. O., Engin, E., & Uğuryol, M. (2017). Üniversite Öğrencilerinde Benlik

Çavuşoğlu, Z. Ş. (2011). *Bağlanma stillerinin evlilik uyumu ve aldatma eğilimi arasındaki ilişki*, (Yüksek Lisans Tezi), Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Çelik, E. (2013). Evlilik Hoşnutsuzluğu Ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Electronic Turkish Studies*, 8(12), 249-261.

Çelik, E. ve Erkilet, G. (2019). *Evlilik kaygısı ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması*. Ege Bilimsel Araştırmalar Dergisi, 2(1), 47-57.

Çelik, M. (2006). *Evlilik Doyum Ölçeği geliştirme çalışması* (Doktora tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Çevik, B. (2021). *Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ve öfke durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.

Çıtak, Ş., & Başar, A. (2023). Evlilik Kaygısında Bağlanma Stillerinin Yordayıcılığı. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 13(Sosyal Bilimler Lisansüstü Öğrenci Sempozyumu Özel Sayısı), 185-204.

Çizmecioğlu, R. (2020). *Evlilik olgunluğu ile evlilik beklentisi arasındaki ilişkinin incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Davila, J., Karney, B. R., & Bradbury, T. N. (1999). Attachment change processes in the early years of marriage. *Journal of Personality and Social Psychology*, 76 (5), 783-802. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.76.5.783>

Demir, D. (2016). *Evlilik uyumu ile bağlanma stilleri ve kişilerarası problem çözme davranışı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Demir, İ. (2008). *Evlilik ilişkilerine farklı bir yaklaşım: Bağlanma kuramı*.

Derebaşı, I. (2004). *Evlilik Doyumu Ölçeği'nin (MSI-R) madde-cevap kuramına dayalı olarak psikometrik özelliklerinin incelenmesi ve adaptasyon çalışması* (Doktora tezi). Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Diehl, M., Elnick, A. B., Bourbeau, L. S., & Labouvie-Vief, G. (1998). Adult attachment styles: Their relations to family context and personality. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(6), 1656–1669.

Doğantekin, S. (2020). *Akıllı telefon bağımlılığı, bağlanma ve öz-şefkat arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.

Eng, W., Heimberg, R. G., Hart, T. A., Schneier, F. R., & Liebowitz, M. R. (2001). Attachment in individuals with social anxiety disorder: The relationship among adult attachment styles, social anxiety, and depression. *Emotion, 1*(4), 365–380. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/1528-3542.1.4.365>.

Eraslanlı, K. (1990). *Aile İçi İlişkilerin Dayandığı Psikolojik Temeller*. On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Samsun.

Erdoğan, S. (2007). *Evlilik uyumu ile psikiyatrik rahatsızlıklar, bağlanma stilleri mizaç ve karakter özellikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi*, [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Feeney, J. A. (1994). Attachment style, communication patterns, and satisfaction across the life cycle of marriage. *Personal Relationships, 1*(4), 333-348. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.1994.tb00069.x>

Fidanoğlu, O. (2006). *Evlilik uyumu, mizah tarzı ve kaygı düzeyi arasındaki ilişki*. (Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Fraley, R. & Shaver, P. (2000). Adult romantic attachment: theoretical developments, emerging controversies, and unanswered questions. *Review of General Psychology, 4*(2), 132-154. <https://doi.org/10.1037/1089-2680.4.2.132>

Gelişimi ve Güven Duygusu. *Journal Of International Social Research, 10*(51).

Granqvist, P. ve Kirkpatrick, L. A. (2004). Religious conversation and perceived childhood attachment: a meta-analysis, *The International Journal for the Psychology of Religion, 14*(4), 223-250.

Gunzburg, F. (2018). Attitude is everything in marriage. Erişim adresi: <https://marriage-counselor-doctor.com/attitude-is-everything>.

Gül, G. (2019). *Aile ve evlilik kurumu*. Haluk Yavuzer (Ed.), *Evlilik Okulu* (s. 20-28) içinde. Remzi Kitapevi.

Güldür, M. (2020). *Romantik Kıskançlık ve Bağlanma Stilllerinin Romantik İlişkilerle İlişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul, Biruni Üniversitesi SBE.

Güler, K. (2021). *Evli olamayan bireylerin evlilik kaygısı ile evliliğe yükledikleri anlam ve evlilik beklentileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Kent Üniversitesi Klinik Psikoloji, İstanbul.

Gülerce, A. (1996). *Türkiye’de ailelerin psikolojik örüntüleri*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.

Gültekin, F., & Arıcıoğlu, A. (2017). Üniversite öğrencilerinde bağlanma stilleri ve sosyal bağlılık ilişkisi. *Sakarya University Journal of Education*, 7(2), 373-384.

Gündoğan, M. (2015). Eşlerin bağlanma tarzları ile çift uyum düzeyi arasındaki ilişkinin araştırılması. Tıpta Uzmanlık Tezi, Osmangazi Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Eskişehir.

Gürdağlı, C. (2024). *Yetişkinlerin Depresyon Düzeylerinin Bağlanma Stilleri ve Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi*, (Yüksek Lisans Tezi), Toros Üniversitesi, Mersin.

Güroğlu, B., (2002). *Prediction of academic achievement in turkish adolescents from attachment style and mother’s parenting style variables* (Yüksek lisans tezi), Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.

Hacıoğlu, A. (2023). *Evlilik Tutumunun Duygusal Öz-Yeterlik ve Çatışma Eylem Stili Açısından Yordanması*, (Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Halat, M. I. (2009). *Yakın ilişkilerde istikrar: bağlanma stilleri ve toplumsal cinsiyet rolleri açısından bir karşılaştırma*, Ankara Üniversite, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Hazan C, Shaver PR (1994), Attachment as an organizational framework for research on close relationships. *Psychol Inquiry*, 1:1-22.

Hazan, C. and Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52 (3), 511-524.

Hendrick, S. S., & Hendrick, C. (2006). Measuring respect in close relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 23(6), 881- 899.

Howe, D., Brandon, M., Schofield, G., & Hinings, D. (1999). *Attachment theory, child maltreatment and family support: A practice and assessment model*. Bloomsbury Publishing.

Hünler, O.S. ve Gençöz, T. (2003). Boyun eğici davranışlar ve evlilik doyumu ilişkisi: Algılanan evlilik problemleri çözümünün rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 18(51), 99-108.

Jacquet, S. E.ve Surra, C. A. (2001). Parental divorce and premarital couples: Commitment and other relationship characteristics. *Journal of Marriage and Family*, 63, 627-638.

Karabacak, A., & Çiftçi, M. (2016). Üniversite öğrencilerinin evliliğe ilişkin tutumları ile romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Psikoloji Çalışmaları*, 36(2), 25-43.

Karakoça, H. & Ozkanb, H. (2017). The relationship with prenatal attachment of psychosocial health status of pregnant women. *International Journal of Health Sciences (Ijhs)*, 5(1) 2372-5079. <https://doi.org/10.15640/ijhs.v5n1a6>

Karakum, M. M. (2020). *Yetişkinlerde bağlanma stillerinin öznel iyi oluş, yaşam doyumu ve bilişsel çarpıtmalar üzerinde etkisinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.

Karasar, N. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemi- kavramlar, ilkeler, teknikler*.

Karasu, H. (2013). *Ergenlerde özerkliğin yordayıcısı olarak bağlanma stilleri ve proaktif kişilik yapılarının incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.

Karen, R. (1998). *Becoming attached: First relationships and how they shape our capacity to love*. Oxford University Press, USA.

Karney, B.R. ve Bradbury, T.N. (1995). The longitudinal course of marital quality and stability: A review of theory, method and research [Elektronik Version]. *Psychological Bulletin*, 118(1), 3-34.

Kartol, A. (2013). *Lise son sınıf öğrencilerinin akılcı olmayan inançlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.

Kaya, Y. ve Öz, F. (2020) The roles of adolescents' perceived parental attitudes and attachment styles in their self-perception: A structural equation modelling. *J Psy Nurs.*, 11(2), 106-114.

Keelan, J. P. R., Dion, K. L., & Dion, K. K. (1994). Attachment style and heterosexual relationships among young adults: A short-term panel study. *Journal of Social and Personal Relationships*, 11, 201-214. <https://doi.org/10.1177/0265407594112003>

Kesebir, S., Kavzoğlu, S. Ö., & Üstündağ, M. F. (2011). Bağlanma ve psikopatoloji. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(2), 321-342.

Kestir, K. (2021). *Evlilik kaygısının yordayıcısı olarak beden algısı, cinsel benlik şeması ve ana-babaya bağlanma stilleri*, Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Kışlak, Ş. T., & Çavuşoğlu, P. Ş. (2006). Evlilik uyumu, bağlanma biçimleri, yüklemeler ve benlik saygısı arasındaki ilişkiler. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 9(9), 61-68.

Kim, H.-Y. (2013). Statistical notes for clinical researchers: assessing normal distribution (2) using skewness and kurtosis. *Restorative Dentistry & Endodontics*, 37(44), pp. 52-54.

Kircanski, K., Thompson, R. J., Sorenson, J., Sherdell, L. ve Gotlib, I. H. (2018). The everyday dynamics of rumination and worry: precipitant events and affective consequences. *Cognition and Emotion*, 32(7), 1424–1436. <https://doi.org/10.1080/02699931.2017.1278679>

Koca, B. (2016). *Evlilikte Bağlanma Stilleri ile Evlilikte Sorun Çözme Becerisi Arasındaki İlişkide Duygusal Zekânın Aracı Değişken Rolü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep, Hasan Kalyoncu Üniversitesi SBE.

Köknel, Ö. (1985). *Kaygıdan mutluluğa kişilik*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

Lach, J. (1999). The consequences of divorce. *American Demographics*, 21(10), 1-14. Larsen, M. H., Harding, H.G.ve Klein, M. P.(2011). Will I divorce or have a happy marriage? Differences in comparative optimism and estimation of personel chances among U.S college students. *Basic and applied Social Psychology*, 33:2, 157-166.

Laible, D., Carlo, G., Torquati, J., ve Ontai, L. (2004). Children's Perceptions of Family Relationships as Assessed in a Doll Story Completion Task: Links to Parenting, Social Competence, and Externalizing Behavior. *Social Development*. 13. 551- 569.

Larson, J. H., Benson, M. J., Wilson, S. M., ve Medora, N. (1998). Family of origin influences on marital attitudes and readiness for marriage in late adolescents. *Journal of Family Issues*, 19(6), 750–768. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1177/019251398019006005>.

Lewis, B., H. (2006). *An examination of the differences in marital expectation of young adult from intact and divorced family*. Unpublished master's thesis, Auburn University, Alabama, USA.

Maddi Unsurlar: Bandırma Örneği”, *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, cilt 7, sayı 16, ss. 208-224.

Main, M., ve Solomon, J. (1990). Procedures for identifying infants as disorganized/disoriented during the Ainsworth Strange Situation. In M. T. Greenberg, D. Cicchetti, & E. M. Cummings (Eds.).

Majidova, F., & İpek, M. (2019). Bağlanma stili ile evliliğe yönelik tutum arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Aydın sağlık dergisi*, 6(1), 57-78.

Manning, R. P., Dickson, J. M., Palmier-Claus, J., Cunliffe, A., & Taylor, P. J. (2017). A systematic review of adult attachment and social anxiety. *Journal of affective disorders*, 211, 44-59. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2016.12.020>

Memani, P. (2003). *A comparative study of the marital attitudes of students from divorced, intact and single-parent families*. Unpublished master's thesis University of the Western Cape, Western Cape. South Africa.

Meyer, D. ve Paul, R. (2011). A cross-national examination of marriage and early life stressors as correlates of depression, anxiety, and stress. *The Family Journal*, 19(3), 274-280.

Mikulincer M., & Shaver, P. R. (2007). *Attachment in adulthood: Structure, dynamics, and change*. New York, Guilford Press.

Miles, N. J. ve Servaty-Seib, H. L. (2010). Parental marital status and young adult off spring's attitudes about marriage and divorce. *Journal of Divorce and Remarriage*.

Molla, O. (2024). *Bağlanma Stilleri ve Nesne İlişkileri Bağlamında Bekâr Sağlık Çalışanlarının Evlilik Kaygısı ve Yalnızlık Düzeyleri İlişkisinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.

Morsünbül, Ü. & Çok, F. (2011). Bağlanma ve ilişkili değişkenler. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(3), 553-570.

Nunes F, ve Mota C. P. (2017). Parenting styles and suicidal ideation in adolescents: mediating effect of attachment. *Journal of Child and Family Studies*, 26(7), 34-47.

Onay, S. (2023). *Yetişkin bireylerdeki evlilik kaygısı ve ilişkideki karar verme becerilerinin bağlanma stilleri ile ilişkisi*, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Okan Üniversitesi, Klinik Psikoloji Programı, İstanbul.

Öz Soysal, F. S., Uz Baş, A. ve Aysan, F. (2016). Evlilik Beklentisi Ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 119-128.

Öz, F. (2022). *Evlilik Kaygısının Evliliğe Yüklenen Anlam, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumu ve Psikolojik Esneklik ile İlişkisi*, Yüksek Lisans Tezi. İbn Haldun Üniversitesi, İstanbul.

Özabacı, G. (2019). Evlilik öncesi ilişkiler. Haluk Yavuzer (Ed.), *Evlilik okulu* (s. 48-28) içinde. Ramiz Kitapevi.

Özay, E. (2022). *Evli Bireylerde Cinsel Doyum ve Bağlanma Stillerinin Evlilik Uyumu ile İlişkisinin İncelenmesi*, (Yüksek Lisans Tezi), Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Özay, E. (2022). *Evli Bireylerde Cinsel Doyum ve Bağlanma Stillerinin Evlilik Uyumu ile İlişkisinin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.

Özer, İ. Ö. (2018). Bağlanmanın doğal sonucu: Ayrılma kaygısı. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 125-134.

Özgüven, İ. E. (1997). *Cinsellik ve cinsel yaşam*. Pdrem Yayınları, Ankara.

Özgüven, İ., E. (2000). *Evlilik ve Aile Terapisi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Özkan Bardakçı, M. (2021). Kariyer kaygısının aile kurumuna ve evlilik kararına etkisi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 18(42), 5610-5630.

Özteke Kozan, H. İ., Baloğlu, M., Kesici, Ş. ve Kamer, Z. (2019). Genç kızların evliliğe ilişkin görüşlerinin incelenmesi: Neden evlenirim? Neden evlenmem? *Mehmet*

Öztürk, E., Türel, F. İ., & Oğur, E. (2020). Psikotarih ve bağlanma kuramı. *Öztürk E, editör: Psikotarih*, 1, 63-71.

Park LE, Crocker J, Mickelson KD (2004) Attachment styles and contingencies of self-worth. *Pers Soc Psychol Bull*, 30(10):1243-54.

Paterson, R.J. ve Moran, G. (1988). Attachment theory, personality, development, and psychotherapy. *Clinical Psychology Review*, 8, 611-636.

Payat, Ş. (2021). *Genç yetişkinlik çağındaki bireylerin evlilik kaygısı ile mutluluk korkusu arasındaki ilişkinin incelenmesi*, (Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs

Ravitz, P., Maunder, R., Hunter, J., Sthankiya, B., & Lancee, W. (2010). Adult attachment measures: A 25-year review. *Journal of psychosomatic research*, 69(4), 419-432.

Reneflot, A. (2006). A gender perspective on preferences for marriage among cohabitating couples. *Demographic Research*. 15 (10), 311-328.

Samtani, S. ve Moulds, M. L. (2017). Assessing maladaptive repetitive thought in clinical disorders: A critical review of existing measures. *Clinical Psychology Review*, 53, 14–28. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2017.01.007>.

Saral, S. (2021). *Annelerin bağlanma stilleri ile bebeğine prenatal bağlanma düzeyleri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.

Senchak, M., & Leonard, K. E. (1992). Attachment styles and marital adjustment among newlywed couples. *Journal of Social and Personal Relationships*, 9, 51-64. <https://doi.org/10.1177/0265407592091003>

Servaty, L. ve Weber, K. (2011). The relationship between gender and attitudes toward marriage. *Journal of Student Research*. University of Wisconsin-Stout, Amerika Birleşik Devletleri. Erişim adresi: <http://digital.library.wisc.edu/1793/53228>.

Sezer, S. (2019). *Evli Olmayan Bireylerde Evlilik Kaygısı ile Romantik İlişkilerde Akılcı Olmayan İnançlar ve Umutsuzluk Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Shams, Z. (2018). The relationship between personality traits and situational anxiety about marriage in young people at the age of marriage. *Global Journal of Guidance and Counseling in Schools: Current Perspectives*, 8(2), 86-91. <https://doi.org/10.18844/gjgc.v8i2.3583>.

Shaver PR, Mikulincer M (2002) Attachment-related psychodynamics. *Attach Hum Dev*, 4(2):133-161.

Shurts, W. M. & Myers, J. E. (2012). Relationships among young adults' marital messages received, marital attitudes, and relationship self-efficacy. *Adultspan Journal*, 11(2), 97-111.

Simpson, J. A. (1990) Influence of attachment styles on romantic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59 (5), 971-980.

Slater, R. (2007). Attachment: Theoretical development and critique. *Educational psychology in practice*, 23(3), 205-219

Smith, S. (2017). How a positive attitude will help your marriage succeed. <https://community.thriveglobal.com/how-a-positive-attitude-will-help-your-marriage-succeed/> adresinden edinilmiştir.

Soysal, A. Ş., Bodur, Ş., İşeri, E., & Şenol, S. (2005). Bebeklik dönemindeki bağlanma sürecine genel bir bakış. *Klinik Psikiyatri*, 8(2), 88-99.

Sönmez, N. (2022). *Evlenmemiş Genç Bireylerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yönelik Tutumları, Evlilik Tutumları ve Evlilik Kaygıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, (Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Sönmez, N. (2022). *Evlenmemiş genç bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumları, evlilik tutumları ve evlilik kaygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi.

Sperling, M.B. ve Berman, W.H. (1994). *Attachment in adults*. New York: Guilford Pres.

Spielberger, C. D. (1972). *Anxiety: Current trend in theory and research*.

Sprecher, S., Cate, R. ve Levin, L. (1998). Parental divorce and young adult beliefs about love. *Journal of Divorce and Remarriage*, 28, 107-120.

Sroufe, L.A. (2000). Early relationships and the development of children, *Infant Mental Health Journal*, 21(1-2), 67-74.

Sungur, M. A., Duyar, N., Yıkılmaz, H., Boyacı, R., Urhan, H. M., Çetin, G., Arıkan, T., Çiçek, Ş. N. & İ, T. (2017). Evlilik ve eş seçme tutumuna kuşakların etkisi: x ve y kuşaklarının karşılaştırması. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 28(1), 69-91.

Sümer, N., ve Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stiller ölçeklerinin Türk örneklem üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(43), 71-106.

Süzer, F. ve Yıldız, A. (2005). Evlenmek üzere olan çiftlerin kaygı durumu ve danışmanlık gereksinimi. *Zonguldak Sağlık Yüksekokulu Sağlık Eğitim Araştırma Derg.*, 1(2), 24-33.

Şahin, A. (2018). Madde bağımlılığı hastalarının bağlanma stillerinin tedavi ve motivasyonlarına etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Şahin, M. (2019). Korku, Kaygı ve kaygı (anksiyete) bozuklukları. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6 (10), 117-135. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/asead/issue/50855/663245>.

Tarhan, N. (2010). *Evlilik Psikolojisi*. İstanbul: Timaş Yayınları.

Tekin Çatal, M., (2019). *Evli bireylerin evlilik değerleri, evlilik doyumu ve evlilik tipleri arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.

Temiz, Ö. (2020). *Algılanan anne baba tutumunun bağlanma stilleri, öz şefkat ve benlik saygısı üzerindeki etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Okan Üniversitesi, İstanbul.

Topses, G. (2006). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Tunç, S. (2019). *Üniversite öğrencilerinin aile aidiyeti, evlilik beklentileri ve evlilik tutumları arasındaki ilişki*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Arel Üniversitesi.

Tutarel-Kışlak, Ş. (1999). İlişkilerde Yükleme Ölçeğinin (İYÖ) güvenirlik ve geçerlik çalışması. *Psikiyatri, Psikoloji ve Psikofarmakoloji Dergisi*, 7(3), 193-199.

Türk Medeni Kanunu, (2017). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.4721.pdf>.

Türkiye İstatistik Kurumu, (2023). Evlenme ve Boşanma İstatistikleri. Son Erişim Tarihi: 21.07.2024, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Boşanma-Istatistikleri-2023-53707>

Tüzün, O. ve Sayar, K. (2006). Bağlanma kuramı ve psikopatoloji. *Düşünen Adam Dergisi*, 19(1), 24- 39.

Uluyol, F. M. (2014). *Bağlanma Örüntüleri, Eşe Yönelik Kişilerarası Şemalar ve Evlilik Sorunlarıyla Başa Çıkabilme Düzeyleri Arasındaki İlişkiler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara, Hacettepe Üniversitesi SBE.

Uyar, M. (2019). *Beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin psikolojik iyi oluş düzeylerini yordamada bağlanma tarzları ve bilişsel duygu düzenlemenin rolünün incelenmesi*, (Yüksek Lisans Tezi), Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Uzunoglu, S. (2006). *Kişiliğin deşifresi*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Ünal, S. ve Avcı, D. (2019). Kollektiviteden bireyciliğe geçiş: Aile ve evlilik kurumuna dair değişen göstergeler ve kaygılar. *Turkish Studies Social Sciences*, 14(5), 2641-2668. DOI:10.29228/TurkishStudies.37350.

Ünger, Z. Z. (2024). Erken Yetişkinlik Dönemindeki Bireylerin Bağlanma Stilleri ile Evlilik Tutumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Amasya Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 172-188.

Velidedeoğlu Kavuncu, N. (2006). *Kadın erkek ilişkilerinde sorunlar ve çözümleri*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Willoughby, B. J. (2010). Marital attitude trajectories across adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 39(11), 1305-1317.

Yavuz, A. A. (1995). *The Dyadic Adjustment Scale: A validation study with a Turkish sample* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.

Yay, M., Çoker, E., & Uysal, Ö. (2007). Yaşam analizinde Cox regresyon modeli ve artıkların incelenmesi. *Cerrahpaşa Tıp Dergisi*, 38(4), 139-145.

Yazıcıoğlu, G. (2011). *Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ve stresle başa çıkma stratejileri arasındaki ilişki: ODTÜ örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Yedilioğlu, E. (2017). *Yetişkinlerde bağlanma stillerinin depresyon, kaygı, travma ve romantik ilişkilerle ilişkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.

Yıkıcı, N. B. (2023). Bağlanma Kuramı Perspektifinden Yetişkinlik Döneminde Eş Seçiminin İncelenmesi. *Premium e-Journal of Social Sciences (PEJOSS)*, 7(37), 1814-1828.

Yıldırım, E. & Parlar, H. (2020). Üniversite öğrencilerinin aşk stillerinin evlilik tutumları üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Social Sciences Research Journal*, 9(3), 188-195.

Yıldız, K. (2019). “Aile (Evlilik) Kurumunun Oluşumunu Etkileyici Zorlayıcı

Yıldız, M. (2017). Evlilik Olgunluk Ölçeğinin geliştirilmesi. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 1(1), 24-34.

Yıldızhan, E. (2016). Attachment theory and a glance at attachment disorders. *Anatolian Clinic the Journal of Medical Sciences*, 22(1), 66-72.

Yılmaz, B. N. (2023). *Bilişsel çarpıtmalar ile kadınların benlik saygısı ve evlilik kaygısı arasındaki ilişki*, Yüksek Lisans Tezi. İbn Haldun Üniversitesi, İstanbul.

Yüksel, N. (2006). *Ruhsal Hastalıklar*. Ankara: MN Medikal & Nobel.

Žvelc, G. (2007). Razvoj integrativnega modela diadnih odnosov: Doktorska disertacija [Doctoral Dissertation, University Of Ljubljana]. http://psiholoska-obzorja.si/arhiv_clanki/2010_2/zvelc.pdf

EKLER

EK-1

SOSYODEMOGRAFİK FORM

Demografik Bilgiler

1) Cinsiyet:

- ☐ Kadın
- ☐ Erkek

2) Yaş:

- ☐ 18-25
- ☐ 26-35
- ☐ 36-45

3) Eğitim Durumu:

- ☐ İlköğretim
- ☐ Lise
- ☐ Üniversite
- ☐ Yüksek Lisans/Doktora

4) Gelir Düzeyi:

- ☐ Düşük
- ☐ Orta
- ☐ Yüksek

5) Medeni Durum:

- ☐ Evli
- ☐ Bekar
- ☐ Boşanmış/Ayrı

6) Büyüdüğünüz ailedeki bakım vereninizin tutumunuz seçeneklerden hangisinde yer almaktadır?

- ☐ **Otoriter** (Çoğunlukla katı, despot, otoriter bir tutumu olan)
- ☐ **İlgisiz** (Çocuğun isteklerini kontrol etmeyen ve sınırlandırmayan, onları ihmal edip onların ilgi ve gereksinimlerine karşı ilgisiz kalan)
- ☐ **Demokratik** (Çocuğa içten ve derin bir sevgi duyan, olumlu rol modeli oluşturan onlara sorunlarının çözümü konusunda onlara yol gösteren)
- ☐ **Koruyucu/İstekçi** (Çocuğa gereğinden fazla müdahale eden bakım veren)

EK-2**ÜÇ BOYUTLU BAĞLANMA STİLİ ÖLÇEĞİ (ÜBBSÖ)****EK 3. ÜÇ BOYUTLU BAĞLANMA STİLLERİ ÖLÇEĞİ**

Lütfen aşağıdaki ifadelere ne derecede katıldığınızı değerlendirip sizin için en uygun seçeneğin üzerine çarpı (X) işareti koyunuz.		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Karşımdaki insanlar benim kadar değerli değiller.	1	2	3	4	5
2	Birisiyle çok fazla samimi olduğumda sorun çıkabileceğinden kaygılanıyorum.	1	2	3	4	5
3	Karar alırken kimseyi önemsemem.	1	2	3	4	5
4	Sorunu olan birisini gördüğümde kendimi onun yerine koyabiliyorum.	1	2	3	4	5
5	Başkalarının benim kadar değerli olduklarını düşünmüyorum.	1	2	3	4	5
6	İnsanlardan ne kadar uzak durursam o kadar az üzülürüm.	1	2	3	4	5
7	Ebeveynimle (anne, baba veya benim bakımımı üstlenen bir başkası) iyi anlaşıyorum.	1	2	3	4	5
8	İnsanlardan uzak duruyorum çünkü bana acı çektirebilirler.	1	2	3	4	5
9	Bir sorun varsa bunun kaynağı genelde karşımdakilerin sorunlu olmasıdır.	1	2	3	4	5
10	Kendimi mutlu bir insan olarak tanımlıyorum.	1	2	3	4	5
11	Duygusal ilişki yaşadığım kişinin beni gerçekten sevmediğini düşünerek kaygılanıyorum.	1	2	3	4	5
12	Yalnızca kendime değer veririm.	1	2	3	4	5
13	Başkalarının üzüntülerini anlayabiliyorum.	1	2	3	4	5
14	Duygusal ilişkilerden uzak duruyorum çünkü terk edilmek istemiyorum.	1	2	3	4	5
15	İnsanların görüşleri benim için önemsizdir.	1	2	3	4	5
16	Ebeveynlerime (anne, baba veya benim bakımımı üstlenen bir başkası) genelde kırıncı sözler söylemem.	1	2	3	4	5
17	İnsanlardan ne kadar uzak durursam o kadar mutlu olurum.	1	2	3	4	5
18	Başkaları çok da umurumda değildir.	1	2	3	4	5

EK-3

EVLİLİK KAYGISI ÖLÇEĞİ(EKÖ)

EK 5. EVLİLİK KAYGISI ÖLÇEĞİ

Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuduktan sonra kendinizi değerlendirip sizin için en uygun seçeneğin karşısına çarpı (X) işareti koyunuz. Seçenekler “0” dan (Kesinlikle katılmıyorum) 3’e (Tamamen katılıyorum) doğru sıralanmaktadır.	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1- Evlilik konuşulurken huzursuz olurum	0	1	2	3
2- Evliyken kendimi güvende hissetmeyeceğimi hissediyorum	0	1	2	3
3- Evlilikle ilgili konular keyfimi kaçırır	0	1	2	3
4- Evlilikten dolayı başıma geleceklere endişe ederim	0	1	2	3
5- Evlenirsem keyfim kaçır	0	1	2	3
6- Evlilik bana mutsuzluk getirir	0	1	2	3
7- Evlilikle ilgili olur olmaz düşünceler beni rahatsız eder	0	1	2	3
8- Evlilik ilişkimi sürdüremeyeceğimden endişelenirim	0	1	2	3
9- Evlilikle ilgili konuşmaktan kaçınırım	0	1	2	3
10- Evliliğin hayatımı sınırlandıracağını düşündüğüm için evlilikten kaçınırım	0	1	2	3
11- Mecbur kalmadıkça evlenmem	0	1	2	3
12- Bulduğum ortamda evlilikle ilgili bir konu açıldığında oradan uzaklaşıyorum	0	1	2	3
13- Hiçbir zaman evliliğe tam olarak hazır olduğumu hissedemem	0	1	2	3

EK-4

İNÖNÜ EVLİLİK TUTUM ÖLÇEĞİ (İETÖ)

III) İNÖNÜ EVLİLİK TUTUM ÖLÇEĞİ

Aşağıda evliliğe ilişkin ifadeler yer almaktadır. Hiç bir ifadenin doğru veya yanlış cevabı yoktur. Lütfen kendi görüş ve düşüncelerinize karşılık gelen seçeneği 1'den (hiç katılmıyorum), 5'e (kesinlikle katılıyorum) kadar derecelendirilmiş ölçek üzerinde (X) işareti ile belirtiniz.

İfadeler		Hiç katılmıyorum	Nadiren katılıyorum	Biraz katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Evlilik, hayatta karşılaşılan sorunları birlikte çözmeyi sağlar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2	Evliliğin, çiftler arasındaki sevgiyi artırdığını düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3	Evlilik, duygularımı paylaşacak birinin olmasını sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4	Evliliğin, çiftler arasındaki güveni artırdığını düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5	Evlilik, duygusal açıdan doyurucu bir yaşam sunar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6	Evliliğin, çiftlere mutluluk getirdiğini düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7	Evlilik, iki kişi arasında bağlılığın bir göstergesi olarak önemlidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8	Evlilik, düzenli bir cinsel yaşam sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9	Evliliğin, bana huzur getireceğine inanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10	Evliliğin, neslin devamı için önemli olduğunu düşünürüm	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11	Evlilikle birlikte, kişinin sosyal çevresi genişler.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12	Evliliğin, bireyin toplum içerisindeki saygınlığını artırdığını düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13	Evlilik, düzenli bir hayat sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14	Evlilik, gereksiz harcamalar yapmayı engeller	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15	Evlilik, sağlıklı bir cinsel yaşam sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16	Evlilik, toplum içinde kendimi güvende hissetmemi sağlar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17	Evlilik olmadan tamamlanacak bir hayatın eksik olacağını düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18	Evlilik, gelirin planlı kullanılmasını sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19	Evliliğin, rahat bir hayat sağlayacağını düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
20	Evliliğin her insanın yaşaması gereken bir deneyim olduğuna inanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
21	Evliliğin, insanı olgunlaştırdığını düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

EK-5

ETİK KURUL İZİNİ

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Kurul Başkanlığı

ETİK KURUL KARAR ÖRNEĞİ

Toplantı No	Toplantı Tarihi	Toplantı Saati	Toplantı Yeri
2024 – 03	29.02.2024	14.00	Online

KARAR NO: 2024-03-63: Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı 231424047 numaralı Sena Nur YİĞİT' in "Evli Olmayan Yetişkinlerin Bağlanma Stillerinin Evlilik Tutumları ve Evlilik Kaygısı ile İlişkisi" konulu çalışması hakkında yapacağı anket sorularının, etik kurallara uygun olup olmadığını tespit etmek üzere, İGÜ Etik Kurulumuzun 09.02.2024 tarih ve 2024-02 sayılı toplantısında, İGÜ Etik Kurul Yönergesinin 12(1) maddesine göre değerlendirme yapmak üzere görevlendirilen öğretim elemanlarının raporları incelenmiş olup, ilgili çalışmada yer alan bilimsel araştırmanın etik kurallara uygun olduğuna oy birliği ile karar verildi.

ASLI GİBİDİR

BİRİM Etik Kurul Başkanlığı 29.02.2024 TARİH 2024 – 03 ETİK KURUL TOPLANTI TUTANAĞI KARAR ÖRNEĞİ

Cihangir Mah. Şehit Jandarma Komando Er Hakan Öner Sokak No:1 34310 Avcılar / İSTANBUL
Tel: (+90212) 422 70 00 Faks: (+90212) 422 74 01
www.gelisim.edu.tr [https://\(birim\).gelisim.edu.tr](https://(birim).gelisim.edu.tr) [\(birim\)@gelisim.edu.tr](mailto:(birim)@gelisim.edu.tr)

KYS.YD.004 / 4.08.2022 / 0 / 4.08.2022

1/1

